

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispelot

-pelkojen muodot, syyt ja seuraukset

Anni Salonen

Kasvatustieteen ja aikuiskasvatus-
tieteen asiantuntijakoulutus

Itä-Suomen yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Kasvatustieteiden ja psykologian

osasto/kasvatustiede

26.4.2023

Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta

Kasvatustieteiden ja psykologian osasto

Kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen asiantuntijakoulutus

Kasvatustiede

Salonen, Anni: Yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispelot -pelkojen muodot, syyt ja seuraukset

Pro gradu -tutkielma, 83 sivua, 2 liitettä (4 sivua)

Tutkielman ohjaaja, KT, dosentti Matti Meriläinen

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Tämä tutkielma kohdistui yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispelkoihin. Tutkielmassa tarkasteltiin, millaisia kiusaamispelkoja yliopisto-opiskelijoilla on ja millaisista syistä opiskelijat pelkäsivät kiusatuksi joutumista. Lisäksi tutkittiin, millaisia seurauksia näillä peloilla on opiskelijoiden elämään.

Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena, johon aineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla kevään 2023 aikana. Aineisto koostui 161 Itä-Suomen yliopiston opiskelijan vastauksesta ja analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Kyselyn avulla selvitettiin, millaisia kiusatuksi joutumisen pelkoja yliopisto-opiskelijat olivat kokeneet opintojensa aikana ja miten nämä pelot olivat mahdollisesti vaikuttaneet heidän arkipäiväiseen elämäänsä.

Tutkielman tulosten mukaan opiskelijat pelkäsivät sosiaalista syrjintää, sanallista- tai eleellistä hyökkäystä, henkilökohtaista arvostelua, opintoihin liittyvää kritiikkiä ja fyysistä uhkaa. Syitä, joiden takia opiskelijat pelkäsivät joutuvansa kiusatuksi, olivat 1) yliopisto-opiskelijan "normista" poikkeaminen 2) henkilöön liittyvä syy 3) opintoihin liittyvä syy ja 4) aiempi kokemus tai havainto kiusaamisesta. Kolme ensimmäistä syykategoriaa kuvasi opiskelijoiden mahdollisia kiusatuksi joutumisen syitä ja neljäs syytä, jonka takia opiskelijalla oli kiusaamispelkoja. Kiusaamispeleillä oli seurauksia opiskelijoiden sosiaaliseen elämään, henkilöön itsessään sekä opintoihin.

Asiasanat: kiusaaminen, korkeakoulu, yliopisto-opiskelija, pelko, kiusatuksi joutumisen pelko

University of Eastern Finland, Philosophical Faculty

School of Educational Sciences and Psychology

Degree Programme in Education and Adult Education

Salonen, Anni: Bullying fears among university students -forms, causes, and consequences

Master´s Thesis, 83 pages, 2 appendix (4 pages)

Supervisor: Ph.D. docent Matti Meriläinen

April 2023

ABSTRACT

This study examined university students´ experiences of fear of bullying. The aim was to identify the fears of bullying among university students and the reasons why students were afraid of being bullied. The aim was also to find out the consequences of these fears on students´ lives.

This study was implemented as a qualitative study. The empirical data were collected by electronic questionnaires during spring 2023. The questionnaire was used to find out what kind of bullying fears students had experienced during their studies and how these fears are reflected in everyday life of students. The material consisted of 161 answers from students from the University of Eastern Finland. The material was analysed using the method of qualitative content analysis.

According to the results of the study, students were afraid of being bullied based on social discrimination, verbal- or non-verbal attack, personal evaluation, unjustified criticism to one´s studies or physical threat. The reasons why students were afraid of being bullied were 1) deviation of a university student from the "standard" 2) reason related to a person 3) reason related to studies and 4) previous experience or observation of bullying. The first three categories described the potential causes of bullying among students, and the fourth described why the student had fears of bullying. Bullying fears had consequences on students´ social life, on the personal well-being, and in their studies.

Keywords: bullying, higher education, university students, fear, fear of bullying

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KIUSAAMINEN	4
2.1	Koulukiusaaminen	4
2.2	Työpaikkakiusaaminen	7
2.3	Korkeakoulukiusaaminen.....	9
2.4	Kiusaamisen syyt ja seuraukset.....	17
3	PELOT	24
3.1	Pelon luonne ja kiusaamiseen liittyvät pelot	24
3.2	Kiusatuksi joutumisen pelko	28
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
5	TUTKIELMAN TOTEUTUS JA MENETELMÄLLISET VALINNAT	34
5.1	Metodologinen lähestymistapa	34
5.2	Aineiston keruu ja kohderyhmä	35
5.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	37
5.4	Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	42
6	TULOKSET.....	44
6.1	Opiskelijoiden kokemat kiusaamispelon muodot.....	44
6.2	Syyt, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi	53
6.3	Kiusaamispelkojen seuraukset opiskelijoiden elämään	61
7	POHDINTA.....	77
7.1	Tulosten tarkastelu	77
7.2	Tutkimusprosessin arviointi ja luotettavuus	80
7.3	Jatkotutkimuksen aiheita.....	82
	LÄHTEET.....	84
	LIITTEET (2kpl)	90

1 JOHDANTO

Kiusaaminen on jokapäiväinen ongelma ympäri maailmaa (ks. esim. Young-Jones, Fursa, Byrket & Sly 2015, 186) ja voidaan todeta, että jokaiselta meiltä löytyy jonkinlaisia kiusaamiskokemuksia. Yksi on joutunut itse kiusatuksi tai ollut kiusaajana, toinen on seurannut sivusta ystäviensä tai tuttaviansa kokemaa kiusaamista (Hamarus 2012, 9). Kiusaamista tapahtuu siellä missä ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (emt., 39). Näitä paikkoja ovat koulut, työpaikat sekä nykyään myös internetin myötä sosiaalisen median alustat (esim. Gaffiney, Ttofi & Farrington 2019, 112). Kiusaamistutkimus ja siitä käytävä keskustelu on hyvin vahvasti keskittynyt peruskoulussa tapahtuvaan kiusaamiseen (Salmivalli 2003, 22). 2000-luvulta lähtien se on laajentunut käsittelemään yhä vahvemmin myös työpaikkakiusaamista (Kettunen & Venetoklis 2015, 182) sekä vähitellen korkeakoulukiusaamista (Lappalainen, Meriläinen, Puhakka & Sinkkonen 2011).

Kiusaamistutkimuksissa usein sivuhuomautuksina mainitaan kiusaamiseen liittyvän erilaisia pelkoja. Esimerkiksi Hutson (2018, 51) havaitsi tutkimuksessaan kiusatuksi joutumisen laukaisevan uhrissa pelkoreaktioita. Pörhölä (2008) puolestaan toteaa, että kiusattu saattaa pelätä menettävänsä kiusaamisen takia vähäisetkin ystävänsä. Toisaalta tutkimuksissa on tarkastelut myös kiusaamiskokemusten vaikutusta opiskelijoiden välttämiskäyttäytymiseen ja pelon yleisyyteen (Vidourek, King & Merianos 2016). Tutkimuksissa on myös havaittu, että osa oppilaista pelkää puuttua kiusaamistilanteisiin, koska pelkää puuttumisen johtavan kiusatuksi joutumiseen (Strindberg, Horton & Thornberg 2020).

Kiusatuksi joutumisen pelkoja ei kuitenkaan ole ilmiönä erikseen kovinkaan laajasti lähdetty tutkimaan (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021). Yhdysvalloissa kiusaamispelkoja on selvitetty esimerkiksi koulubussissa alakoululaisten kokemana (Walters, Kremser & Runell 2021). Suomessa Meriläinen (2019) on tutkinut peruskouluopettajien kiusaamispelkoja. Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan tarkastella kiusaamispelkojen muotoja tai syitä. Lisäksi korkeakouluopiskelijoiden kiusaamispeloista löytyi yksi tutkimus ja tutkimuksessa todettiin sen olevan ensimmäinen korkeakoulukontekstissa toteutettu kiusaamispelkotutkimus (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021). Tutkimuksessa havaittiin kiusaamispelkojen olevan yleistä yliopistoissa ja pelon liittyvän ahdistukseen ja masennukseen (emt., 536).

Puuttuu tutkimukset, joissa tutkitaan kiusatuksi joutumisen pelon luonnetta eli kiusaamisen perälätyjä muotoja sekä syitä, joista kiusataan. Lisäksi olisi tarpeen tutkia laajemmin millaisia seurauksia kiusaamispeleilla voi olla opiskelijoiden arkipäiväiseen elämään. Meriläinen (2019, 61) kuvaa kiusaamiseen liittyvien pelkojen tutkimuksen olevan tärkeää, koska pelkojen perimmäisten syiden selvittämisen voidaan katsoa olevan helpompaa, kuin pitkittyneen kiusaamisen aiheuttaman epämääräisen ahdistuksen hoitaminen. Tähän nojaten tutkielmani on tärkeä kiusaamistutkimuksen kentällä ja sen avulla voidaan tuottaa tärkeää tutkimustietoa kiusaamispeleihin liittyen.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Itä-Suomen yliopiston opiskelijoiden kokemuksia kiusaamispeleista. Tutkielmalla pyritään luomaan mahdollisimman kattava kuva opiskelijoiden kokemista kiusaamispelon muodoista sekä syistä, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi. Tutkielma kuvaa myös, millaisia seurauksia kiusaamispeleilla voi olla opiskelijoiden arkipäiväiseen elämään. Tutkielmasta saatavat tulokset auttavat hahmottamaan kiusaamispelon luonnetta sekä mahdollisia seurauksia. Tämän kaltaisesta tutkimuksesta on hyötyä opiskelijahyvinvoinnin tukemisen kannalta. Kiusaamisella on nähty olevan vakavia seurauksia opintoihin sekä laajemmin opiskelijoiden jaksamiseen (ks. esim. Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015; Lappalainen ym. 2011; Young-Jones ym. 2015). Olisikin tarpeellista pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisimman laajasti kiusaamista. Tämä olisi hyvä aloittaa jo kiusaamispelkojen mahdollisella ennaltaehkäisyllä sekä pelkoja mahdollisesti kokevien tukemisella.

Tämä kasvatustieteen oppiaineeseen paikantuva pro gradu -tutkielma on perusteltu ja tärkeä myös sen takia, että kiusaamistutkimuksissa on korostettu kiusaamisilmiön tunnistettavuuden tärkeyttä etenkin kiusaamiseen puuttumisen ja ennaltaehkäisyn kannalta (Eronen-Levonen ym. 2015,149). Näenkin, että kiusaamispelkojen tutkimus toisi lisätietoa ja apua etenkin kiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Tuntemalla kiusaamispelkojen luonne, voidaan oppia mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäisemään jo kiusaamispelkojen syntymistä ja täten ennaltaehkäistä mahdollista kiusatuksi joutumista. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu kiusaamisen uhrien kokevan jatkossa herkemmin kiusaamispelejä (Rezapour, Nezam Tabar & Khanjani 2021, 96). Näin ollen

kiusaamispelkojen luonteen laajemmalla ymmärryksellä voisi olla hyötyä erilaisten interventioiden sekä tukimuotojen kehittämisessä.

Tämän tutkielman tutkimustehtävänä on kuvata yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia kiusaamispeleista. Tarkoituksena on saada mahdollisimman monipuolinen kuva pelätyistä kiusaamisen muodoista sekä syistä, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi. Lisäksi on tarkoitus luoda ymmärrys siitä, millaisia seurauksia näillä peloilla mahdollisesti on opiskelijoiden elämään.

2 KIUSAAMINEN

Kiusaamista on tutkittu kouluissa, työpaikoilla ja korkeakouluissa. Nämä kontekstit muovaavat kiusaamisen ilmenemismuotoja, mutta perusajatus pysyy samana (Hamarus 2012, 40). Näissä konteksteissa osalliset ovat eri-ikäisiä, mikä voi vaikuttaa erilaisiin kiusaamisen ilmenemismuotoihin. Koulukiusaamisessa ainakin toisena osapuolena on oppilas eli lapsi. Työpaikkakiusaamisessa osapuolet ovat aikuisia. Korkeakoulussa tapahtuva kiusaaminen voidaan katsoa nimensä mukaisesti viittaavan koulukiusaamiseen, mutta osapuolet ovat aikuisia. Voidaan olettaa, että korkeakoulukiusaaminen sisältää koulukiusaamisen piirteitä, mutta on muodoltaan lähempänä työpaikkakiusaamista. Tutkimukset osoittavat, että korkeakoulukiusaamisen määritelmä rakentuu yleisimmin koulukiusaamisen tai työpaikkakiusaamisen pohjalta (esim. Pörhölä, Cvancara, Kaal, Kunttu, Tampere & Torres 2020, 148), joten seuraavaksi määrittelen lyhyesti koulukiusaamisen sekä työpaikkakiusaamisen ja rakennan näin pohjan korkeakoulukiusaamisen tarkastelulle. Tämän jälkeen tarkastelen vielä erikseen kiusaamisen syitä sekä seurauksia.

2.1 Koulukiusaaminen

Koulukiusaaminen on nimensä mukaisesti koulussa tapahtuvaa kiusaamista. Koulukiusaamisella tarkoitetaan oppilaaseen toistuvasti kohdistuvaa loukkaamista, vahingontekoa tai syrjintää, jonka yksi tai useampi oppilas kohdistaa kyseiseen henkilöön, henkilön pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun (Pörhölä 2008). Kiusaamiselle on ominaista erilaiset ilmenemismuodot. Näitä muotoja ovat esimerkiksi sanallinen-, fyysinen-, sosiaalinen-, henkinen- ja sähköinen kiusaaminen (esim. Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Olweus 1992, 15; Pörhölä 2008). Seuraavaksi tarkastelen koulukiusaamisen määritelmää ja ilmenemismuotoja tarkemmin.

Koulukiusaamisen määritelmä

Tarkemmin tarkasteltaessa koulukiusaamisen määritelmiä empiirisissä tutkimuksissa sekä kirjallisuudessa, on niissä havaittavissa tiettyjä ominaispiirteitä. Kiusaaminen nähdään toistuvasti tapahtuvana mielipahan tuottamisena ja siinä kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee vallan epätasapaino (esim. Olweus 1997, 496; Menesini & Salmivalli 2017, 240).

Kiusaaminen on pitkällä aikavälillä, toistuvasti tapahtuvaa kiusaajan tai kiusaajaryhmän yksilöön kohdistamaa henkistä ja/tai ruumiillista väkivaltaa (Hamarus 2008, 12). Toisin sanoen kiusaajat toiminnallaan aiheuttavat uhreilleen vahinkoa pitkän ajan kuluessa (Gaffiney, Ttofi & Farrington 2019, 112). Koulukiusaamista voidaan pitää yleisimpänä lasten ja nuorten keskuudessa ilmenevänä väkivallan muotona (Menesini & Salmivalli 2017, 240). Väkivallan ohella Olweus (1992, 14) laajentaa kiusaamisen määritelmän koskemaan kaikkia kiusattuun kohdistettuja tahallisia negatiivisia tekoja, joilla pyritään tuottamaan uhrille vammoja tai epämiellyttävää oloa.

Olennaista on myös, että kiusaamisessa osapuolten välillä vallitsee vallan epätasapaino (Karhunen & Pörhölä 2007,1; Olweus 1992, 15; Menesini & Salmivalli 2017, 240). Tämä vallan epätasapaino näkyy yksinkertaisimmillaan siten, että kiusaaja on jollakin tapaa kiusattua vahvempi eikä kiusattu pysty puolustamaan itseään (Gaffiney, Ttofi & Farrington 2019, 112; Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Salmivalli 2003, 13). Vallan epätasapaino voi johtua sosiaalisesta tai fyysisestä epätasapainosta (Gaffiney, Ttofi & Farrington 2019, 112) Näistä Hamarus (2008, 12) kuvaa konkreettisina esimerkkeinä, että kiusaajalla on enemmän kavereita, kiusaaja on fyysisesti vahvempi tai verbaalisesti sanavalmiimpi.

Yhteenvetona koulukiusaamisen määritelmä voidaan kuvata kiusaamistutkimuksen pioneerin Dan Olwuksen (1997, 496) kiusaamisen peruspiirteistä, joiden mukaan kiusaaminen on 1) mielihapahan tuottamista 2) toistuvasti sekä pitkällä aikavälillä ilmenevää ja 3) siinä vallitsee vallan epätasapaino kiusaajan ja kiusatun välillä. Nämä peruseriaatteet huomioiden koulukiusaamisena ei voida pitää kahden tasaväkisen oppilaan riitelemistä, fyysisesti yhtä vahvojen oppilaiden tappelemista eikä yksittäistä kiusantekoa (Rainivaara & Karhunen 2006, 10).

Koulukiusaamisen muodot

Kiusaamiselle on ominaista erilaiset ilmenemismuodot sekä näiden muotojen muuttuminen ja kehittyminen ajan kuluessa (Hamarus 2012, 37; Salmivalli 2003, 14). Perinteisesti kiusaaminen jaetaan suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen (Karhunen & Pörhölä 2007; Olweus 1992, 15; Pörhölä 2008). Tämän jaottelun lisäksi kiusaamisen muotoina on tutkimuksissa eroteltu esimerkiksi

verbaalinen-, fyysinen-, sosiaalinen- sekä sähköinen kiusaaminen (esim. Olweus 1992, 15; Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Pörhölä 2008). Seuraavaksi tarkastelen näitä kiusaamismuotoja suoran ja epäsuoran kiusaamisen kategorioiden alla.

Olweus (1992, 15) kuvaa suoran kiusaamisen viittaavan avoimiin hyökkäyksiin kiusattua kohtaan. Karhunen ja Pörhölä (2007, 1) tarkentavat suoran kiusaamisen sisältävän uhrin satuttamisen verbaalisesti sekä fyysisesti. Verbaalista kiusaamista voi olla esimerkiksi nimittely, uhkailu, kiristäminen, pilkkaaminen sekä uhrin naurunalaiseksi tekeminen (Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Olweus 1992, 15; Pörhölä 2008). Fyysinen kiusaaminen ilmenee fyysistä kontaktia käyttäen esimerkiksi lyömällä, potkimalla, tönimällä, nipistämällä tai hiuksista vetämällä (Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Olweus 1992, 15; Young-Jones ym. 2015, 186). Lisäksi fyysisenä kiusaamisena voidaan pitää kiusatun omaisuuteen kajoamista, kuten koulutöiden tuhoamista tai tavaroiden viemistä (Karhunen & Pörhölä 2007, 1; Pörhölä 2008).

Epäsuora kiusaaminen ilmenee Olweuksen (1992, 15) mukaan kiusatun syrjimisena, kuten ryhmästä poissulkemisena sekä sosiaalisena eristämisenä. Tällaista on kiusatun satuttaminen erilaisten kiertoteiden välityksellä esimerkiksi tuhoamalla uhrin sosiaalisia suhteita (Karhunen & Pörhölä 2007,1; Young-Jones ym. 2015, 186). Sosiaalisia suhteita voidaan vahingoittaa esimerkiksi levittämällä kiusatusta perättömiä, ilkeitä ja vahingollisia juoruja, pilkkaamalla sekä arvostelemalla uhria muille hänen selkänsä takana (Pörhölä 2008). Epäsuora kiusaaminen voi tapahtua myös ilmeiden ja eleiden välityksellä, piinaavina katseina, ivallisina ilmeinä sekä uhkaavana äänenkäyttönä (esim. Olweus 1992, 15; Pörhölä 2008). Lisäksi puhelimien sekä internetin välityksellä tapahtuva sähköinen kiusaaminen voidaan katsoa kuuluvan epäsuoraksi kiusaamiseksi. Tällöin kiusaaminen voi olla esimerkiksi ilkeiden viestien, kuvien tai videoiden lähettämistä, uhrin pilkkaamista, ahdistelemista tai mustamaalaamista sosiaalisen median alustoilla tai sähköposti- ja tekstiviesteillä (Pörhölä 2008).

Vaikka kiusaamisen muotoja eritellään, on huomioitava, että kiusaaminen koostuu usein monista erilaisista teoista ja uhria todennäköisesti kiusataan pitkän ajan kuluessa hyvin monilla eri tavoilla (Hamarus 2012, 31; Salmivalli 2003, 14). Kiusaamisen toteutusmuoto ei ratkaise sitä onko

kysymys kiusaamisesta vai ei, vaan ratkaisevimpana on nähty kiusaamistekojen toistuvuus (Salmivalli 2003, 14). Tämä on kuitenkin jo jokseenkin hyvin vanhanaikainen ajatus. Nykyään on havaittavissa sellaisia kiusaamisen muotoja, joilla yksikin kiusaamiskokemusta voi johtaa hyvinkin vakaviin seurauksiin (Volk, Dane & Marini 2014).

Yhteenveto

Koulukiusaamistutkimus on luonut pohjan laajemmalle kiusaamistutkimukselle. Sen pohjalta on muodostunut kiusaamisen kolme peruspiirrettä toistuvuus, tahallinen mielipahan tuottaminen ja vallan epätasapaino. Nämä piirteet huomioiden aihetta on lähdetty tarkastelemaan eri konteksteissa, kuten työpaikoilla ja korkeakouluissa. Näin ollen koulukiusaamisen luonteen ymmärtäminen on tutkielmani kannalta olennaista. Tätä tukee myös Pörhölän ym. (2020, 148) havainto korkeakoulukiusaamisen määritelmän muodostuvan aiemmissä tutkimuksissa joko koulu- tai työpaikkakiusaamisen määritelmästä. Seuraavaksi tarkastelen, miten työpaikkakiusaaminen on määritelty aiemmissä tutkimuksissa ja millaisen pohjan se rakentaa korkeakoulukiusaamisen tutkimukselle.

2.2 Työpaikkakiusaaminen

Työpaikkakiusaamisen määritelmässä korostuvat koulukiusaamisen määritelmän tavoin vallan epätasapaino, toistuvuus ja tahallisuus (Einarsen, Hoel, Zapf & Cooper 2011, 22). Tiivistetysti voidaan todeta työpaikkakiusaamisella tarkoitettavan uhrin häirintää, loukkaamista, ulkopuolelle sulkemista tai hänen työtehtäviinsä kielteisesti vaikuttamista (emt.). Työpaikkakiusaamisen muodoista on kuitenkin hahmoteltu tarkempi kolmijako, jonka mukaan kiusaaminen on luonteeltaan henkilöön kohdistuvaa, työhön kohdistuvaa tai fyysistä uhkaa (Einarsen, Hoel & Notelaers 2009, 38). Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin työpaikkakiusaamisen luonnetta.

Työpaikkakiusaamisen määritelmä ja muodot

Työpaikkakiusaaminen määritellään tahalliseksi vahingonteoksi, joka ilmenee toistuvasti, vallan epätasapainon ollessa läsnä kiusatun ja kiusaajan välillä (Einarsen ym. 2011, 22; Pörhölä, Karhu-

nen & Rainivaara 2006, 217). Työpaikkakiusaamisessa voisi ajatella vallan epätasapainon syntyvän esihenkilön ja työntekijän välille. Vallan epätasapainolla ei kuitenkaan tarkoiteta hierarkkista valta-aseman eroa, vaan sitä, että kiusattu on heikommassa asemassa esimerkiksi puolustusmahdollisuuksien tai sosiaalisten taitojensa takia (Rouhiainen-Neunhäuserer & Tuikka 2011, 121–122). Näin ollen myöskään työpaikkakiusaamisena ei voida pitää yksittäistä riitatilannetta kahden työtoverin välillä, vaikka siinä esiintyvä viestintä olisi loukkaavaa (Rainivaara & Karhunen 2006, 11).

Työpaikkakiusaamisesta on määritelty kolme ulottuvuutta: 1) henkilöön kohdistuva kiusaaminen 2) työhön kohdistuva kiusaaminen ja 3) fyysinen väkivalta tai sen uhka (Einarsen, Hoel & Notelaers 2009, 38). Henkilöön kohdistuva kiusaaminen on tyypillisesti kiusatun loukkaamista haukkumalla, huomiotta jättämällä tai vähättelemällä sekä ulkopuolelle syrjäyttämällä (Meriläinen 2019, 59; Jönsson & Muhonen 2022, 426). Kiusaaminen voi ilmetä myös mykkäkoulun pitämisenä, juoruiluna, huhujen levittämisenä, pätevyiden kyseenalaistamisena, alentavina kommentteina, auttamatta jättämisenä sekä liian ankarana kritiikkinä (Jönsson & Muhonen 2022, 426).

Työhön kohdistuva kiusaaminen pitää sisällään esimerkiksi kohtuuttoman suurta työmäärää sekä liian tiukkojen määräaika vaatimusten asettamista työntekijälle (Meriläinen 2019, 59). Toisaalta työhön liittyvä kiusaaminen voi olla myös työntekijän ammattitaidon aliarvioimista ja pätevyiden kyseenalaistamista, auttamatta jättämistä sekä työhön liittyvää pilkkaamista (Jönsson & Muhonen 2022, 426). Fyysinen väkivalta on nimensä mukaisesti työntekijään kohdistuvaa väkivaltaa. Tämä voi Meriläisen (2019, 59) mukaan ilmetä myös huutamisenä, estelemisenä sekä spontaaneina aggressiivisina ilmauksina. Fyysistä kiusaamista raportoidaan kuitenkin harvoin ja kiusaaminen on pääosin luonteeltaan psykologista ja juuri työhön kohdistuvaa kiusaamista (Jönsson & Muhonen 2022, 426).

Kiusaajana voi työpaikalla olla esihenkilö, työkaverit tai alaiset (Kettunen & Venetoklis 2015, 182; Rouhiainen-Neunhäuserer & Tuikka 2011, 121). Näin ollen työpaikkakiusaaminen voi olla horisontaalista, vertikaalista sekä eri ammattiryhmien välillä tapahtuvaa (Jönsson & Muhonen 2022, 426). Vertikaalista kiusaamista on esimerkiksi esihenkilön ja alaisen välinen ylöspäin tai alaspäin

suuntautuva kiusaaminen (emt., 426). Horisontaalinen kiusaaminen tapahtuu samassa asemassa olevien työntekijöiden välillä. Tämä voi ilmentyä erityisesti tilanteissa, joissa työntekijä tulee uudelle työpaikalle vastavalmistuneena tai suhteellisen kokemattomana (emt.). Eri ammattiryhmien välinen kiusaaminen puolestaan näkyy esimerkiksi terveydenhoitoalalla hoitajien ja fysioterapeuttien välisenä kiusaamisena (Jönsson & Muhonen 2022, 430). Olennaista työpaikkakiusaamisessa ei ole se kuka kiusaa vaan se, että kiusaamista esiintyy toistuvasti tietyn ajanjakson aikana (Einarsen ym. 2011, 22).

Yhteenveto

Tiivistetysti voidaan todeta työpaikkakiusaamisella tarkoitettavan uhrin häirintää, loukkaamista, ulkopuolelle sulkemista tai hänen työtehtäviinsä kielteisesti vaikuttamista (Einarsen ym. 2011, 22). Työpaikkakiusaamisen määritelmä vastaa koulukiusaamisen määritelmää, mutta muodoiltaan se on hieman erilaista (Rainivaara & Karhunen 2006, 8). Työpaikkakiusaamisessa korostuu työtehtäviin kohdistuva kiusaaminen ja koulukiusaamisessa enemmän henkilöön kohdistuva arvostelu, pilkka sekä fyysinen kiusaaminen. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että korkeakoulukiusaaminen on muodoiltaan työpaikkakiusaamisen kaltaista. Tämän takia myös työpaikkakiusaamisen tarkastelu oli tutkielmani kannalta olennaista.

2.3 Korkeakoulukiusaaminen

Korkeakoulukiusaamisessa perusilmiö on sama, kuin koulu- ja työpaikkakiusaamisessa, mutta tutkimuksissa ei ole sille yksiselitteistä määritelmää (Pörhölä, Almonkari, Kunttu 2019, 728). Korkeakoulukiusaamisen muotoja on tarkasteltu aiemmissa tutkimuksissa joko koulukiusaamisen tai työpaikkakiusaamisen muotojen pohjalta (Pörhölä ym. 2020, 148). Seuraavaksi tarkastelen aiemman tutkimuksen pohjalta korkeakoulukiusaamisen määritelmiä sekä muotoja ja rakennan niistä yhteenvedon. Lisäksi tarkastelen korkeakoulukiusaamisen esiintyvyyttä, jotta ilmiön laajuus hahmottuu tarkemmin.

Korkeakoulukiusaamisen määritelmä

Tutkijoiden keskuudessa ei ole yksimielisyyttä siitä, miten korkeakoulukiusaaminen tulisi määritellä ja käytetyt määritelmät sekä mittarit vaihtelevat tutkimuksittain (Pörhölä, Almonkari, Kunttu 2019, 728). Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa, jossa selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia opettajista kiusaajina, kiusaaminen määriteltiin pitkäaikaiseksi aggressiiviseksi/negatiiviseksi teoksi tai käytökseksi, joka suoritetaan ajan mittaan toistuvasti henkilöä kohtaan, jonka on vaikea puolustaa itseään vallan epätasapainon vuoksi (Cooper, Walker, Askew, Robinson & McNair 2011, 1). Seuraavaksi esitän vertailun vuoksi pari muuta määritelmää, ja teen yhteenvedon niiden perusteella korkeakoulukiusaamisen määritelmästä, jota tässä tutkielmassa käytetään.

Suomalaisessa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimuksessa korkeakoulukiusaaminen määriteltiin loukkaavaksi vahingonteoksi ja/tai syrjimiseksi, joka kohdistetaan yhden tai useamman kiusaajan toimesta toistuvasti henkilöön tämän pystymättä puolustautumaan (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 18). Toisessa suomalaisessa tutkimuksessa Pörhölä, Almonkari ja Kunttu (2019, 728) kuvaavat korkeakoulukiusaamisen määritelmässä korostuvan kolme osatekijää, jotka ovat 1) henkilön altistuminen kiusaajien aggressiiviselle käytökselle tai tahalliselle ja tavoitteelliselle vahingonteolle, 2) vahinko tapahtuu toistuvasti ja 3) kohdehenkilö on jossain määrin avuton tekijöitä vastaan heidän välillään vallitsevan vallan epätasapainon vuoksi.

Kiusaamisen määritelmät ovat kuitenkin saaneet osakseen paljon kritiikkiä esimerkiksi juuri kiusaamisen toistuvuuden näkökulmasta ja siitä, ettei yksittäistä tekoa voida pitää kiusaamisena. Esimerkiksi Volk, Dane ja Marini (2014) kritisoivat artikkelissaan nykyisiä kiusaamisen määritelmiä, koska tutkimukset osoittavat, että yksittäisellä kiusaamisteolla voi olla kiusatulle suuriakin haittoja, esimerkiksi raiskauksen uhriksi joutuneelle tai verkkokiusatulle. He ehdottavatkin artikkelissaan vahvan empiirisen näytön avulla kiusaamiselle uutta määritelmää, jonka mukaan kiusaaminen on aggressiivista tavoitteellista käyttäytymistä, joka vahingoittaa toista henkilöä vallan epätasapainon ollessa läsnä (emt., 328). Lisäksi he korostavat, että tämä kiusaamisen määritelmä on sovellettavissa monille aloille, ikäryhmille ja käyttäytymismalleille (emt., 335), joten se olisi toimiva myös korkeakoulukiusaamisen määritelmänä.

Yhteenvedon voikin todeta, että vaikka aiemmissa tutkimuksissa mainitaan edellä kuvatusti, ettei kiusaamiselle ole yhtä universaalista määritelmää, on jokaisessa määritelmässä havaittavissa samansuuntaisia piirteitä. Kiusaaminen nähdään toistuvana vahingontekona, mielipahan tuottamisena, joka toteutuu kiusaajan tai kiusaajaryhmän toimesta kiusattua kohtaan, joka ei pysty puolustautumaan tilanteelta vallan epätasapainon takia. Volk, Dane ja Marini (2014) esittävät artikkelissaan olennaisen kritiikin kiusaamisen määritelmään, jonka mukaan toistuvuus olisi poistettava määritelmästä. Heidän määritelmänsä mukailten ja aiemmat määritelmät huomioon ottaen tässä tutkielmassa korkeakoulukiusaamisen määritellään seuraavasti. Korkeakoulukiusaamisella tarkoitetaan aggressiivista tavoitteellista käyttäytymistä, vahingontekoa, mielipahan tuottamista ja/tai syrjintää, joka vahingoittaa toista henkilöä vallan epätasapainon ollessa läsnä. Näin ollen kiusaamisena ei voida korkeakoulussakaan pitää kahden tasavertaisen opiskelijan välistä riitelyä tai yksittäistä pilkantekoa (esim. Lappalainen ym. 2015, 65).

Korkeakoulukiusaamisen esiintyvyys

Tutkimuksissa on havaittu korkeakoulukiusaamiseen liittyvän salakavaluutta sekä kameleonttimaisuutta, jotka hankaloittavat ilmiön tunnistettavuutta (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 153). Chapell ym. (2004, 59) raportoivat tutkimuksessaan, että eräässä yhdysvaltalaisessa yliopistossa yli 60 % opiskelijoista ilmoitti havainneensa opiskelijoiden välillä kiusaamista ja yli 44 % oli nähnyt opettajan kiusaavan opiskelijaa. Opiskelijat havaitsivat paljon korkeakoulukiusaamista, mutta raportoitu kiusatuksi joutuminen näyttää olevan vähäisempää.

Suomalaisessa yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että opiskelijoista 5 % kertoi kokeneensa kiusaamista opintojensa aikana (Lappalainen ym. 2011, 64). Vastaavasti valtakunnallisen korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan Suomessa jopa 7,5 % korkeakouluopiskelijoista (yliopisto ja ammattikorkeakoulu) oli kokenut kiusaamista opintojensa aikana vuonna 2016 (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 80). Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa saatiin vastaavanlaisia tuloksia, kun yli 6 % yliopisto-opiskelijoista raportoi kokeneensa opintojensa aikana kiusaamista (Chapell ym. 2004, 59). Vaikka edellä kuvatusti kyseisissä tutkimuksissa on saatu suhteellisen samanlaisia tuloksia eri maiden välillä, havaitsivat Pörhölä ym. (2020, 154), että kiusaamista koetaan eri tavoin eri kulttuureissa. Argentiinassa 25,2 % kaikista vastaajista ilmoitti joutuneensa

muiden opiskelijoiden kiusaamiseen kohteeksi, vastaava prosentti Yhdysvalloissa oli 11,9 %, Suomessa 5,3 % ja alhaisin tulos 2 % oli Virossa (emt.).

Näissä kaikissa edellä esitetyissä tapauksissa kiusaajana oli toinen opiskelija. Lappalainen ym. (2011, 70) havaitsivat, että yliopistossa kiusaajana koetaan lähes yhtä usein olevan opettaja. Tätä havaintoa tukee myös Suomalainen korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus, jonka mukaan 5,8 % opiskelijoista oli kokenut kiusaajaksi henkilökunnan jäsenen (Kunttu, Pesonen ja Saari 2017, 80). Samanlaisia havaintoja saatiin myös Yhdysvalloissa, jossa yliopisto-opettaja koettiin kiusaajaksi lähes 5 % vastauksista (Chapell ym. 2004, 59). Myös Pörhölä ym. (2020, 154) havaitsivat vertailututkimuksessaan, että kaikissa kohdemaissa opiskelijat ilmoittivat kokemuksia siitä, että opettaja kiusaa opiskelijaa. Korkeakoulukiusaamisessa voidaan siis nähdä kulttuurista johtuvia eroavaisuuksia, mutta samalla voidaan todeta, että kiusaaminen on vielä korkeakoulussakin varsin yleistä maasta riippumatta.

Edellä kuvatusti tutkimukset osoittavat, että korkeakouluissa kiusaaja voi olla joko toinen opiskelija tai opettaja tai muu henkilökunnan jäsen (Lappalainen ym. 2011, 64; Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 80; Pörhölä ym. 2020, 154; Chapell ym. 2004, 59). Lisäksi Eronen-Levonen ym. (2015, 149) havaitsivat, että kiusaajana voi olla myös opiskelijan harjoittelun ohjaaja. Kiusaajarooleissa ei useinkaan ole sukupuolten välisiä eroja (Pörhölä ym. 2020, 154). Verrattaessa kiusaamiskokemuksia eri maiden välillä kuitenkin havaittiin, että Suomessa naisopiskelijat ilmoittavat joutu-neensa miehiä useammin kiusatuiksi (emt.). Naiset myös raportoivat kiusaajan useammin olevan nainen (emt., 162).

Korkeakoulukiusaamisen muodot

Kuten kiusaamisen määritelmä, myös kiusaamisen muotojen kategorisointi vaihtelee tutkimuksittain. Korkeakoulukiusaamista voidaan tarkastella perinteisen suoran- ja epäsuoran kiusaamisen jaottelun mukaisesti (esim. Lappalainen ym. 2011, 64). Pelkkä jaottelu epäsuoraan- ja suoraan kiusaamiseen ei kuitenkaan korostu monessakaan korkeakoulukiusaamista käsittelevässä tutkimuksessa. Useimmissa tutkimuksissa kiusaamisen muodot on luokiteltu koulukiusaamista käsittelevän kirjallisuuden pohjalta ja niihin on sisällytetty jotkin tai kaikki seuraavista luokista: 1)

sanallinen aggressio; loukkaavien asioiden sanominen, pilkkaaminen, nimittely 2) sosiaalinen kiusaaminen; huomiotta jättäminen, syrjiminä, mustamaalaaminen 3) fyysinen aggressio; fyysinen hyökkäys, uhkaus tai omaisuusvahinko 4) verkkokiusaaminen (Pörhölä ym. 2020, 148). Seuraavaksi tarkastelen erialaisia kiusaamisen muotojen jaotteluita ja yhdistän ne lopulta Pörhölän ym. (2020) jaottelun mukaisesti. Lopuksi teen pienen yhteenvedon korkeakoulukiusaamisen muotojen eroista suhteessa koulu ja työpaikkakiusaamiseen.

Lappalainen ym. (2011, 72) jaottelivat korkeakoulukiusaamisen muodot neljään luokkaan: 1) epäsuoraan julkiseen kiusaamiseen 2) suoraan verbaaliseen kiusaamiseen 3) epäsuoraan yksityiseen kiusaamiseen ja 4) fyysiseen kiusaamiseen. Eronen-Levonen ym. (2015, 153) puolestaan tulkitsevat korkeakoulukiusaamisen ilmenevän verbaalisena-, sosiaalisena- sekä henkisenä kaltoinkohteluna. Lappalainen ym. (2011, 64) havaitsivat, että korkeakoulukiusaaminen on yleisimmin luonteeltaan epäsuoraa julkista kiusaamista, kuten syrjintää tai suoraa sanallista kiusaamista, kuten nimittelyä ja juoruilua. Pörhölä ym. (2020, 159) kuvaavat aiemman jaottelunsa pohjalta korkeakoulukiusaamisen muodot kuuden kategorian avulla 1) sanalliset hyökkäykset 2) fyysinen vahingonteko 3) perusteeton kritiikki opintoja kohtaan 4) henkilökohtaisten ominaisuuksien pilkkaaminen 5) ihmissuhteiden vahingoittaminen/syrjiminä ja 6) kiusaaminen teknologian välityksellä. Seuraavaksi tarkastelen tyypillisimpiä korkeakoulukiusaamisen muotoja näiden Pörhölän ym. (2020, 159) kategorioiden avulla.

Sanalliset hyökkäykset

Sanalliset hyökkäykset ovat verbaalista kaltoinkohtelua, joka pitää sisällään valheellisen viestinnän sekä sanallisen ilkeyden (Eronen-Levonen ym. 2015, 154). Sanalliset hyökkäykset voidaan nähdä suorana verbaalisena kiusaamisena, esimerkiksi työttelynä, juorujen levittelynä, haukkumisenä, hännäämisenä, naurunalaiseksi tekemisenä, ilkeänä huumorina sekä nolaamisena (Lappalainen ym. 2011, 72). Sanalliset hyökkäykset ovat yleisiä kiusaamisen muotoja, joita opettajat kohdistavat opiskelijoihin, nämä ilmenevät kiroamisena sekä sopimattoman ja ilkeän käytöksenä opiskelijoita kohtaan (Cooper ym. 2011, 11).

Fyysinen vahingonteko

Fyysinen vahingonteko eli koulukiusaamistutkimuksista tuttu fyysinen kiusaaminen ei ole kovinkaan yleistä korkeakoulukiusaamisen kontekstissa (esim. Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Fyysisenä kiusaamisen voidaan, kuitenkin pitää liian lähelle tulemista, eli tietynlaista lähentelyä ja henkisen turvarajan ylittämistä, josta aiheutui kohteelle epämiellyttävää oloa (Lappalainen ym. 2011, 71).

Opintoihin liittyvä perusteeton kritiikki

Opintoihin liittyvää perusteetonta kritiikkiä voi olla esimerkiksi osaamisen vähättely ja opintojen perusteeton arvostelu (Eronen-Levonen ym. 2015, 154; Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Tämä kiusaamisen muoto on myös yksi yleisimpiä opettajan opiskelijaan kohdistamista kiusaamisen muodoista (esim. Cooper ym. 2011, 11; Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Lisäksi Pörhölä, Almonkari ja Kunttu (2019, 728) tuovat ilmi akateemisen kiusaamisen käsitteen, johon kuuluu nöyryyttämistä ja pilkantekoa opintojen yhteydessä, vihjailua epäpätevydestä, opintoihin liittyvien kommenttien huomiotta jättämistä sekä tiedon pimittämistä ja avunpyyntöjen huomiotta jättämistä. Nämä kaikki voisi lukea tämän kategorian alle, vaikka ne osittain menisivät myös sanallisen kiusaamisen kategoriaan.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien pilkkaaminen

Henkilökohtaisten ominaisuuksien pilkkaaminen voidaan nähdä henkisenä kaltoinkohteluna, johon kuuluu esimerkiksi vähättelyä, käytöksellistä julmuutta tai eriarvoista kohtelua (Eronen-Levonen ym. 2015, 154). Lisäksi kirjaimellisesti henkilökohtaisten ominaisuuksien pilkkaaminen ja arvostelu ovat yleisiä kiusaamisen muotoja korkeakouluissa etenkin opiskelijoiden välisissä kiusaamistapauksissa (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Myös Lappalainen ym. (2011, 72) puhuvat epäsuorasta julkisesta kiusaamisesta kuten ikärasismista, eriarvoisesta kohtelusta ja toisaalta myös verbaalisen kiusaamisen yhteydessä kuvatusta tytöttelystä.

Ihmissuhteiden vahingoittaminen/syrjimin

Ihmissuhteiden vahingoittamisena tai syrjimisena voidaan pitää sosiaalista kaltoinkohtelua, kuten esimerkiksi eristämistä ja julkista nöyryyttämistä (Eronen-Levonen ym. 2015, 154). Sitä voidaan pitää epäsuorana julkisena kiusaamisena, joka näkyy syrjintänä, ryhmästä pois sulkemisena ja välttelynä (Lappalainen ym. 2011, 72). Korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa myös kaverisuhteiden vahingoittaminen on tyypillistä (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Tutkimuksen mukaan naisopiskelijat ilmoittivat useammin vertaissuhteiden vahingoittumisesta tai sosiaalisesta syrjinnästä (Pörhölä ym. 2020, 158).

Kiusaaminen teknologian välityksellä

Kiusaaminen teknologian välityksellä eli verkkokiusaaminen. Opiskelijoiden välisestä verkkokiusaamisesta ja häirinnästä oli vain yksittäisiä raportointeja suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksessa (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Kanadalaisessa tutkimuksessa määriteltiin, että verkkokiusaamisen on tarkoitus vahingoittaa tai satuttaa vastaanottajaa ja siinä käytetään kieltä, joka voi loukata, uhata, häiritä, kiusata, syrjiä, halventaa, nöyryyttää, vainota, paljastaa henkilöstä tietoja tai sisältää loukkaavia, mauttomia tai halventavia kommentteja (Faucher, Jackson & Cassidy 2014, 3). Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin kanadalaisen yliopiston opiskelijoiden raportoivan koettua verkkokiusaamista yleisimmin sosiaalisissa verkostoissa, sähköpostin ja tekstiviestien välityksellä sekä opintojen ulkopuolisissa blogeissa, foorumeissa ja chat-huoneissa (emt., 4).

Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että korkeakoulukiusaamisen muodot vastaavat pitkälti koulukiusaamisen muotoja, mutta erojakin on havaittavissa. Korkeakoulussa kiusaaminen ilmenee yleisimmin opintoihin liittyvänä arvosteluna sekä vähättelynä (Kunttu ym. 2017, 81), kun taas koulukiusaamisessa arvostelun kohteena on lähtökohtaisesti oppilaaseen itseensä liittyvät seikat (Hamarus 2012). Toinen huomattava ero ilmenee fyysisen kiusaamisen muodossa ja sen esiintyvyydessä. Koulukiusaamisessa yleistä on tukistaminen, lyöminen sekä potkiminen ja töniminen (Esim. Hamarus 2012, 38). Tällaisesta fyysisestä vahingoittamisesta ei korkeakoulun kontekstissa

raportoida lähes ollenkaan (Kunttu ym. 2017, 81; Pörhölä ym. 2020, 158). Korkeakoulukiusaamiseen on tunnistettavasti liitetty myös kaksinaamaisuus (Eronen-Leivonen ym. 2015, 154), mistä ei ole mainintaa koulukiusaamisen kontekstissa. Korkeakoulukiusaamisen muodot vastaavat hyvin paljon työpaikkakiusaamisen muotoja: vähättelyä, pilkkaamista, ulkopuolelle sulkemista, arvostelmista (esim. Jönsson & Muhonen 2022, 426). Myös Pörhölä ym. (2020, 143) toteavat korkeakoulukiusaamisen muuttuvan samanlaiseksi työpaikkakiusaamisen kanssa.

On kuitenkin huomioitava, että korkeakoulukiusaamisella on myös kontekstisidonnainen oma piirteensä, joka muodostuu akateemisesta oppimisympäristöstä. Pääkkölä (2019, 17) puhuu akateemisesta kiusaamisesta, joka ei sinällään eroa radikaalisti työpaikkakiusaamisesta, mutta sisältää omat vivahteensa. Pörhölä, Almonkari & Kunttu (2019, 724) kuvaavat, että yliopistossa vuorovaikutus on opetustilanteissa tärkeässä osassa ja siihen liittyy olennaisesti akateeminen keskustelu, mielipiteiden haastaminen, kritiikin esittäminen sekä arviointi ja palautteen antaminen. Keskustelun sisältö ja sävy, esimerkiksi annettu tai vastaanotettu kritiikki, voi vaihdella yksittäisten opiskelijoiden välillä ja vaikka osa opiskelijoista pitää tätä vuorovaikutusta palkitsevana ja opintoja tukevana, saattaa se osalle aiheuttaa ahdistusta ja jopa kiusatuksi joutumisen tunteita (emt.).

Nämä edellä kuvatut piirteet ja erot huomioiden on yhteenvetona todettava, että korkeakoulukiusaamisen yhteydessä on aiheellista tarkastella koulukiusaamisen sekä työpaikkakiusaamisen ominaispiirteitä ja muotoja. Tutkimusta tehdessä on kuitenkin muistettava korkeakoulu omalaa-tuisena kontekstinaan ja osattava huomioida mahdolliset kontekstisidonnaiset piirteet. Näitä piirteitä ovat esimerkiksi juuri akateeminen keskustelu ja siihen olennaisesti liittyvä kriittisyys ja ajatusten haastaminen. Seuraavaksi tarkastelen kiusaamisen syitä ja seurauksia koulukiusaamisen, työpaikkakiusaamisen ja korkeakoulukiusaamisen konteksteissa huomioiden kiusaamisen muotojen erot ja kontekstisidonnaiset vivahteet.

2.4 Kiusaamisen syyt ja seuraukset

Kiusaamisen syyt ja seuraukset kulkevat tutkimuksissa rinnakkain ja toisinaan on haasteellista tunnistaa, onko kyse juuri kiusaamisen syystä vai seurauksesta. Tämä johtuu siitä, että kiusaaminen on monitahoinen ilmiö ja seuraukset ilmenevät usein vasta pidemmän ajan kuluttua (esim. Einarsen ym. 2011, 14–15). Aikaisemmissa tutkimuksissa kiusaamisen syitä on tarkasteltu lähinnä lasten, nuorten sekä työntekijöiden näkökulmista (esim. Hamarus 2006; Thornberg, Rosenqvist & Johansson 2012; Pääkkölä 2019; Rainivaara & Karhunen 2006). Vastaava tutkimus korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta on hyvin vähäistä. Myös kiusaamisen seurauksia on tutkittu enemmän koulu- ja työpaikka konteksteissa. Siksi seuraavaksi tarkastelen kiusaamisen syitä ja seurauksia kaikissa konteksteissa.

Kiusaamisen syyt

Kiusaamisen syitä on tarkasteltu tutkimuksissa yksilökeskeisistä tekijöistä sekä ryhmätason tekijöistä käsin (Rainivaara & Karhunen 2006, 12). Yksilökeskeiset syyt ovat osassa tutkimuksissa tarkastelun kohteena vain kiusatun näkökulmasta (esim. Hamarus 2006, 110; Ringrose & Renold 2010) mutta esimerkiksi Thornberg, Rosenqvist ja Johansson (2012, 332) ovat huomioineet myös kiusaajasta lähtöisin olevia syitä. Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin yksilöön liittyviä syitä sekä ryhmätason tekijöistä johtuvia syitä.

Yleisin yksilökeskeinen syy kiusaamiselle on jonkinlainen erilaisuus ja joukosta poikkeaminen (esim. Hamarus 2006, 110; Thornberg, Rosenqvist & Johansson 2012, 333). Erilaisuus voi ilmetä opiskelijan persoonallisuudessa tai käyttäytymisessä (Ringrose & Renold 2010). Koulukiusaamistutkimuksista Rainivaara ja Karhunen (2006, 11–12) havaitsivat, että kiusaamisen syitä on etsitty erityisesti erilaisista yksilötason tekijöistä kuten fyysisestä olemuksesta, arkuudesta, itsetunnon, aggressiivisuudesta, älykkyydestä, perhetaustasta sekä itsekorostuksen tarpeesta. Tarkemmin tarkasteltuna erilaisuus voi johtua ulkonäköön liittyvistä tekijöistä kuten erilaisesta puukeutumuksesta, käyttäytymiseen liittyvistä tekijöistä, iästä, sukupuolinormeista, etnisyydestä, sairaudesta, kielestä, uskonnosta, osaamisesta tai sosioekonomisista tekijöistä (Hamarus 2006, 110–111) Vastaavasti yksilökeskeiset syyt voivat olla myös kiusaajasta johtuvia. Thornberg, Rosenqvist ja Johansson (2012, 332–333) kuvaavat kiusaajasta johtuvien syiden liittyvän esimerkiksi

kiusaajan psykososiaalisiin ongelmiin, kuten kiusaajan heikkoon itsetuntoon ja huonoihin lähtökohtiin sekä emotionaalisiin syihin, kuten mustasukkaisuuteen tai ärsyyntyneisyyteen (emt).

Yksilökeskeisten tekijöiden lisäksi syitä kiusaamiselle on haettu myös ryhmätason tekijöistä, kuten rooleista, normeista, ryhmästatuksesta sekä diskursseista, jotka liittyvät kiusaamisen oikeuttamiseen (Rainivaara & Karhunen 2006, 12). Myös Thornberg, Rosenqvist ja Johansson (2012, 333–334) havaitsivat tutkimuksessaan näitä ryhmätason tekijöitä, eli sosiaalisen kontekstin syitä, joita olivat ryhmäpaine, kiusaamiseen kutsuva kouluympäristö sekä opiskelijoiden väliset konfliktit, jotka johtavat kiusaamiseen. Lappalainen ym. (2011, 67–68) kuvaavat myös yliopiston kontekstina edistävän kiusaamisen kokemista. He kuvaavat näiksi tekijöiksi esimerkiksi resurssien tiukentumisen sekä akateemisen kulttuurin (emt.). Resurssien kiristyminen voi näkyä opiskelijoille henkilökunnan kiireinä, josta voi tulla kuva, ettei opiskelijan asiat ole tärkeitä (emt). Tulkitsemisen tämän siten, että opiskelija voi esimerkiksi kokea, että opettaja kiusaa häntä viivyttelämällä sähköposteihin vastaamista, vaikka todellisuudessa syy olisi yliopiston resursseista. Akateeminen kulttuuri viittaa Lappalaisen ym. (2011, 68) mukaan esimerkiksi opettajien akateemiseen vapauteen opetuksen toteutuksen suhteen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kiusaamisen syitä voidaan tarkastella henkilöstä käsin sekä ympäröivästä yhteisöstä käsin. Henkilöön liittyvät tekijät yleisesti ottaen liittyvät erilaisuuteen ja jollain tavalla joukosta poikkeamiseen. Ympäröivä yhteisö voi luoda normeja, joista poikkeaminen voi johtaa kiusaamiseen. Kiusaamistutkimuksissa käydäänkin jatkuvaa keskustelua siitä, onko syy yksilössä vai ympäröivässä yhteisössä (Rainivaara & Karhunen 2006, 14).

Kiusaamisen seuraukset

Kiusaamisen seuraukset voidaan jakaa karkeasti henkilöön kohdistuviin sekä opiskeluun ja työntekoon vaikuttaviin seurauksiin aiempien koulu-, työpaikka- ja korkeakoulukiusaamistutkimuksien mukaan (esim. Meriläinen 2016, 617; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 156). Henkilöön kohdistuvia seurauksia on esimerkiksi erilaiset tunnereaktiot sekä itseluottamuksen horjuminen (esim. Hutson 2018, 55; Bogart, Elliott, Klein, Tortolero, Mrug, Peskin, Davies, Schink &

Schuster 2014, 440) . Työhön ja opiskeluun kohdistuvia seurauksia ovat motivaation lasku, ongelmat suoriutumisessa ja pahimmillaan halu vaihtaa ryhmää/työpaikkaa tai keskeyttää opinnot (esim. Young-Jones, ym. 2015, 185; Beran, Rinaldi, Bickham & Rich 2012, 572). Osassa tutkimuksissa on havaittu myös kiusaamisen sosiaalisia seurauksia, joita on esimerkiksi luottamuksen menettäminen ja henkilöiden vältteleminen (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Nunes & Torga 2020). Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin opintoihin kohdistuvia seurauksia sekä henkilöön kohdistuvia seurauksia ja tämän sisällä sosiaalisia seurauksia.

Opintoihin ja työntekoon kohdistuvat seuraukset

Etenkin tutkittaessa korkeakoulukiusaamisen seurauksia on havaittu kiusaamiskokemuksen vaikuttavan opintojen suorittamiseen (Lappalainen ym. 2011, 74; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 156; Beran ym. 2012, 572; Young-Jones, ym. 2015, 185; Nunes & Torga 2020; Rahman, Hasan, Hossain, & Kabir 2021, 201). Kiusaaminen saattaa johtaa akateemisen motivaation heikkenemiseen (Young-Jones, ym. 2015, 185) sekä opiskeluilon katoamiseen (Eronen-Levonen, Koivula ja Joronen 2015, 158). Samanlaisia tuloksia on saatu myös työpaikkakiusaamista kokeneiden työntekijöiden raportoidessa kiusaamisen aiheuttaneen motivaatio-ongelmia sekä mielialan laskea (Meriläinen, Sinkkonen, Puhakka & Käyhkö 2016, 628).

Motivaatio-ongelmien lisäksi kiusaamisen raportoidaan vaikuttavan opiskelijoiden sekä työntekijöiden keskittymiskykyyn sekä opinnoissa ja työssä menestymiseen (esim. Beran ym. 2012, 572; Meriläinen ym. 2016, 628). Opinnot saattavat hidastua, opintosuorituksia joudutaan uusimaan ja kurssiarvosanat laskevat (Lappalainen ym. 2011, 74; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Young-Jones, ym. 2015, 186). Kiusatuilla poissaolot lisääntyvät (Beran ym. 2012, 572) ja osa saattaa pitää opinnoista välivuotta kiusaamiskokemuksen takia (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158).

Edellä kuvattujen seurausten lisäksi opiskelija saattaa kiusaamisen seurauksena haluta vaihtaa opiskeluryhmää tai opiskelupaikkaa ja pahimmillaan jopa keskeyttää opintonsa (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Lappalainen ym. 2011, 74; Nunes & Torga 2020). Myös työpaik-

kakiusaamisen nähdään aiheuttaneen kiusatuissa työpaikan vaihtoon liittyviä ajatuksia (Meriläinen ym. 2016, 628). Kiusaamisesta seurannut opiskeluiden hidastuminen ja toisaalta myös opiskelu- tai asuinpaikan vaihtaminen saattaa aiheuttaa kiusatulle myös taloudellisia ongelmia (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158).

Henkilöön kohdistuvat seuraukset

Henkilöön kohdistuvat seuraukset on jaettu tutkimuksista tarkemmin fyysisiin-, henkisiin- sekä sosiaalisiin seurauksiin (esim. Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015,156; Bogart ym. 2014; Pörhölä 2008; Nunes & Torga 2020). Fyysiset seuraukset liittyvä esimerkiksi uniongelmiin, ruokahuuun, alkoholinkäyttöön tai sairasteluun (esim. Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Pörhölä 2008). Henkisinä seurauksina voidaan pitää erilaisia tunnereaktioita, stressiä, itsetunto-ongelmia sekä itsetuhoisia ajatuksia (esim. Bogart ym. 2014, 440; Hutson 2018, 55; Pörhölä 2008). Sosiaaliset seuraukset puolestaan viittaavat ihmissuhteisiin ja niissä mahdollisesti syntyviin ongelmiin, luottamuspulaan ja henkilöiden välttelyyn (esim. Nunes & Torga 2020; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158).

Kiusaamisen fyysisinä seurauksina korkeakouluopiskelijat ovat kohdanneet uniongelmiä, uupumusta, itkuisuutta sekä jännittyneisyyttä ja muutoksia ruokahalussa (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158). Lisäksi opiskelijat ovat raportoineet fyysisinä seurauksina hiustenlähdön, painonnousun sekä vapinan (Nunes & Torga 2020). Samanlaisia tuloksia on saatua aiemmissa koulukiusaamistutkimuksissa. Pörhölä (2008) tiivistää kiusaamiskokemusten heijastuvan koulu-laisten fyysiseen terveyteen esimerkiksi psykosomaattisina stressioireina: sairasteluna, kiputiloina, uniongelmina sekä syömishäiriöin. Syömisiongelmiin liittyen tutkimuksissa on havaittu työpaikkakiusatuilla sekä koreakoulukiusaamisen uhreilla myös korkeampaa alkoholinkäyttöä sekä humalanhakuista juomista (Rospenda, Richman, Wolff & Burke 2013, 336). Työpaikkakiusatuilla uniongelmat ovat myös yleisiä kiusaamiseen liittyviä seurauksia ja nämä ongelmat johtavat lisäksi työntekoon vaikuttaviin seurauksiin, kuten unettomuuden aiheuttamaan väsymykseen, joka heikentää työntekoa tehokkuutta (Meriläinen ym. 2016, 628). Tämä on hyvä esimerkki siitä, että kiusaamisen seuraukset eivät ole yksiselitteisiä ja yksi seuraus voi laukaista toisen, jolloin syyseuraussuhteet ovat haasteellisia.

Henkisinä seurauksina erilaiset tunnereaktiot ovat hyvin yleisiä niin koululaisilla, opiskelijoilla kuin työntekijöillä. Yleisimpiä tunteita, joita kiusatut kokevat ovat viha, suru, järkytys sekä hämmennys (Beran ym. 2012, 572; Nunes & Torga 2020; Hutson 2018, 55; Meriläinen ym. 2016, 628). Työpaikkakiusatut raportoivat myös epävarmuuden tunteista, avuttomuudesta sekä mielialan laskusta (Meriläinen ym. 2016, 628). Avuttomuus korostuu myös koululaisten kokemuksissa (Hutson 2018, 55). Vakavampina henkisinä tunnekokemuksina voidaan nähdä ahdistuneisuus sekä masennuksen oireet. Ahdistuneisuutta raportoidaan kaikissa kiusaamisen konteksteissa (esim. Beran ym. 2012, 572; Meriläinen ym. 2016, 628; Nunes & Torga 2020). Kiusaamisen uhrin ovat usein ahdistuneita ympäristöissä, joissa he ovat kokeneet kiusaamista (Rahman, Hasan, Hossain & Kabir 2021, 201). Pörhölä, Almokari ja Kunttu (2019, 736) havaitsivatkin, että yliopistolla oppimistilanteet aiheuttavat eniten ahdistusta koulukiusaamisen entisille sekä nykyisille uhreille. Tutkimukset osoittavat myös, että kiusaamisen uhreilla on isompi riski sairastua masennukseen, kuin ei-kiusatuilla (Islam, Khanam & Kabir 2020). Etenkin koulukonteksteissa raportoidaan kiusaamisen uhrien lisääntyneistä masennusoireista (Bogart ym. 2014, 440; Nunes & Torga 2020).

Stressin kokeminen kiusaamisen seurauksena on yleistä kaikissa konteksteissa. Yliopistomaailmassa Pörhölä ym. (2020, 144) havaitsivat, että opettajan ollessa kiusaajana opiskelijoille saattoi aiheutua entistä enemmän stressiä ja haittaa, koska opettajien asema yliopistossa on vakaampi ja heillä odotetaan olevan valtaa opiskelijoiden akateemiseen menestymiseen. Työpaikoilla kiusaamisenmuodoilla oli merkitystä koettuihin stressireaktioihin. Yksittäisistä kiusaamisen muodoista työn epäoikeudenmukainen tai loukkaava tuomitseminen, mielipiteen ilmaisumahdollisuuksien rajoittaminen ja yksityiselämän pahoinpitely liittyivät selvimmin stressireaktioihin (Vartiainen 2001, 63). Peruskoulu- ja työpaikkakonteksteissa on tutkittu myös tarkemmin posttraumaattisen stressihäiriön (PTSD) oireiden ja kiusaamisen välistä yhteyttä. Havainnot osoittavat, että kiusaamisen uhreilla ja PTSD-oireilla on ainakin lievää yhteyttä (Andreou, Tsermentseli, Anastasiou & Kouklari 2021; Nielsen, Tangen, Idsoe, Matthiesen & Magerøy 2015, 21).

Henkisenä seurauksena voidaan pitää myös kaikissa kiusaamiskonteksteissa ilmenevää uhrin itsetunnon horjumista (esim. Hutson 2018, 55; Bogart ym. 2014, 440; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Nunes & Torga 2020; Vartia 2001, 63). Korkeakouluopiskelijoilla sekä työpaikkakiusatuilla itsetunnon horjumisen saattoi näkyä myös oman ammatillisen itseluottamuksen heikkenemisenä (Meriläinen ym. 2016, 628; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158). Työpaikkakiusatuilla on havaittu myös oman osaamisen kyseenalaistamista sekä osaamiseen liittyvää epävarmuutta kiusaamisen seurauksena (Meriläinen ym. 2016, 628). Korkeakouluopiskelijat kokivat lisäksi kiusaamisen horjuttavan luottamusta muihin (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158). Kiusaamisen seurauksena itsetunnon ja luottamuksen horjumisen omalta osaltaan johtavat kiusaamisen sosiaalisiin seurauksiin.

Sosiaalisten suhteiden vahingoittuminen kiusaamisen seurauksena on yleistä kaikissa kiusaamiskonteksteissa. Kiusaamisen vaikutukset näkyivät korkeakouluopiskelijoilla sosiaalisen elämän rajoittumisena esimerkiksi vetäytymisenä ja ystävien menettämisenä sekä avioliiton konflikteina (Nunes & Torga 2020; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158). Sosiaalisen elämän rajoittumista oli havaittavissa myös koululaisilla vertaussuhteiden vahingoittumisena (Pörhölä 2008) sekä yksinäisyyden kokemuksina (Hutson 2018, 55) ja työntekijöillä tiettyjen työyhteisön jäsenten välttelemisenä (Meriläinen ym. 2016, 628). Nämä kiusaamisen sosiaaliset seuraukset voivat johtaa kiusatulla pidempiaikaisiin ongelmiin ja näkyä esimerkiksi uskalluksen puutteena uusien sosiaalisten suhteiden luomisessa (Pörhölä 2008.).

Vakavimpia seurauksia, joita kiusaamiskokemus voi laukaista on erilaiset pelkotilat (Hutson 2018, 55) sekä itsetuhoiset ajatukset (esim. Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158) ja itsemurha (esim. Yang, Wang, Sun, Xu, Wang, Chen, Yu, Zhang, Zhu, Dai, Zhang, & Sun 2021, 1). Itsemurha-ajatuksiin liittyviä raportointeja on havaittu sekä koulukiusaamisen että korkeakoulukiusaamisen seurauksia tarkastelevissa tutkimuksissa (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Hutson 2018, 55; Wang ym. 2021, 1; Islam, Khanam & Kabir 2020; Baiden & Tadeo 2020, 7). Tutkimukset osoittavat, että sekä perinteisen kiusaamisen uhreilla että verkkokiusaamisen uhreilla on riski itsemurha-ajatuksille (Islam ym. 2020, 7). Kuitenkin Yang ym. (2021, 1) havaitsivat, että nuoret,

jotka ovat joutuneet verkkokiusaamisen uhriksi, syyllistyivät todennäköisemmin itsensä vahingoittamiseen ja itsemurhayrityksiin, kuin perinteisen kiusaamisen uhrit. Pahimmillaan kiusaamiskokemus voi johtaa kiusatun tekemään itsemurhaan (Rahman ym. 2021, 201). Esimerkiksi vuonna 2010 Suomessa uutisoitiin yhdysvaltalaisen yliopiston 18-vuotiaasta opiskelijasta, joka syöksyi itsemurhaan, koska hänen opiskelijakaverinsa olivat ladanneet hänestä nettiin arveluttavan seksivideon (Iltalehti 2010).

3 PELOT

Tässä luvussa tarkastellaan pelon luonnetta, ihmisen perustunteena (LaBar 2016), sen ominaispiirteitä sekä syntymekanismia. Lisäksi teen lyhyen katsauksen kiusaamiseen liittyviin pelkoihin sekä tarkastelen kiusatuksi joutumisen pelkoa aiemman tutkimustiedon valossa. Kiusatuksi joutumisen pelkoa ja kiusaamispelkoa käytetään tässä tutkielmassa rinnakkaisina käsitteinä kuvaessa henkilön kokemaa pelkoa omasta alttiudestaan joutua kiusaamisen uhriksi. Aluksi määritelen pelon käsitteen, koska sen luonteen ymmärtäminen on tärkeää kiusaamispelkoja tarkasteltaessa.

3.1 Pelon luonne ja kiusaamiseen liittyvät pelot

Pelko on yksi ihmisen alkukantaisimmista perustunteista, jonka tarkoituksena on suojata yksilöä vaaroilta (Toskala 1997, 16; LaBar 2016; Marks 1987, 3). Pelot voivat syntyä omasta kokemuksesta tai ne voidaan oppia (esim. Steimer 2002, 233). Pääajatus on, että pelko toimii hälytyssignaalina vaarasta, uhasta tai konfliktista ja aikaansaa reaktion tilanteesta selviytymiseksi (Steimer 2002, 233; Gullonen 2000, 429). Seuraavaksi tarkastelen pelon luonnetta tarkemmin ja viimeisenä kuvaan lyhyesti millaisia pelkoja kiusaamiseen on liitetty.

Pelon määritelmä

Pelko on ihmisen perustunne, jonka biologisena tarkoituksena on ihmisen suojeleminen vaaroilta (Toskala 1997,16). Historiallisesti tarkasteltuna pelkoreaktiot ovat kehittyneet tilanteissa, joissa on ollut läsnä fyysinen vaara, kuten saalistajan ja saaliin vuorovaikutuksessa (LaBar 2016). Lähtökohtaisesti nykyään voidaan katsoa, että pelon kohteena voi olla mikä tahansa ilmiö, asia tai tilanne (Toskala 1997, 26). Ihmisellä pelkoa laukaisevat tekijät ovat nykyään useimmiten luonteeltaan psykologisia (LaBar 2016). Tällä viitataan siihen, että pelon kohteena ei yleensä ole saalistetuksi tuleminen, vaan esimerkiksi sosiaaliset tilanteet.

Pelko voi olla eri vahvuista. Marks (1987, 3–4) mukaan niin sanottu normaali pelko lisää suori-tuskykyämme, auttaa meitä selviytymään stressaavista tilanteista ja edesauttaa tilanteen ratkai-

semista. Liiallinen pelko saa meidät toimimaan kömpelösti, esimerkiksi esiintyjä jäätyy ja unoh-
taa vuorosanansa, toisaalta liian vähäinen pelko saa ihmisen toimimaan huolimattomasti (emt
1987, 4.) Voidaankin nähdä, että sopivassa määrin pelko ylläpitää elämässä selviytymistä. Olen-
naista on, että normaalit pelkoreaktiot eivät jää päälle vaan ne laantuvat suhteellisen nopeasti
vaaran loputtua (Rosen & Schulkin 1998, 326; LaBar 2016).

Pelot voivat syntyä henkilökohtaisista kokemuksista, kuten kiusaamisesta (Meriläinen 2019, 61).
Steimer (2002, 233) kuvaakin, että eläimet ja ihminen voivat oppia pelkäämään erilaisia tilanteita,
joissa ne ovat altistuneet kivulle tai stressille. Pelot voivat tämän lisäksi olla sosiaalisesti opittuja,
jolloin henkilö alkaa pelkäämään tilanteita toisen jakaman kokemuksen perusteella (Meriläinen
2019, 61). Kun eläin tai ihminen oppii pelkäämään tiettyjä tilanteita, se osoittaa välttelevää käyt-
tämistä näitä tilanteita kohtaan (Steimer 2002, 233; Rosen & Schulkin 1998, 327). Esimerkiksi
jos ihminen joutuu kiusatuksi, hän saattaa alkaa välttelemään paikkoja, joissa häntä on kiusattu
(Hamarus 2012,30). Pelon vältteleminen ei kuitenkaan aina ole ihmisen kannalta hyvä asia. Vält-
tellessään pelkoaan henkilö ylläpitää pelkoa elämällä tietynlaisessa pelon kehässä, jolloin hän
ennakoi pelon kokemista, reagoi tilanteisiin varautuneesti sekä näkee itsensä voimattomana pe-
lon kohdatessaan (Toskala 1997 34–35).

Pelkoreaktiot ja selviytymisstrategiat

Pelon tunnetta koetaan kolmella toisistaan erillisellä, mutta toisiinsa läheisesti liittyvillä tasoilla:
henkiselä-, fysiologisella- sekä käyttäytymistasolla (Steimer 2002, 232; Rosen & Schulkin 1998,
327). Voidaan kuvata, että pelko rakentuu tunteesta, sen välittämästä kehollisesta reaktiosta
sekä sitä seuraavasta toiminnasta (Toskala 1997, 38). Pelon aiheuttamia tunteita sekä kehollisia
pelkoreaktioita ovat muun muassa säikähtäminen, sykkeen ja verenpaineen muutokset sekä li-
sääntynyt valppaus (Rosen & Schulkin 1998, 325). Voimakkaalle pelolle on ominaista epämiellyt-
tävät kauhun tunteet, kuten halu juosta pakoon, piiloutua, itkeä sekä erilaiset fysiologiset kehon
muutokset, kuten sykkeen nouseminen, pahoinvointi, hikoilu ja suun kuivuminen (Marks 1987,4).
Kyseiset keholliset reaktiot aikaansaavat toiminnan: pakenemisen tai taistelemisen (LaBar 2016;
Toskala 1997; Rosen & Schulkin 1998, 325). Pelkoreaktiot eivät kuitenkaan aina etene näin kaava-
maisesti. Esimerkiksi hätätilanteessa puolustaudumme ennen kuin tunnemme pelkoa, jolloin

motorinen käyttäytymistason pelkoreaktio tapahtuu ennen kehollista tunnetason pelkoreaktiota (Marks 1987, 8).

Pelot voivat myös rajoittaa ihmisen elämää ja tällöin ne herättävät yksilössä ahdistusta (Toskala 1997, 16). Pelkoa voidaankin pitää yhtenä ahdistuksen kehittymisen esiasteena (Rosen & Schulkin 1998, 325). Lyhyesti määriteltynä ahdistuneisuus on pelon tapaan psykologinen -, fysiologinen- ja käyttäytymistila, jonka aiheuttaa joko todellinen tai mahdollinen uhka hyvinvoinnille tai selviytymiselle (Steimer 2002, 231). Usein ahdistuneisuuden aiheuttaja on vaikeammin tunnistettavissa ja määriteltävissä, kuin pelon aiheuttaja (Toskala 1997, 16; Marks 1987, 5). Tällaista uhkaa voidaan pitää vertauskuvallisena, eli itse tilanne ei ole mitenkään vaarallinen, vaan uhka syntyy merkityksestä, jonka henkilö tilanteelle antaa (Toskala 1997, 16).

Pelkoa ei voi aina vältellä ja siksi lajit ovat kehittäneet erilaisia selviytymis- ja puolustusstrategioita. Steimer (2002, 234) jakaa selviytymisstrategiat aktiivisiin- sekä passiivisiin strategioihin. Aktiivista strategiaa käytetään silloin, kun uhalta on mahdollista paeta (emt. 2002, 233). Esimerkiksi kiusaamistilanteessa oppilas piiloutuu, juoksee karkuun tai hyökkää kiusaajaa vastaan. Passiivista strategiaa (lepoon asettuminen, liikkumattomaksi meneminen, jäätyminen) käytetään kun uhkaa ei voida paeta (Steimer 2002, 234). Esimerkiksi yllättävässä kiusaamistilanteessa kiusattu saattaa mennä sanattomaksi. On kuitenkin korostettava, että valinta aktiivisen tai passiivisen puolustusstrategian välillä ei riipu täysin kontekstuaalisista vihjeistä (emt. 2002, 234). Selviytymistavoissa on yksilöllisiä eroja (Marks 1987, 81) ja ne voivat myös vaikuttaa tähän valintaan, jolloin tietyssä tilanteessa jotkut ihmiset voivat reagoida aktiivisesti, kun taas toiset reagoivat passiivisemmin (Steimer 2002, 234).

Kiusaamiseen liittyvät pelot

Etenkin koulukiusaamista käsittelevissä tutkimuksissa usein mainitaan sivujuonteena kiusaamiseen liittyvän erilaisia pelkoja. Nämä pelot voivat olla kiusatun, kiusaajan tai sivullisten kokemia pelkoja (Strindberg, Horton & Thornberg 2020; Hamarus 2012). Pelot liittyvät esimerkiksi kiusaamiskokemukseen, kiusaamiseen puuttumiseen, kiusaamisesta kertomiseen tai kiusaamisen uhaksi joutumisen pelkoon (esim. Strindberg, Horton & Thornberg 2020; Hamarus 2012; Hamarus

2006; Pörhölä 2008; Hutson 2018). Kiusaamiseen liittyvät pelot voivat olla omasta kiusaamiskokemuksesta henkilökohtaisesti opittua, tai sosiaalisesti opittua toisten kertomista kokemuksista (Meriläinen 2019, 61).

Kiusatuksi joutuminen laukaisee uhrissa usein erilaisia pelkoreaktioita (esim. Hutson 2018, 51). Kiusattu alkaa pelkäämään mitä hänelle seuraavaksi tapahtuu, missä häntä seuraavaksi kiusataan ja mitä hän uskaltaa sanoa tai tehdä ilman, että häntä kiusataan siitä (Hamarus 2012, 30). Pelkotilan myötä kiusattu tulee yhä varovaisemmaksi ja alkaa välttelemään tilanteita sekä paikkoja, joissa häntä on kiusattu. (emt 2012, 30.) Kiusattu saattaa myös pelätä avun pyytämistä, koska pelkää kiusaamisen pahentuvan tämän myötä (emt. 2012, 29). Kiusattu voi myös pelätä kiusaamisen takia menettävänsä vähäisetkin ystävänsä (Pörhölä 2008).

Toisaalta kiusatun lisäksi myös kiusaajalla sekä muilla sivullisilla voi olla erilaisia pelkoja. Kiusaaja saattaa pelätä yksin joutumista tai arvostuksen puutetta ja näin ollen yrittää nostaa arvostustaan sekä pitää vierellään kiusaajajoukkoaan kiusaamalla heikommassa asemassa olevia (Hamarus 2012, 43; Pörhölä 2008). Toisaalta kiusaaja saattaa pelätä myös itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi ja tämä takia kiusaa muita (Hamarus 2006, 64). Kiusaajajoukko eli kiusaajan apurit sekä sivustaseuraajat, saattavat pysyä kiusaajan ympärillä vain siksi, että asettumalla kiusaajaa vastaan he saattaisivat itse joutua kiusatuiksi. Tutkimuksien mukaan etenkin alakouluikäiset eivät uskalla puuttua toisen oppilaan kiusaamiseen, koska pelkäävät itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi (Strindberg, Horton & Thornberg 2020).

Kuten huomataan, kiusaamiseen liittyy paljon erilaisia pelkoja. Pelkoja voi olla kiusatulla, kiusaajalla tai sivullisilla. Edellä olevat tutkimukset osoittavat, että kiusaaja, kiusattu tai sivulliset voivat kaikki pelätä kiusatuksi joutumista. Tämä on tutkielmani kannalta huomionarvoinen asia ja sen takia tutkielmassani ei ole rajattu, kuka voi pelätä kiusatuksi joutumista, vaan ajatus on, että kaikki voivat pelätä. Tämän tutkielman avulla pyritään selvittämään millaisia kiusatuksi joutumisen pelot yliopisto-opiskelijoiden kokemana ovat. Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin juuri kiusatuksi joutumisen pelkoa.

3.2 Kiusatuksi joutumisen pelko

Edellä kuvatusti kiusaamistutkimuksissa on sivuttu kiusaamispelkoja. Tästä huolimatta aihe ei ole noussut tutkimuksen kohteeksi kovinkaan laajasti. Aihetta tutkineet osoittavat kiusaamispelon olevan kuitenkin varsin yleistä (esim. Grinshteyn, Whaley & Couture 2021; Meriläinen 2019, 65). Kiusaamispelkojen on havaittu olevan suurinta koulualueen ulkopuolella (esim. Walters, Kremser & Runell 2021, 109). Lisäksi on havaittu aiemman kiusatuksi joutumisen vaikuttavan kiusaamispelon kokemiseen (Rezapour, Nezam Tabar & Khanjani 2021, 95). Kiusaamispelolla on havaittu olevan myös jokseenkin samanlaisia seurauksia, kuin kiusaamisella. Seuraavaksi tarkastelemme näitä tarkemmin.

Aiemmat tutkimukset aiheesta ja kiusaamispelon määritelmä

Tässä tutkielmassa tarkasteltavaa korkeakouluopiskelijoiden kiusatuksi joutumisen pelkoa on selvitetty aikaisemmassa tutkimuksessa hyvin vähän. Etsiessäni kiusaamispeloista tutkimusta löysin lähinnä tutkimuksia liittyen uhriksi joutumisen pelkoon (fear of victimization) ja rikollisuuden pelkoon (fear of crime). Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan käsitellä yleisesti kiusatuksi joutumisen pelkoja vaan lähinnä väkivallan tai rikoksen kohteeksi joutumista ja niihin liittyviä pelkoja (esim. Daigle, Hancock, Chafin & Azimi 2022; Winter, Aguilar, Obara & Johnson 2022). Seuraavaksi esittelen tutkimukset, jotka lopulta löysin aiheesta (taulukko 1).

Taulukko 1. Kiusatuksi joutumisen pelkoa käsittelevät aiemmat tutkimukset

Kouluaste	Maa	Otos/näyte	Tutkimustehtävä/-kysymys	Tekijät ja julkaisuvuosi
Yläaste	Iran	8–9 luokien oppilaat	Kiusaamisenmuoto suhteessa koettuun pelkoon joutua kiusatuksi	Rezapour, Nezam Tabar & Khanjani 2021
Ala-aste	Yhdysvallat	6-luokan oppilaat	Kiusaamisen pelko koulubussissa	Walters, Kremser & Runell 2021
Peruskoulu	Suomi	Opettajat	Kiusatuksi joutumisen pelko	Meriläinen 2019
Yliopisto	Yhdysvallat	Opiskelijat	Kiusatuksi joutumisen pelon yleisyys sekä suhde masennukseen ja ahdistukseen	Grinshteyn, Whaley & Couture 2021
Peruskoulu	Kiina	Lapset	Perheen demograafisten tekijöiden vaikutus kiusaamisen pelkoon (vain pieni osa koko tutkimuksesta)	Wang, Wang, Wang, Wilson, Jin, Zhu, Yu, Wang, Yin, Song, Li, Jia, Zhang & Yang 2021

Tutkielmassani kiusaamispelkoja tarkastellaan erilaisissa koulukonteksteissa oppilaiden, opiskelijoiden sekä opettajien näkökulmista. Tämä toisaalta sopii tutkielmaan, koska korkeakoulukiusaaminen ilmenee koulukiusaamisen sekä työpaikkakiusaamisen piirteiden mukaisesti, joten voidaan olettaa korkeakouluopiskelijoiden kiusaamispelkojenkin vastaavan koulukiusaamisen sekä työpaikkakiusaamisen pelkoja.

Grinshtey, Whaley ja Couture (2021, 537) muotoilivat tutkimuksessaan kiusaamispelon (fear of bullying) määritelmän rikollisuuden pelon (fear of crime) määritelmää mukaillen seuraavasti, kiusaamisen pelko tarkoittaa yksilön huolta tai käsitystä omasta riskistään joutua kiusatuksi. Tämä on ainoa määritelmä, jonka löysin tutkimuskirjallisuudesta, joten myös tutkielmani nojautuu tähän määritelmään. Seuraavaksi tarkastellaan aiemman tutkimustiedon pohjalta kiusaamispelkojen yleisyyttä ja sitä millaiset henkilöt useimmiten kokevat kiusaamispelkoja. Lisäksi lopussa tehdään pieni katsaus kiusaamispelkojen seurauksista.

Kiusaamispelkojen esiintyvyys

Voisi olettaa, että kiusatuksi joutumista pelätään eniten koulualueella, koska siellä henkilöt ovat päivittäin tekemisissä keskenään. Yliopisto-opiskelijat raportoivat kuitenkin suuremmasta kiusaamisesta kampuksen ulkopuolella (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021). Samanlainen havainto raportoidaan peruskoulussa. Tutkittaessa kiusatuksi joutumisen pelkoa koulubussissa havaittiin, että 6-luokkalaiset pelkäsivät kiusatuksi joutumista koulumatkalla ja kokivat koulualueen turvallisemmaksi paikaksi (Walters, Kremser & Runell 2021, 109).

Lisäksi on havaittu suurta kiusatuksi joutumisen pelkoa verkossa etenkin opettajien, yläasteikäisten sekä yliopisto-opiskelijoiden raportoimana (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 545; Meriläinen 2019, 65; Rezapour ym. 2021, 96;). Tämä voi johtua verkkokiusaamisen helppoudesta ja siitä, ettei verkossa kiusattu pysty pakenemaan tai piiloutumaan kiusaajalta samalla tavalla, kuin perinteisessä kiusaamisessa (Rezapour ym. 2021, 96). Nämä havainnot voivat selittyä sillä, että kiusaaminen on helpompaa paikoissa, jotka eivät ole yhtä valvottuja. Walters, Kremser ja Runell (2021, 109) päättelivät tämän omassa tutkimuksessaan siten, että kiusaamispelko on suurempaa

koulubussissa, jossa on paljon oppilaita kyydissä, jolloin kuski ei pysty tarkkailemaan toimintaa yhtä hyvin, kuin bussin ollessa tyhjempi.

Kiusatuksi joutumisen pelko on kuitenkin suhteellisen yleistä myös koulualueella. Yli 20 % yliopisto-opiskelijoista pelkäsi joutuvansa kiusatuksi kampuksella (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 541). Samankaltaisia tuloksia ovat raportoineet peruskoulun opettajat, joista myös yli 20 % pelkäsi työssään joutuvansa kiusaamisen kohteeksi (Meriläinen 2019, 65). Prosentuaalisesti tarkasteltuna kuitenkin verkkokiusaamisenpelko on suurempaa. Yliopisto-opiskelijoista reilut 30 % pelkäsi verkkokiusaamista (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 541) ja lähes kolmannes peruskoulun opettajista oli raportoinut samanlaisia kokemuksia (Meriläinen 2019, 65). Vertailun vuoksi on havainnollista kuvata myös koulualueen ulkopuolisen kiusaamispelon prosenttiosuus. Yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa kaikista suurin pelko oli kiusaamispelko kampusalueen ulkopuolella, tätä pelkäsi lähes 40 % opiskelijoista (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 541).

Ketkä kokevat kiusaamispelkoja?

Kiusaamispelkojen esiintyvyyden lisäksi on selvitetty sitä ketkä yleisimmin pelkäävät kiusatuksi joutumista. Hyvin ymmärrettävä tulos on, että henkilöt, joita on aiemmin kiusattu pelkäävät useimmiten herkemmin kiusatuksi joutumista, kuin ne, joilla ei ole omakohtaista kiusaamiskokemusta (Rezapour ym. 2021, 95; Walters, Kremser & Runell 2021, 107). Toisaalta myös eri vähemmistöryhmien kohdalla suurempi kiusatuksi joutumisen pelko on yleistä. Grinshteyn, Whaley ja Couture (2021, 545) havaitsivat että seksuaali-, sukupuoli- ja rotuvähemmistöt olivat alttiimpia kiusaamispeloille. Esimerkiksi transsukupuoliset opiskelijat kokivat kiusaamisen pelkoa neljä kertaa todennäköisemmin, kuin syntymäsuokupuoltaan edustavat opiskelijat (emt.).

Yleisesti ottaen sukupuolen mukaan kiusatuksi joutumisen pelosta on kuitenkin ristiriitaisia tuloksia. Yliopisto-opiskelijoiden pelkoja tutkittaessa havaittiin, että naiset pelkäsivät kiusatuksi joutumista enemmän kuin miehet (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 545). Peruskoulukontekstissa havaittiin puolestaan, ettei sukupuolella ollut merkitystä kiusaamispelon yleisyydessä (Rezapour ym. 2021, 95; Walters, Kremser & Runell 2021, 102). Nämä erot saattavat johtua siitä, että tutkimukset ovat toteutettu eri ikäryhmissä. Perusasteen oppilaat saattavat herkemmin rapor-

toida peloistaan kuin aikuiset ihmiset. Mielenkiintoista kuitenkin on Waltersin, Kremserin ja Runellin (2021, 107) havainto siitä, että ala-asteella pojat, joita oli aikaisemmin kiusattu, raportoivat suuremmasta kiusatuksi joutumisen pelosta kuin aiempaa kiusaamiskokemusta omaavat tytöt. Tämä tulos osoittaa sen, että sukupuolella yhdessä aiemman kiusaamiskokemuksen kanssa saattaa olla merkitystä kiusaamispelon kokemiseen.

Tutkimukset osoittavat myös, että aiemmalla kiusaamiskokemuksen muodolla on merkitystä kiusaamispelon todennäköisyydessä. Aiemmin verbaalisen-, sosiaalisen- tai verkkokiusaamisen uhriksi joutuneilla oppilailla oli suurempi todennäköisyys pelätä kiusatuksi joutumista, kuin oppilailla, joita oli kiusattu fyysisesti (Rezapour ym. 2021, 95). Etenkin aiemmin verkkokiusaamista kokeneilla oli suuri todennäköisyys pelätä kiusatuksi joutumista (emt. 2021, 96). Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia aiemmasta kiusaamisen uhriksi joutumisesta suhteessa nykyisiin kiusaamispelkoihin ei tarkastelemassani tutkimuksessa erikseen tutkittu. Grinshteyn, Whaley & Couture (2021, 545) huomauttavat kuitenkin, että myös opiskelijat, joita ei ole kiusattu aiemmin saattavat pelätä kiusatuksi joutumista.

Tutkimuksissa havaittiin myös hieman erikoisempia yhteyksiä kiusaamispelon ennustajina. Kiinassa havaittiin, että äidin koulutustaustalla oli vaikutusta lapsen kiusaamispelkoon. Tutkimuksen mukaan nuoret, joiden äidit olivat vähemmän koulutettuja, pelkäsivät enemmän kiusatuksi joutumista, kuin korkeasti koulutettujen äitien lapset (Wang ym. 2021). Peruskouluikäiset nuoret, jotka olivat hakeneet tukea opettajilta tai muilta aikuisilta olivat alttiimpia kiusatuksi joutumisen pelon kokemiselle (Rezapour ym. 2021, 96).

Kiusaamispelkojen seuraukset

Kuten kiusaamisella myös kiusatuksi joutumisen pelolla on seurauksensa. Yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispelkojen yhteyttä masennukseen ja ahdistukseen tarkasteltiin Yhdysvalloissa. Grinshteyn, Whaley ja Couture (2021) havaitsivat, että kiusatuksi joutumisen pelolla oli yhteyttä lisääntyneeseen ahdistuneisuuteen sekä masennukseen. Suurin yhteys havaittiin kampuksella kiusatuksi joutumisen pelossa, seuraavaksi suurin verkkokiusaamisen pelossa ja pienin kampuk-

sen ulkopuolella kiusatuksi joutumisen pelossa (emt., 545). Myös alakoululaisten otoksessa havaittiin kiusaamispelon ja masennuksen välillä yhteys, tarkastellessa masennusta kiusaamispelon kokemuksen riskitekijänä (Walters, Kremser & Runell 2021, 110). Tarvittaisiin kuitenkin lisätutkimusta, jotta voitaisiin tulkita vaikutussuuntia, eli sitä aiheuttaako masentuneisuus kiusaamispelkoja vai kiusaamispelot masentuneisuutta (emt.). Peruskoulunopettajien kiusaamispelkojen havaittiin olevan yhteydessä työuupumukseen, siten työssä jaksamiseen sekä pahimmillaan työpaikan vaihtohalukkuuteen (Meriläinen 2019, 56, 65).

Yhteenvetona voidaan todeta kiusaamispeloilla näyttävän olevan samansuuntaisia seurauksia, kuin kiusaamisella. Kiusaamisella on henkilöön sekä työntekoon tai opiskeluun kohdistuvia seurauksia, joita ovat esimerkiksi juuri ahdistuneisuus ja masennusoireet sekä motivaatio-ongelmat, uupumus, opiskeluryhmän vaihtohalukkuus (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015; Meriläinen ym. 2016, 628). Vastaavat seuraukset tulivat ilmi edellä esitellyissä kiusaamispelon seurauksissa. Kuitenkin lisätutkimusta aiheesta tarvitaan ja omalta osaltaan tämä tutkielma pyrkii juuri siihen. Tämän tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä kiusaamispelon näkymisestä opiskelijoiden elämässä.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata monipuolisesti, millaisia pelkoja yliopisto-opiskelijoilla on kiusatuksi joutumisesta, sekä millaisia syitä ja seurauksia näillä peloilla koetaan olevan. Tarkoituksena on, että tutkimuksen avulla pystytään nimeämään kiusaamispelon muotoja ja syitä, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on hahmottaa, millaisia seurauksia peloilla on opiskelijoiden arkipäiväiseen elämään.

Kuten teoriaosuudessa esittelin, Grinshteyn, Whaley ja Couture (2021) kuvaavat ettei kiusaamispelkoja ole aikaisemmin tutkittu korkeakoulukontekstissa ja niiden tutkiminen muissakin konteksteissa on ollut hyvin vähäistä. Tarkoitukseni on tämän tutkimuskysymyksen avulla saada tarkempi ymmärrys opiskelijoiden kokemista kiusaamispeloista ja niiden muodoista. Muodoilla tarkoitan tässä tutkielmassa kiusaamisen muotoja, joita opiskelijat pelkäävät.

1. Millaisia opiskelijoiden kokemat kiusaamispelot ovat?

Kiusaamistutkimuksissa on selvitetty laajasti kiusatuksi joutumisen syitä. Näiden lisäksi Grinshteyn, Whaley ja Couture (2021, 545) toteavat, että aiemmin kiusatuksi joutuneet, mutta myös ne, jotka eivät ole kokeneet kiusaamista voivat pelätä kiusatuksi johtumista. Olisi tarpeen tutkia tarkemmin syitä, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuksi.

2. Millaisten syiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusaamisen uhreiksi?

Pelot voivat rajoittaa yksilöiden elämää ja toisinaan muuttavat myös ihmisten toimintatapoja (Toskala 1997, 30). Näin ollen voidaan olettaa, että myös kiusaamispelko voi vaikuttaa opiskelijoiden toimintatapoihin ja rajoittaa heidän normaalia elämäänsä. Lisäksi kiusaamisella on havaittu olevan vakavia seurauksia kiusattujen hyvinvoinnille (Young-Jones ym. 2015), joten olisi tarpeellista tutkia onko kiusaamispeloilla samansuuntaisia seurauksia. Tällä tutkimuskysymyksellä pyrin selvittämään, millaisia seurauksia kiusaamispeloilla on opiskelijoiden arkipäiväisiin toimintatapoihin sekä elämään.

3. Millaisia seurauksia kiusaamispeloilla on opiskelijoiden elämään?

5 TUTKIELMAN TOTEUTUS JA MENETELMÄLLISET VALINNAT

Tutkielma on luonteeltaan fenomenologis-hermeneuttinen laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla helmikuun 2023 aikana. Kyselylomake jaettiin Itä-Suomen yliopiston opiskelijoille ensin yliopiston sisäisellä tiedotuskanavalla. Tämä ei tuottanut tarpeeksi vastauksia, joten seuraavaksi kysely lähetettiin suoraan sähköpostilla opiskelijoille. Kyselyyn saatiin kaiken kaikkiaan 267 vastausta, joista 161 päätyi tutkielman aineistoksi. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Seuraavaksi esittelen tarkemmin hyödyntämiäni tutkimusmenetelmiä ja perustelen valintojani. Lopuksi tarkastelen myös tutkielman luotettavuutta ja eettisyyden arviointia.

5.1 Metodologinen lähestymistapa

Tutkielman metodologinen lähestymistapa perustuu fenomenologisen sekä hermeneuttisen filosofian yhdistelmään fenomenologis-hermeneuttiseen näkökulmaan ja tutkimusotteeseen. Fenomenologia tarkastelee ihmisen kokemuksia häntä ympäröivässä maailmassa (Virtanen 2011, 156). Hermeneutiikalla tarkoitetaan teoriaa tulkinnasta ja ymmärtämisestä ja se tulee tarpeelliseksi fenomenologisessa tutkimuksessa tutkittavan kokemusten tulkinnan takia (Laine 2018). Näin ollen fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote sopii tutkielmaani, koska tarkoituksena on tarkastella opiskelijoiden kokemuksia ja luoda niistä tulkintoja. Opiskelijat kertovat kiusaamispelon kokemuksistaan ja minun on tutkijana pystyttävä tulkitsemaan vastauksista esimerkiksi millaisia nämä kiusaamispelot ovat muodoltaan.

Tutkielma paikantuu kasvatustieteen tieteenalaan ja toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Tutkielmassa halutaan selvittää opiskelijoiden henkilökohtaisia kokemuksia sekä ajatuksia kiusaamispeloista ja niiden mahdollisesta näkymisestä opiskelijoiden elämässä. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita juuri kokemuksista, tunteista, ajatuksista sekä merkityksistä, joita henkilöt tutkimuksen kohteena olevalle ilmiölle antavat (Puusa & Juutti 2020). Tämän tutkielman tarkoituksena ei ole saada yleistettävissä olevaa tutkimustietoa kiusaamispeloista vaan

luoda ymmärrystä korkeakoulukiusaamiseen liittyvistä peloista ja niiden ilmenemisestä. Tällainen lähestymistapa on fenomenologis-hermeneuttisen perinteen mukainen. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa yleistyksiä, vaan sen avulla tarkastellaan kyseisen kohdejoukon sen hetkisiä kokemuksia (Laine 2018). Olen ottanut tämän huomioon tutkielmassani ja ymmärrän, että saadut tulokset kuvaavat vain Itä-Suomen yliopiston opiskelijoiden sen hetkisiä kokemuksia kiusaamispeleistä. Nämä tulokset antavat kuitenkin tärkeää tietoa kiusaamispelkojen olemassa olosta.

Fenomenologisen tutkimusperinteen mukaan kokemusten tutkiminen luo aineiston hankinnalle ehtoja 1) aineisto tulisi hankkia siten, että tutkija vaikuttaa mahdollisimman vähän tutkittavien ilmiin tuomiin kokemuksiin ja 2) kysymysten on oltava laadultaan mahdollisimman avoimia, jotta ne eivät johdattele vastaajaa (Virtanen 2011, 174). Aineiston keruussa olen ottanut nämä ehdot huomioon siten, että aineisto hankittiin sähköisen kyselyn avulla, jotta opiskelijat pystyivät vastaamaan siihen valitsemanaan ajankohtana. Lisäksi en ollut tutkijana läsnä aineistonhankintatilanteessa, joten oma läsnäoloni ei päässyt vaikuttamaan opiskelijoiden kuvaamiin kokemuksiin. Kyselylomakkeelle kysymykset loin mahdollisimman avoimiksi, jotta ne eivät johdattelisi vastauksia mihinkään suuntaan. Toiseen kysymykseen lisäsin apusanoiksi (yliopistolla, vapaa-ajalla, opiskelijaelämässä), mutta en kokenut näiden johdattelevan vastauksia liikaa. Koska tavoitteeni oli saada selvyyttä opiskelijoiden kokemuksiin siitä, millaisia seurauksia kiusaamispeleillä oli heidän arkipäiväiseen elämäänsä, joka luonnollisesti rakentuu elämästä yliopistolla, mahdollisessa opiskelijaelämässä sekä opintojen ulkopuolisessa vapaa-ajassa. Uskoin, että nämä apusanat lisäämällä saan sisältörikkaampia vastauksia, kuin jättämällä ne pois. Ja näin mielestäni myös tapahtui.

5.2 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Aineisto kerättiin helmikuun 2023 aikana sähköisen kyselylomakkeen avulla Itä-Suomen yliopiston opiskelijoilta. Tutkielman kohdejoukoksi valikoitui Itä-Suomen yliopiston opiskelijat, koska opiskelen itse kyseisessä yliopistossa, mikä helpotti aineiston keruuta. Itä-Suomen yliopisto on yksi Suomen suurimmista yliopistoista (UEF 2023). Se jakautuu Joensuun ja Kuopion kampuksiin,

joissa perustutkinto-opiskelijoita on yli 16 000 (emt.). Opetusta järjestetään neljän eri tiedekunnan sisällä lähes 100 eri pääaineessa (emt.). En rajannut tutkielmani kohdejoukkoa tiedekunnan tai pääaineen mukaan vaan otin kohdejoukkoon kaikki perustutkinto-opiskelijat. Tarkempana kohderyhmänä ovat opiskelijat, jotka ovat kokeneet pelkoa kiusatuksi joutumisesta. Pyysin saateviestissäni, että kyselyyn vastasivat vain pelkoja kokeneet henkilöt. Tarkensin viestissä, että pelkoja voi kokea henkilö, jolla on aiempia kiusaamiskokemuksia, mutta myös ne, joita ei ole aiemmin kiusattu.

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi kyselylomakkeen. Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut, havainnointi, kysely sekä erilaisten valmiiden dokumenttien hyödyntäminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Tutkielmani kohdalla pohdin aineistonkeruuta haastattelun ja kyselylomakkeen välillä. Haastattelun etuna voidaan pitää joustavuutta esimerkiksi kysymysten toistamisen, tarkentamisen sekä sanamuotojen selventämisen suhteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Vastaavaa mahdollisuutta ei ole kyselyissä, joissa kaikille vastaajista lähetetään samanlainen lomake (emt.). Perinteisessä haastattelussa tutkijan läsnäolo saattaa kuitenkin vaikuttaa saatuihin tutkimustuloksiin (Virtanen 2011, 174). Koen tutkielmani aiheen arkaluontoiseksi ja epäilin, että haastatteluun voisi olla vaikea saada osallistujia. Lisäksi ajattelin, että peloista on helpompi kertoa kirjallisesti. Nämä seikat huomioiden päätin toteuttaa aineistonkeruun kyselylomakkeella.

Kysely voidaan toteuttaa perinteiseen tapaan paperilla tai sähköisesti esimerkiksi sähköpostin välityksellä lähetetyllä kyselylomakkeella (Valli 2018). Laadin kyselyn sähköisen Webropol-kyselytyökalun avulla, jotta saan vastauksetkin valmiiksi sähköisessä muodossa, mikä nopeuttaa huomattavasti aineiston käsittelyä sekä analysointia. Laadullisessa tutkimuksessa kyselyä hyödynnettäessä tutkija olettaa, että vastaajat ovat luku- ja kirjoitustaitoisia sekä osaavat, haluavat ja kykenevät ilmaisemaan itseään tarkoittamallaan tavalla avoimiin kysymyksiin vastatessaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Olen ottanut nämä seikat huomioon aineistonkeruussa ja pohdin niitä tarkemmin tutkielman luotettavuuden kohdalla luvussa 5.4.

Aineiston keruun aloitin jakamalla linkin kyselylomakkeeseen Itä-Suomen yliopiston sisäisellä viestintäkanavalla Yammerissa opiskelijoille suunnatulla Opiskelijat -kanavalla. Kyselylomake on nähtävissä liitteissä (liite 2.). Kysely tavoitti näin kaikki kanavaa seuraavat opiskelijat mukaan lukien vaihto-opiskelijat. Kanavalla oli 21 464 jäsentä, mutta tähän joukkoon kuuluu myös kanavaa seuraavat yliopiston henkilökunnan jäsenet. Lisäksi Yammerissa nähtävien yhteisön tietojen mukaan aktiivisten käyttäjien määrä vaihtelee suuresti. Tällä menetelmällä sain kasaan yhden muistutusviestien jälkeen 21 vastauksen joukon. Saatu aineisto ei kuitenkaan ollut vielä tarpeeksi laaja, joten päädyin jakamaan kyselyn myös suoraan sähköpostilla opiskelijoille.

Sähköpostijakelua varten tarvitsin jakelulistan. Sain Itä-Suomen yliopiston asiointipalvelusta jakelulistan, johon oli koottu 9709 läsnäolevan 1.–5. vuoden kandi- tai maisterin tutkintoa suorittavan suomenkielisen opiskelijan sähköpostiosoitteet. Listan luontiin oli esitettävä jonkinlainen rajattu kohderyhmä. Päädyin rajaamaan joukon läsnäoleviin opiskelijoihin, jotta viesti menisi tällä hetkellä yliopistossa opiskeleville. Rajasin opiskelijat 1.–5. vuoden kandi- ja maisterivaiheen opiskelijoihin sen takia, että he oletetusti ovat aktiivisimmin opinnoissa kiinni. Rajasin tässä vaiheessa kohdejoukon myös suomenkielisiin opiskelijoihin, koska kyselyni oli laadittu suomeksi.

Lähetettyäni kyselyn siihen tuli parissa päivässä yli 200 vastausta. Päädyin tässä vaiheessa ottamaan Webropolista ulos 221 vastauksen listan, koska en tarvinnut tutkielmani toteutukseen enempää vastauksia. Tämän jälkeen tuli kuitenkin vielä muutamia vastauksia lisää ja kaiken kaikkiaan vastauksia kertyi yhteensä 267. Lähdin tarkastelemaan ja analysoimaan aineistoani aiemmin esittämäni fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen näkökulmista aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen.

5.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkielmaani olen valinnut aineistolähtöisen sisällönanalyysin ja seuraavaksi perustelen valintani. Sisällönanalyysiä voidaan pitää laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä, joka sopii hyödynnettäväksi kaikkiin laadullisen tutkimuksen perinteisiin (Tuomi & Sarajarvi 2018,

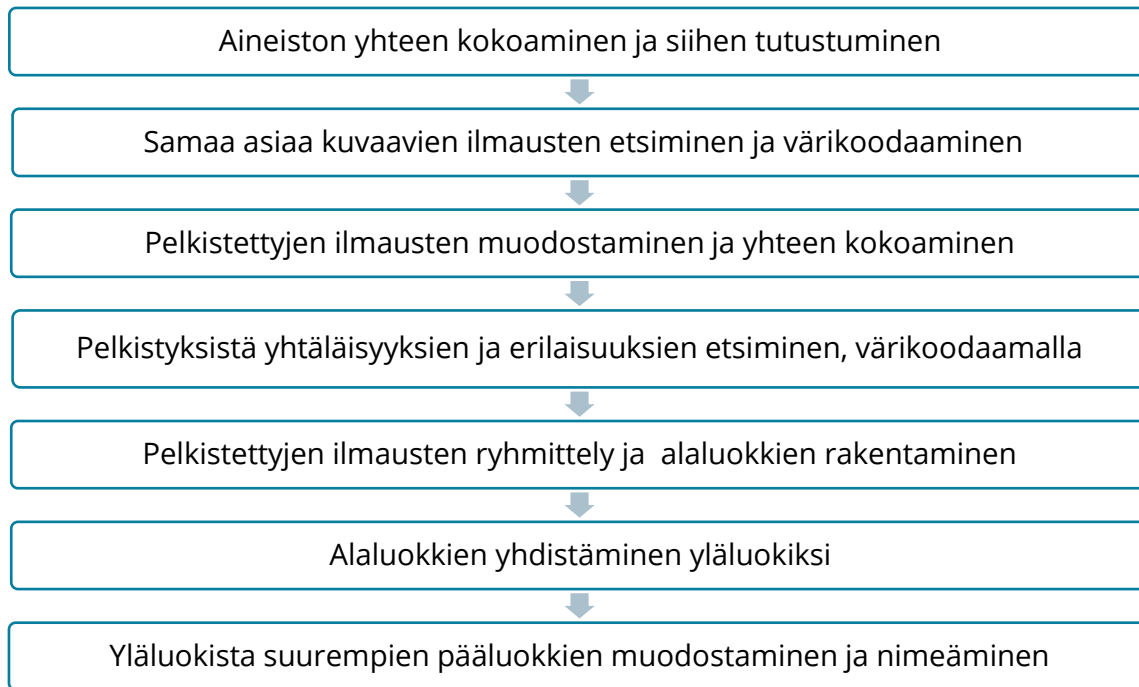
103). Näin ollen se sopii hyödynnettäväksi fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimukseen. Pää tavoitteena sisällönanalyysissä on muodostaa aineistosta tiivis ja selkeässä muodossa oleva kokonaisuus, joka kuitenkin sisältää aineiston keskeiset havainnot (Puusa & Juutti 2020). Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Toteutustavan valinta riippuu aineiston ja tutkimuksessa käytettävän viitekehyksen yhteydestä (emt.).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen mukaiseen tutkielmaani, koska Laineen (2018) mukaan fenomenologisessa lähestymistavassa ollaan kiinnostuneita aineistosta nousevista aidoista ja autenttisista kokemuksista, eikä niitä tulisi analysoida valmiiden teorioiden pohjalta. Aineistolähtöinen analyysi sopii tutkielmaani tämän kannalta hyvin, koska varsinaista teoreettista mallia tai valmista viitekehystä ei kiusaamispeloista oikeastaan ole. Tutkielmani tavoitteena on luoda teoreettinen kokonaisuus opiskelijoiden kiusaamispeloista. Tähän tarkoitukseen aineistolähtöinen analyysi sopii hyvin, koska sen tarkoituksena on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus, joka ei pohjaudu aikaisempiin tutkimustietoihin, teorioihin tai havaintoihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108).

Vaikka tutkielmani kohdalla valmista teoreettista mallia ei ole, olen perehtynyt aiempaan tutkimukseen kiusaamisesta ja peloista. Minulle on syntynyt näiden pohjalta tietynlainen ennakkoletuksen kiusaamispelkoihin liittyen. Laine (2018) painottaa, että kaikki kirjallisuus sekä tutkimukset, joita kyseinen tutkija on lukenut ennen aineiston analyysiä, saattavat vaikuttaa tutkijan ajatusmaailmaan sekä lähestymistapaan. Tutkijan olisikin osattava laittaa aiempi tutkimustieto ajatuksissaan sivuun ja lähteä avoimin mielin analysoimaan aineistoa (emt.). Pyrin aineistoa analysoidessani sivuttamaan aiemman tiedon ja ymmärryksen esimerkiksi kiusaamisen muodoista, syistä sekä seurauksista, jotta ne eivät vaikuttaisi analyysiin. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin aineistolähtöisen analyysin pääperiaatteita sekä vaiheita.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 122) kuvaavat Milesin ja Hubermanin näkemyksen aineistolähtöisen analyysin koostuvan kolmesta vaiheesta 1) aineiston pelkistämisestä (reduointi), 2) ryhmitte-lystä (klusterointi) ja 3) teoreettisten käsitteiden luomisesta (abstrahointi). Tämän lisäksi Tuomi ja

Sarajärvi (2018,123) kuvaavat oman seitsemän vaiheen mukaan etenevän aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Mukailen näitä omassa analyysissäni ja olen tiivistänyt oman analyysin toteutuksen vaiheet Kuvioon 1.

Kuvio 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet (Mukaillen Tuomi & Sarajärvi 2018)

Aineistoni oli valmiiksi kirjallisessa muodossa, joten ensimmäisessä vaiheessa riitti, että kokosin sen yhteen. Kokosin kaikki vastaukset yhteen Word-tiedostoon (31 sivua) ja koodasin jokaisen vastauksen numerolla 1-221. Koodauksen avulla pystyin jatkossa tarkastelemaan helposti saman henkilön kaikkia vastauksia. Tämän jälkeen luin kaikki vastaukset läpi ja perehdyin huolellisesti niiden sisältöihin. Samalla poistin joukosta sellaiset vastaukset, jotka eivät vastanneet esittämiini kysymyksiin, olivat puutteellisia tai muuten harhaanjohtavia. Esimerkiksi kyselyyn oli vastannut henkilöitä, jotka eivät ole kokeneet kiusaamispelkoja. Lisäksi joukossa oli muutamia tyhjiä (-) vastauksia sekä vastauksia, joissa kuvailtiin selkeästi vain henkilökohtaista kiusaamiskokemusta pelon kokemisen sijaan. Päädyin poistamaan yhteensä 60 vastausta. Varsinaiseen aineistooni jäi lopulta 161 vastausta.

Toisessa vaiheessa etsin aineistosta samaa asiaa kuvaavia ilmauksia. Koska tutkielmassani oli kolme tutkimuskysymystä etsin ensiksi jokaiseen tutkimuskysymykseen vastaavat ilmaukset.

Tätä vaihetta helpotti se, että olin koonnut kaikki vastaukset yhteen tiedostoon, koska vastauksissa opiskelijat täydensivät ensimmäisen kysymyksen vastaustaan toisen kysymyksen vastauksessaan. Näin ollen esimerkiksi kiusaamispelon muotoa saatettiin tarkentaa kiusaamispelon näkymistä käsittelevän kysymyksen vastauksessa. Värikoodasin aineistosta eri värein kohdat, joissa kuvattiin pelättyjä kiusaamisen muotoja, kiusaamisen syitä ja pelkojen seurauksia elämään. Tämän jälkeen jaoin aineiston kolmeen eri tiedostoon. Näin sain hieman selkeytettyä aineistoani ja minun oli helpompi työskennellä sen parissa. Seuraavaksi pääsin työskentelemään tutkimuskysymyskerrallaan aihetta kuvaavien ilmausten parissa.

Kolmannessa ja neljännessä vaiheessa loin ensin kiusaamisen muodoista pelkistetyt ilmaukset, eli redusoin alkuperäisilmaukset (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 122), ja sitten etsin niistä yhtäläisyyksiä. Pelkistysvaiheessa alkuperäisilmauksista karsitaan kaikki tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois (emt,123). Seuraavaksi etsin pelkistyksistä yhtäläisyyksiä värikoodaamalla. Koodasin esimerkiksi kiusaamispelkojen muotoja siten, että kaikki sanoin tapahtuva kiusaaminen oli yhdellä värillä, kaikki henkilöön itseensä kohdistuva toisella ja opintoihin kohdistuva kolmannella. Toteutin tämän vaiheen myös kahden muun tutkimuskysymyksen kohdalla.

Vaiheissa 5–7 ryhmittelin, eli klusteroin (Tuomi & Sarjärvi 2018, 124) kaikki värikoodatut pelkistetyt ilmaukset värien mukaan omiin ryppäisiin ja nimesin, eli abstrahoin (emt.) niitä kuvaavat alaluokat. Esimerkiksi kiusaamisen muodoista, jotka liittyivät sanalliseen kiusaamiseen, syntyi alaluokkina selän takana puhuminen, juoruilu, mustamaalaaminen, nimittely, nöyryyttäminen, haukkuminen. Tämä jälkeen vaiheessa kuusi yhdistin alaluokat isommiksi yläluokiksi, jolloin muodostui esimerkiksi pahan puhuminen sekä pilkkaaminen ja näistä muodostui vaiheessa seitsemän isompana pääluokkana sanallisen hyökkäyksen pelko. Kyseinen pääluokka muotoutui analyysin edetessä sanallisen- ja eleellisen hyökkäyksen peloksi. Tämä kuvaa hyvin sitä, että analyysi ei valmistu yhdeltä istumalta vaan sitä on hiottava ja luokkien nimeämistä on mietittävä useampaan otteeseen (Eskola 2018, 210). Olen koonnut tutkielmani yhtä pääluokkaa kuvaavan analyysiesimerkin taulukkoon 2. Laajempi erittely kaikkien tutkimuskysymyksieni analyysistä on saatavissa erikseen pyydettäessä tutkijalta.

Taulukko 2. Analyysiesimerkki sanallisen ja eleellisen hyökkäyksen pelon yhdestä yläluokasta

Alkuperäisilmaus (...tai osa sitä...)	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääkategoria
Ulkopuolelle jättämistä, vähättelyä, negatiivista palautetta ym. nöyryytyksi tulemista. (nro 51)	Negatiivisella palautteella nöyryyttämisen pelko	Nöyryyttäminen	Pilkaaminen	Sanallisen- ja eleellisen hyökkäyksen pelko
Olen kokenut pelkoja siitä, että jätetään ulkopuolelle ja pilailaan sekä nälvitään kustannuksella... (nro 33)	Pelko, että pilailaan ja nälvitään kustannuksella			
...Lisäksi myös selän takana puhumisen ja haukkumisen kohteeksi joutumisen pelkoja olen kokenut. (nro 33)	Pelkään haukkumista	Haukkuminen		
...Lisäksi aiemmin minua on haukuttu läskiksi, mikä kulkee mukana joka päivä, ja pelkään olevani edelleen vain haukkujen arvoinen, ja ajatelen/pelkään toisten kommentoivan ulkonäköäni... (nro 52)	Pelkään haukkumista, joka liittyy ulkonäön kommentointiin			
Olen pelännyt tulevani haukkumisen, juoruamisen tai syrjinnän kohteeksi. Olen pelkoni myötä pyrkinyt piilottamaan henkilökohtaisia mielenkiinnon kohteitani. (nro 77)	Pelkään haukkumista			
... enkä aiheuttaa tilanteita, joista muut saavat aiheita puhua ja haukkua selän takana... (nro120)	Pelkään selän takana haukkumista			
Pelkoa haukkumisesta ja pahan puhumisesta, ulkopuoliseksi jättämisestä (nro124)	Pelkään haukkumista			
Introverttiluonteisena ja hiljaisempänä persoonana olen pelännyt joutuvani pilkkaamisen kohteeksi... (nro112)	Pelkään pilkkaamisen kohteeksi joutumista			
...Koen eniten henkisen kiusaamisen, nimittelyn, naureskelun ja ulkopuolelle jättämisen pelkoa... (nro112)	Pelkään nimittelyä	Nimittely		
Pelkoa tunnustaa oma uskonnollinen vakaumus... Pelkään että minut leimataan yksinkertaiseksi, hulluksi tai muuten vaan nimitellään esim. "Les-taksi"... (nro42)	Pelkään uskonnollisen vakaumuksen takia nimitte-lyä			

5.4 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta kattava teoriatausta sekä menetelmällisten valintojen kuvaaminen ja perustelu on olennaisen tärkeää (Santiago-Delefosse, Gavin, Bruchez, Roux & Stephen 2015; Tracy 2010). Olen kiinnittänyt huomiota valintojeni perusteluun läpi työn. Olen pyrkinyt lisäämään tutkielmani luotettavuutta kuvaamalla laajan, mutta tutkimusaiheen kannalta relevantin teoriataustan. Olen muodostanut selkeät tutkimuskysymykset ja perustellut ne. Perustelin valitsemani menetelmät ja kuvasin analyysin mahdollisimman tarkasti. Olen huomionut roolini tutkijana ja tiedostan ennakko-oletusteni mahdollisen vaikutuksen. Luotettavuutta lisää esittämäni analyysiesimerkit.

Koska aineistoa kertyi tutkielmaani paljon enemmän, kuin laadulliseen tutkimukseen tekoon tarvitsisi, olen perustellut ja kuvannut mahdollisimman tarkasti aineiston rajaukseen liittyvät valintani. Olisin voinut ottaa satunnaisotannalla otoksen tai katsoa aineiston kyllästymistä, mutta päädyin ottamaan kaikki sen hetkiset vastaukset, koska aineistossa oli suurta vaihtelua vastausten laadussa. Laadullisessa aineistossa tärkeintä ei ole määrä vaan laatu (Santiago-Delefosse ym. 2015, 146). Toisaalta Tuomi ja Sarajärvi (2018, 101–102) toteavat, että tutkijan halutessa kuvata ilmiötä monipuolisesti on tiedonantajia oltava suhteellisen paljon. Tutkielmani tavoitteena oli saada monipuolinen kuvaus kiusaamispeloista, joten laaja aineisto sopi siihen. Tutkimuseettisesti on tärkeää, ettei valikoi aineistoja (Tracy 2010, 847). Tätä kunnioittaen, en valinnut vain laadukkaita ja pitkiä vastauksia vaan sisällyttiin kaikki vastaukset tutkielmaani.

Tutkielman eettisyyteen olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota työn alusta alkaen aina työn julkaisuun asti. Esimerkiksi tutkimusaihetta valitessani ja tutkimuskysymyksiä muotoillessani kiinnitin huomiota siihen, että aihetta on eettisesti soveliasta tutkia. Lisäksi aineiston hankinnassa kiinnitin huomiota siihen, että kuvaan avoimesti tutkimuksen luonteen sekä tavoitteet ja kerron osallistujille, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Kuten Tracy (2010, 847) korostaa, on tutkimukseen osallistuvilla oikeus tietää tutkimuksen luonne ja mahdolliset seuraukset sekä ymmärrettävä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Myös osallistujien anonymiteetin säilyttäminen läpi työn on olennainen tutkimuseettinen seikka (Tuomi & Sarajärvi 2018). Omassa tutkielmassani anonymiteetti säilyttäminen ei noussut ongelmaksi, koska osallistujilta ei kerätty tutkimuksessa henkilötietoja. Osa osallistujista kuitenkin kuvasi tunnistetietojaan vastauksissaan, joten olen näitä hyödyntäessäni pyrkinyt takaamaan sen, ettei yksittäisistä vastauksista pysty tunnistamaan osallistujia. Esimerkiksi sitaatteja käyttäessäni olen poistanut esimerkiksi opiskelualan, jotta henkilöä ei voisi sen perusteella tunnistaa.

En kerännyt tutkielmassani henkilötietoja tietoisien valinnan takia, koska ajattelin, että se madaltaa kynnystä tutkimukseen osallistumisen. En myöskään nähnyt tarpeelliseksi kysyä sukupuolta, koska se on jokseenkin vanhahtava ajatus eikä tarkoituksena ollut vertailla saatuja tuloksia. Tavoitteena oli saada monipuolinen kuva ilmiöstä, ei tehdä vertailevaa tutkimusta. Näin ollen tutkimuksessa ei tarvinnut selvittää opiskelualaa, ikää, sukupuolta tai muuta vastaavaa. Tämä on osaltaan myös tutkimuseettinen periaate, kysytään vain sitä mitä oikeasti tutkitaan ja mikä on tutkimuksen teon kannalta relevanttia (Tracy 2010).

6 TULOKSET

Tämän tutkielman tavoitteena oli luoda ymmärrys yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispeloista, pelätystä kiusaamisen muodoista sekä syistä. Lisäksi tavoitteena oli saada kuva siitä, millaisia seurauksia näillä peloilla mahdollisesti on opiskelijoiden arkipäiväiseen elämään. Seuraavaksi tarkastelen saatuja tuloksia tutkimuskysymys kerrallaan. Ensiksi kuvaan opiskelijoiden kiusaamispelkojen muotoja. Sitten tarkastelen tarkemmin syitä, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi. Viimeisenä kuvaan tuloksia kiusaamispelon seurauksista. Tuloksia esittäessä kuvaan aina suluissa kyseisen tuloksen mainintamäärän numeroin, jotta ilmiön laajuus paljastuu tarkemmin. Lisäksi nostan tulosten tueksi aineistositaatteja. Sitaatit olen nimennyt jokaiselle vastaajalle satunnaisesti valitun numerokoodin mukaisesti esim. (V1). Jokaisen tutkimuskysymyksen loppuun teen yhteenvertailun tärkeimmistä tuloksista suhteessa aiempaan teoriaan.

6.1 Opiskelijoiden kokemat kiusaamispelon muodot

Kiusatuksi joutumisen pelot jakautuivat viiteen pääkategoriaan pelätyn kiusaamisen muodon mukaisesti: 1) sosiaalisen syrjimisen pelko, 2) sanallisen- tai eleellisen hyökkäyksen pelko, 3) henkilökohtaisen arvostelun pelko, 4) opintoihin liittyvän kritiikin pelko sekä 5) fyysisen uhan pelko. Opiskelijat saattoivat vastauksissaan kuvata monia erilaisia kiusaamispelkoja, mikä on hyvin ymmärrettävää, koska kiusaaminenkin tapahtuu usein monia eri keinoja sekä kiusaamisenmuotoja hyödyntäen.

Sosiaalisen syrjimisen pelko

Sosiaalisen syrjimisen pelko (115 mainintaa) oli kaikista raportoiduin kiusaamispelko ja se jakautui ulkopuolelle jättämisen- (78), syrjinnän- (31) sekä hylätyksi joutumisen pelkoihin (6). Ulkopuolelle jättämisen pelko oli yleisin sosiaalisen syrjimisen muoto ja useissa vastauksissa kuvattiin pelkoja tahallista ulkopuolelle jättämistä. Tämän lisäksi opiskelijoiden vastauksissa korostui syrjimisen pelko. Syrjityksi joutumista pelättiin omien valintojen, oman mielipiteen, ulkonäön, iän tai sosiaalisten taitojen takia. Hylkäämisen pelkoa raportoitiin vähiten, mutta nostan sen omaksi

kategoriakseen, koska siinä opiskelija selkeästi pelkäsi menettävänsä jo muodostuneet ystävyys-suhteet. Tämä pelko erosi selkeästi ulkopuolelle jättämisestä sekä syrjimisestä. Hylkäämisessä opiskelijat saattoivat pelätä uuden ystävän menettämistä ystävän hylätessä hänet, tai sitä ettei häntä enää kutsuttaisi mukaan kaveriporukan menoihin.

Ulkopuolelle jättämistä ja sen aiheuttamaa yksin jäämistä pelättiin niin opintoihin liittyen kuin vapaa-ajan opiskelijaelämässä. Yliopistolla pelkoja yksin jäämisestä kuvattiin tapahtuvan luen-nolla, ryhmätöissä sekä sivuaineopinnoissa. Yleisin kuvaus oli kuitenkin pelko siitä, että jää yksin-kertaisesti kokonaan porukoiden ulkopuolelle ja ilman kavereita. Osasta vastauksista oli havait-tavissa etenkin opintojen aloituksen yhteydessä ulkopuolelle joutumisen pelon olleen vahvimmil-laan. Tämä on hyvin luonnollista, koska opintojen aloitus on kriittisintä aikaa ystävyys-suhteiden muodostumiselle ja silloin järjestetään paljon erilaisia tutustumistapahtumia. Tapahtumiin liit-tyen opiskelijoiden vastauksissa korostui myös erikseen ulkopuolelle jäämisen pelko, jos ei osal-listu opiskelijaelämään tai halunnut juoda alkoholia. Huomionarvoista opiskelijoiden vastauk-sissa oli, että ulkopuolelle jättäminen jakoi näkemyksiä sen suhteen, koettiinko se todella kiusaa-miseksi vai ei.

En varsinaisesti koe, että olisin kokenut kiusatuksi tulemisen pelkoa. Toisaalta en-nen kuin aloitin opintoni pelkäsin, etten saa kavereita ja että kaikki muut ryhmittyvät kaveriporukoihin ja minä jään yksin. En ikinä pelännyt, että minua alettaisiin kiusata, mutta ajattelin että minut saatettaisiin jättää ryhmien ulkopuolelle. (V10)

Ulkopuolelle jättämisen tavoin myös syrjintää pelättiin tapahtuvan yliopistolla opetustilanteissa sekä vapaa-ajan opiskelijaelämässä. Vastauksissa ei korostunut syrjinnän toteutustavat vaan en-nemminkin pelätyt syrjintään johtavat syyt. Syyt korostivat omaa erilaisuutta ja joukosta poikkea-mista. Lisäksi osa opiskelijoista kuvasi aiempien kiusaamiskokemusten aiheuttavan syrjimisestä pelkoa. Kuvaukset syrjinnänpelosta eivät siis olleet kovinkaan monipuolisia ja vain yksi opiskelijoista kuvasi tapoja, joilla pelkäsi syrjinnän tapahtuvan:

Syrjintään liittyviä pelkoja; pelkään ettei minua huomioda esim. tervehtimällä tai pyydetä mihinkään mukaan/istuta samaan pöytään, oli kyseessä opetus tai ruokailu [...] (V140)

Sanallisen tai eleellisen hyökkäyksen pelko

Sanallisen tai eleellisen hyökkäyksen pelko oli toiseksi raportoiduin kiusaamispelko (85). Opiskelijat pelkäsivät joutuvansa pahan puhumisen kohteeksi (48), pilkkaamisen uhreiksi (11) tai eleellisen hyökkäyksen kohteeksi (26). Pelko pahan puhumisesta jakautuu vielä selän takana puhumiseen, juoruiluun sekä mustamaalaamiseen. Pilkkaaminen puolestaan sisältää pelkoa haukkumisesta, nimittelystä ja nöyryyttämisestä. Sanallisten muotojen ohella opiskelijat raportoivat erilaisia eleellisiä muotoja, kuten pelkoa naurunalaiseksi joutumisesta, katseiden avulla kiusaamisesta, henkisestä kiusaamisesta sekä huomiotta jättämisestä, joita tässä tutkielmassa nimitään eleellisiksi hyökkäyksiksi.

Pahan puhumisen (48) yhteydessä opiskelijat pelkäsivät, että heidän selkensä takana puhutaan pahaa (31), heistä juoruillaan (10) tai heitä mustamaalataan (7). Nämä pelot liittyvät tietyllä tavalla epäsuoran kiusaamisen pelkoon, koska ne tapahtuvat usein henkilön selän takana tilanteissa, joissa henkilö ei itse ole läsnä tai ei ole ainakaan kuuloetäisyydellä. Yleisin pahan puhumisen pelätyistä muodoista oli selän takana puhuminen ja se liittyi vastauksissa usein epäonnistumiseen luennolla, uusiin kaverisuhteisiin, aiempiin kiusaamiskokemuksiin tai yleiseen epäilykseen siitä, että itsestä saatetaan puhua pahaa.

Jos joudun kurssin harjoitustilaisuudessa esittelemään tehtävän, jota en ole osannut kunnolla/ tehnyt väärin ja muut opiskelijat alkavat puhua pahaa selän takana, kuinka typerä olen. (V44)

Ylä-asteella oli kovasti kiusaamista, lukion aikana tätä ei enää oikein ollut ja yli-opistossa en sitä ole oikeastaan huomannut ollenkaan. Kuitenkin aina jäänyt sellainen pieni pelko, että entä jos joku sanoo ikävästi tai puhuu pahaa selän takana. (V160)

Juoruilun ja mustamaalaamisen pelosta raportoitiin huomattavasti vähemmän, kuin selän takana puhumisen pelosta. Juoruilu on tietyllä tavalla hyvin lähellä selän takana puhumista, mutta se nousi omaksi kategoriakseen, koska opiskelijat kuvasivat vastauksissaan usein pelkäävänsä juoruilua sekä selän takana puhumista. Tämän lisäksi juoruilu liitettiin useissa vastauksissa perättömiin juttuihin ja selän takana puhuminen esimerkiksi omaan epäonnistumiseen tai erilaisuuteen. Juoruilun pelko tuli useimmiten ilmi vastauksissa, joissa opiskelija kertoi aiemmista kiusaamiskokemuksista ja niiden aiheuttamasta kiusatuksi joutumisen pelosta. Eräs opiskelija kuvasi

pelkäävänsä juoruilua, koska aiemman kiusaamiskokemuksen takia oma itsetunto oli nollassa yliopiston aloittaessa. Myös mustamaalaamisen pelon kohdalla omat kiusaamiskokemukset ja omat havainnot kiusaamisen yleisyydestä, johtivat pelkoon lähes kaikissa vastauksissa.

[...] maineen mustamaalaaminen on opepiireissä yleistä. (V159)

Minua on myös vainonnut lähes koko opintojeni ajan henkilö, jonka kanssa olimme aluksi hyviä kavereita. Hän tietää minusta paljon ja olen joutunut pelkäämään, että hän jollain tavalla kääntelisi tätä tietoa ja lopulta käyttäisi sitä minua vastaan. Olen pelännyt, että hän onnistuisi kääntämään ihmisiä minua vastaan, kun minua ei oikein tunne täällä kukaan ja minulla on vain muutama hyvä ystävä, jotka tietävät tilanteesta ja sen taustoista. (V69)

Toinen pelätty sanallisen kiusaamisen muoto oli pilkkaamisen kohteeksi joutuminen (11). Tämän yhteydessä opiskelija kuvasivat yleisimmin pelkoja haukkumisesta (7), nimittelystä (2) sekä nöyryyttämisestä (2). Nämä muodot viittaavat suoran kiusaamisen pelkoon, jolloin opiskelija pelkää, että häneen kohdistetaan kiusaaminen hänen ollessa tilanteessa läsnä.

Introverttiluonteisena ja hiljaisempänä persoonana olen pelännyt joutuvani pilkkaamisen, naureskelun tai ilkeilyn kohteeksi. Luokassa ja ryhmissä on usein äänekkäitä ja itseään esilletuovia persoonia, joiden on helppo aloittaa hiljaisempien ja rauhallisempien opiskelijoiden pilkkaaminen. (V112)

Eleellisen kiusaamisen (26) muodoista yleisin oli pelko joutua naurunalaiseksi (12). Tämä pelko liittyi useimmissa vastauksissa opintoihin tai aiempaan kokemukseen. Kolme opiskelijaa kuvasi pelkäävänsä katseiden kohteeksi joutumista, silmien pyörittelyä, päästä varpaisiin kulkevia arvostelevia katseita. Ele voi olla myös huomiotta jättämistä (5) tai henkistä kiusaamista (6). Huomiotta jättämiseen opiskelijat kuvasivat joko sen, ettei heidän sanomisiansa tai ideoita huomioitu tai heitä ei tervehditty. Lisäksi yksi opiskelija kertoi asioiden kertomatta jättämisen pelosta. Henkiseen kiusaamiseen kuuluu pelko joutua toisten silmätikuiksi ja pelko kiusaamisesta, joka ei ole niin näkyvää.

Henkilökohtaisen arvostelun pelko

Opiskelijoiden vastauksissa korostui henkilökohtaisen arvostelun pelko (34) johon liittyi pelko arvostelusta (19) sekä pelko siitä, ettei sinua hyväksytä omana itsenäsi (15). Opiskelijat pelkäsivät joutuvansa arvostelun kohteeksi esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksiensa (8), kuten

ulkonäön, luonteen tai erilaisuuden takia. Lisäksi arvosteluun liittyi paheksunnan (6) ja vähättelyn pelko (3). Paheksuntaa ja vähättelyä pelättiin omiin valintoihin, seksuaaliseen suuntautumiseen, omaan pukeutumiseen ja opiskelijatapahtumiin osallistumiseen sekä alkoholin juontiin liittyen. Arvostelu saattoi olla suoraa henkilölle sanallisesti ilmi tuotua, selän takana tapahtuvaa tai muulla tavalla ilmenevää, jonka vuoksi sitä ei ole sisällytetty esimerkiksi edellä kuvatun sanallisen hyökkäyksen pelon alle. Yleisesti vastauksissa korostui pelko siitä, että erilaisuutta ei arvosteta ja jos poikkeaa tietynlaisesta opiskelijan normista, joutuu jollakin tapaa arvostelun kohteeksi.

Pelkään, että minua arvostellaan monella eri tavalla. Olen muuttanut pääkaupunkiseudulta Joensuuhun ja koen tämän luovan paljon ennakkoluuloja ja -asenteita. Opiskelutahtini eroaa normaalista tahdistä mielenterveysongelmien vuoksi. Seksuaalinen suuntautumiseni ja siihen liittyvä ulosantini sekä poliittiset arvoni eriyvät myös siitä, mitä tiedekunnassani uskallan väittää normaaliksi. (V22)

Arvostelun lisäksi opiskelijat pelkäsivät sitä, ettei heitä hyväksyttäisi omana itsenään (15). Hyväksynnän pelko liittyi tietyllä tapaa ryhmään mukaan pääsemiseen, mutta opiskelijat eivät suoraan sanoneet, että pelkäsivät ulkopuolelle jäämistä. Opiskelijat pelkäsivät muiden opiskelijoiden negatiivista suhtautumista itseä kohtaan (8) esimerkiksi uskovaisuuden, ulkonäön tai oman iän takia. Lisäksi osassa vastauksista korostui pelko liittyen muiden ennakkoluuloihin, jotka saattoivat johtaa tuomitsemiseen (4). Tuomitsemista pelättiin esimerkiksi omien mielenkiinnonkohteiden, absolutismin tai erilaisuuden takia. Hyväksynnän pelkoon liittyi myös pelko leiman saamisesta (3). Eräs opiskelija esimerkiksi pelkäsi lestadiolaisuuden aiheuttavan hullun-leimaa ja toinen opiskelija pelkäsi alkoholin juomattomuuden johtavan tylsän ihmisen -leimaan.

Opintoihin liittyvän kritiikin pelko

Opintoihin liittyvän kritiikin pelko (32) jakautui kolmeen kiusaamispelkoon: akateemisen osaamisen kritiikkiin (13), opetustilanteessa kiusaamiseen (12) sekä opettajan epäasialliseen käytökseen (7). Pelko akateemisen osaamisen kritisoinnista liittyi vahvasti siihen, että opiskelijat pelkäsivät muiden pitävän heitä akateemiseen maailmaan sopimattomina, tyhminä tai osaamisen suhteen vähempiarvoisina. Näiden oletusten vuoksi opiskelijat pelkäsivät, että muut kiusaisivat heitä esimerkiksi arvostelemalla, vähättelemällä tai kritisoimalla. Opetustilanteessa kiusaaminen

liittyi pelkoon muiden epäasiallisesta suhtautumisesta esimerkiksi tyhmiin kysymyksiin tai eriäviin mielipiteisiin. Pelko joutua opettajan epäasiallisen käytöksen kohteeksi ilmeni vain muutamissa vastauksissa, mutta se on huomionarvoinen havainto ja nousi siksi omaksi kategoriakseen.

Akateemisen osaamisen kritisoinnin pelko (13) jakautuu tietotaidon kritisointiin (9) sekä henkilökohtaisen taustan vähättelyyn (4). Tietotaidon kritisointiin liittyi pelkoa osaamisen arvostelusta, tyhmänä pitämisestä sekä osaamisen vähättelystä. Tämän lisäksi opiskelijoiden vastauksista hahmottui pelko henkilökohtaisen taustan vähättelystä, joka liittyi aiempaan opiskelutaustaan tai oman perheen akateemisuuteen. Opiskelijat pelkäsivät joutuvansa vähättelyn kohteeksi, jos ilmaisivat esimerkiksi, että he eivät ole suorittaneet lukiota vaan ammatillisen perustutkinnon, ovat tulleet yliopistoon ammattikorkeakoulusta, aiemmista opinnoista on pitkä aika tai perheeseen ei kuulu muita korkeakoulutettuja ja akateemista keskustelua ei kotona ole käyty. Osa opiskelijoista kertoikin olleensa lähtökohdiltaan muita heikommassa asemassa ja pelkäävänsä, että muut huomaavat tämän ja aloittavat sen takia kritisoinnin. Seuraava sitaatti kuvaa hyvin molempia akateemisen kritiikin alaluokkia ja havainnollistaa selkeästi akateemisen kritiikin kiusaamispelellisen luonteen.

[...] Huomaako minusta ettei perheeseeni kuulu muita korkeakoulutettuja kun en tiedä miten asiat aina etenevät yliopistomaailmassa... Vaikutanko tietämättömältä jos kysyn apua, ja jos joku kuulee minun kysyvän apua, alkaako hän päivittelemään ääneen jossakin että en tiedä jotain aivan "perusseikkaa. (V52)

Huolestuttava havainto on, että osa opiskelijoista ei kokenut opetustilanteita turvallisiksi ympäristöiksi kysymysten tai ajatusten esittämiseksi. Tämä johti pelkoon joutua opetustilanteessa kiusatuksi (12) kysymyksen, vastauksen, mielipiteen tai huonosti tehdyn tehtävän takia. Opiskelijat pelkäsivät muiden epäasiallista reagoitua (6), kuten syrjintää, silmien pyörittelyä tai naureskellua, ja epäasiallista kommentointia (6), kuten supattelua, pilkkaamista ja pahan puhumista.

Kysymysten esittäminen on itselleni hankalaa, koska koen, että jotkut kysymykset ovat ns. tyhmiä ja aiheuttavat muissa paikalla olijoissa negatiivisia reaktioita minua kohtaan [...] (V157)

Yliopistossa opetuksessa painottuu vuorovaikutus, ajatusten jakaminen ja näihin liittyvä akateeminen keskustelu. Jos opiskelijat pelkäävät keskusteluun osallistumista, jää yhteinen ajatusten

jakaminen ja akateeminen keskustelu hyvin suppeaksi. Tämä voi omalta osaltaan vaikuttaa negatiivisesti opiskelijoiden opintomenestykseen.

Pelot opettajasta kiusaajana (7) liittyivät simputuksen pelkoon (1), epäasiallisen kommentoinnin pelkoon (3) sekä opettajan epäasiallisen suhtautumisen pelkoon (3). Epäasiallista kommentointia pelättiin esimerkiksi huonosti perusteltuun mielipiteeseen tai huonosti tehtyyn tehtävään. Eräs opiskelija kuvasi myös pelkiaan opettajan sarkastisia kommentteja kohtaan. Epäasiallista suhtautumista oli esimerkiksi silmätikuksi joutuminen tai negatiivinen reaktio tyhmään kysymykseen.

Fyysisen uhan pelko

Fyysisen uhan pelosta raportoitiin vähiten (4). Siitä oli neljä erilaista mainintaa kolmen opiskelijan vastauksissa. Eräs opiskelija kuvasi pelkoa siitä, että joku tulee haastamaan riitaa. Tulkitsen riidan haastamisen tietynlaisena voimakkaana sanallisena hyökkäyksenä henkilöä kohtaan, joten olen siksi kuvannut sen fyysisen uhan alle. Toinen opiskelija kuvasi pelkojaan häneen mahdollisesti kohdistuvasta vihasta. Myös viha voidaan tulkita vahvana reaktiona etenkin, jos se kohdistetaan yhteen ja tiettyyn henkilöön. Vihaan voi myös liittyä erilaisia fyysisen kiusaamisen piirteitä.

Etenkin kun media on luonut negatiivisen kuvan lestadiolaisuudesta ja nostanut pelkästään yhteisön ongelmia ja negatiivisia asioita esiin, joudun pelkäämään että minuun kohdistetaan vihaa ja ennakkoluuloja näiden tapausten myötä." (V142)

Selkeimmin fyysisen uhan pelko tuli kolmannen opiskelijan vastauksessa ilmi, hänen kuvatessaan pelkoja seksuaalisen väkivallan uhasta sekä huumaamisen pelosta. Nämä pelot olivat rakentuneet aiempien kiusaamiskokemusten myötä ja ne näkyivät opiskelijan elämässä vielä nykyissäkin yliopisto-opinnoissa. Olen poistanut opiskelijan kertoman alan seuraavasta sitaatista, jotta anonymiteetti säilyy.

Aiemmissa yliopisto-opinnoissani (ALA POISTETTU) seksuaalisen väkivallan uhka oli jatkuvaa. Jouduin niissä opinnoissa sanomaan useammalle suoraan, että älä koske minuun. Jouduin myös sietämään jatkuvaa väkivallan uhkaa kaveriltani, joka kävi laskuhumalassa päälle. Olen kerran saanut tyrmäystippoja lasiini, menetin silloin ainoastaan muistini ja puhekykyäni ja selvisin yksin kotiin. Nykyään uskallan juoda alkoholia ainoastaan tiettyjen henkilöiden seurassa. (V94)

Yhteenveto opiskelijoiden kiusaamispelkojen muodoista

Olen koonnut kaikki kiusaamispelon muodot ja niiden mainintojen määrät alla olevaan tauluk-
koon (Taulukko 3.) ja seuraavaksi esittelen tärkeimpiä havaintoja. Saadut tulokset osoittavat, että
ainakin Itä-Suomen yliopistossa opiskelijoilla on kiusaamispelkoja. Voidaan myös havaita, että
tuloksissa esittämäni kiusaamispelot vastaavat hyvin paljon korkeakoulukiusaamistutkimuksissa
havaittuja kiusaamisen ilmenemismuotoja. Esimerkiksi Pörhölä ym. (2020, 159) tarkastelevat kor-
keakoulukiusaamista verbaalisen kiusaamisen, fyysisen vahingonteon, opintoja kohtaan esitetyn
perusteettoman kritiikin, henkilökohtaisten ominaisuuksien pilkkaamisen, syrjimisen sekä verk-
kokiusaamisen avulla. Näistä muodoista tuloksissani raportoitiin kaikkia muita paitsi verkkokiu-
saamista. Pelkoja verkkokiusaamisesta ei oikeastaan tutkielmassani raportoitu, mutta palaan tä-
hän havaintoon tarkemmin luvussa 7.1 tulosten pohdinta.

Taulukko 3. Kategoriat kiusaamispelon muodoista

Sosiaalisen syrji- misen pelko (115)	Sanalisen- tai eleellisen hyök- käyksen pelko (85)	Henkilökohtai- sen arvostelun pelko (34)	Opintoihin liittyvän kritiikin pelko (32)	Fyysisen uhan pelko (4)
<p>Ulkopuolelle jät- täminen (78) -jätetään porukan ulkopuolelle</p> <p>Syrjintä (31) -syrjiminen</p> <p>Hylkääminen (6) -kaverit hylkäävät</p>	<p>Pahan puhumi- nen (48) -selän takana pu- huminen (31) -juoruilu (10) -mustamaalaami- nen (7)</p> <p>Pilkkaaminen (11) -haukkuminen (7) -nimittely (2) -nöyryyttäminen (2)</p> <p>Eleellinen hyök- käys (26) -nauraminen (12) -ilkeät katseet (3) -huomiotta jättä- minen (5) -henkinen kiusaa- minen (6)</p>	<p>Arvostelu (19) -ominaisuuksien arvostelu (8) -paheksunta (6) -vähättely (3)</p> <p>Ei hyväksytä (15) -negatiivinen suhtautuminen (8) -tuomitaan (4) -leimataan (3)</p>	<p>Akateemisen osaamisen kritiikki (13) -tietotaidon kriti- sointi (9) -henkilökohtaiseen taustaan vähättely (4) Opetustilanteessa kiusaaminen (12) -epäasiallinen kom- mentointi (6) -epäasiallinen rea- gointi (6) Opettajan epäasi- allinen käytös (7) -simputus (1) -epäasiallinen kom- mentointi (3) -epäasiallinen suh- tautuminen (3)</p>	<p>Väkivallan uhka (2) -huumaaminen (1) -seksuaalinen häi- rintä (1)</p> <p>Voimakas nega- tiivinen reaktio (2) -riidan haastami- nen (1) -Viha (1)</p>

Tulokseni havainnollistavat, että raportoiduin kiusaamispelko oli sosiaalinen syrjiminä. Tämä tulos ei sinällään ole yllättävä, koska esimerkiksi Lappalainen ym. (2011, 64) havaitsivat tutkimuksessaan, että korkeakoulukiusaaminen on useimmiten syrjintää. Myös suomalaisessa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimuksessa jo kiusaamisen määritelmässä korostetaan kiusaamisella tarkoitettavan esimerkiksi syrjimyksen kohteeksi joutumista (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 18). Olisikin erikoista, jos tutkielmassa opiskelijat eivät olisi kuvanneet pelkoja tätä kohtaan. Lisäksi ilmiö on hyvin luonnollinen etenkin opintojen alussa, koska opiskelijat tulevat uuteen ympäristöön. Lisäksi opiskelupaikkakunnalle mahdollisesti muutetaan toiselta paikkakunnalta, jolloin opiskelukaupungista ei välttämättä tunne ennestään ketään. Tämä lisää paineita ja mahdollista jännitystä muihin tutustumiseen sekä porukkaan sulautumiseen ja kavereiden saamiseen. Tämän takia ilmiöön on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti. On pohdittava, onko kyse todella kiusaamisesta vai yleisestä jännityksestä ja pelosta, että saako kavereita ja jääkö yksin. Näkemykseni mukaan yksin jääminen ei aina johdu syrjinnästä tai tahallisesta ulkopuolelle jättämisestä.

Tuloksieni mukaan toiseksi yleisin kiusaamispelko oli sanallinen- tai eleellinen hyökkäys, joka voidaan nähdä verbaalisena ja nonverbaalisena kiusaamisena. Tutkielmassani opiskelijat pelkäsivät, että heistä puhutaan pahaa, heitä pilkataan tai he joutuvat eleellisen hyökkäyksen uhreiksi, kuten naurunalaisiksi tai huomiotta jätetyiksi. Aiemmat kiusaamistutkimukset tukevat havaintojani, sillä korkeakoulukiusaaminen ilmenee useiden tutkimusten mukaan juuri juoruiluna, verbaalisena kaltoinkohteluna, haukkumisena, nimittelynä tai naurunalaiseksi tekemisenä ja nolaamisena (esim. Eronen-Levonen ym. 2015, 154; Lappalainen ym. 2011, 72; Pörhölä, Almonkari & Kunttu 2019, 728).

Syrjimyksen ja verbaalisen kiusaamisen lisäksi tulokseni osoittavat, että opiskelijat pelkäsivät henkilökohtaisen arvostelun kohteeksi joutumista ja opintoihin liittyvää kritiikkiä. Myös aiemmat tutkimukset ovat havainneet, että korkeakoulukiusaaminen ilmenee henkilökohtaisten ominaisuuksien arvosteluna, kritisointina sekä vähättelynä (esim. Eronen-Levonen ym. 2015, 154; Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81; Lappalainen ym. 2011, 72). Lisäksi myös opintoihin liittyvä kritiikki on

yleistä, ja sen on havaittu tapahtuvan osaamisen vähättelynä ja opintojen perusteettomana arvosteluna (Eronen-Levonen ym. 2015, 154; Kunttu, Pesonen & Saari 2017,81). Opintoihin liittyvän kritiikin yhteydessä aiemmissa kiusaamistutkimuksissa kuvataan tämän kiusaamismuodon olevain yleisin opettajien opiskelijoihin kohdistama kiusaamisen muoto (esim. Cooper ym. 2011). Myös kiusaamispelkojen kohdalla tämä havainto tulee ilmi. Opiskelijat pelkäsivät opettajien epäasiallista kommentointia sekä negatiivista suhtautumista esimerkiksi omiin mielipiteisiin tai vastauksiin. Korkeakoulukontekstissa aiemmat tutkimukset ovat havainneet kiusaamisen ominaispiirteinä akateemisen kiusaamisen (Pääkkölä (2019, 17; Pörhölä, Almonkari & Kunttu (2019, 724). Myös tutkielmani tuloksissa on havaittavissa akateeminen kiusaaminen ja sen pelko, joka ilmenee esimerkiksi pelkona oman tietotaidon kritisoinnista, osaamisen vähättelystä ja opintoihin liittyvien valintojen pilkkaamisena.

Tutkielmani tulokset osoittavat, että kiusaamispelosta fyysinen uhka on kyseisten opiskelijoiden keskuudessa vähiten pelätty. Tämä ei ole yllättävä havainto, koska aiempien tutkimusten mukaan korkeakoulukiusaamisessa fyysistä kiusaamista koetaan vähiten ja siitä on vain yksittäisiä raportointeja (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81; Pörhölä ym. 2020, 158). Tulokseni on kuitenkin huomion arvoinen, koska fyysisen uhan pelkoa esiintyy, vaikka sitä ei kauheasti aiempien tutkimuksien mukaan koeta. Havainto osoittaa sen, ettei fyysistä kiusaamista voida sivuttaa korkeakoulukontekstissa ja aihetta olisi tutkittava enemmän. Etenkin opiskelijaelämään liittyen fyysisen kiusaamisen ja siihen liittyvän pelon tutkimus olisi tärkeää, koska selkeästi alkoholipitoiset tapahtumat saattavat lisätä kyseisen kiusaamispelon kokemista.

6.2 Syyt, joiden takia opiskelijat pelkäävät joutuvansa kiusatuiksi

Pelättyjä kiusaamisen muotoja läpikäydessäni kuvasin muutamia yksittäisiä syitä, joiden takia opiskelijat pelkäsivät joutuvansa kiusaamisen uhreiksi. Vastauksista korostui laajemmin neljä isompaa syykategoriaa, jotka ovat yliopisto-opiskelijan ”normista” poikkeaminen (56), henkilöön liittyvä syy (49), opintoihin liittyvä syy (14) sekä aiempi kokemus tai havainto kiusaamisesta (34).

Kolme ensimmäistä syykategoriaa kuvaa opiskelijoiden mahdollisia kiusatuksi joutumisen syitä ja neljäs syytä, jonka takia opiskelijalla on kiusaamispelkoja.

Yliopisto-opiskelijan ”normista” poikkeaminen

Opiskelijoiden vastauksista syntyi kuva tietynlaisesta yliopisto-opiskelijan ”normin” mukaisesta malliopiskelijasta, josta poikkeamisen pelättiin johtavan kiusaamiseen (56). Tämä malliopiskelija oli ulkoisilta ominaisuuksiltaan ja henkilökohtaisilta piirteiltään sekä osaamiseltaan tietyn normin mukainen. Hän oli tullut yliopistoon lukiosta, akateemisesta perhetaustasta ja omasi valmiiksi kattavan tietotaidon ja tietynlaisen ajattelutavan. Hän oli fiksu, pärjäsikin opinnoissa eikä epäonnistunut ja harrastukset olivat linjassa opiskelualan suhteen. Malliopiskelija edusti tiettyä seksuaalista suuntautumista ja hän oli ulkoisilta ominaisuuksiltaan nuori ja tietyn näköinen. Ulkonäkö toki sai vaihdella opiskelualan suhteen. Henkilöön liittyvien ulkoisten sekä sisäisten normien lisäksi malliopiskelijalla oli myös tietynlainen opiskelijaelämän toiminallinen normi. Malliopiskelija kävi aktiivisesti opiskelijatapahtumissa ja joi alkoholia. Ajatus tällaisesta ”malliopiskelijasta” kuulostaa aivan käsittämättömälle, mutta seuraavat kuvaukset avaavat tilanteen tarkemmin.

Opiskelijaelämään osallistuminen ja osallistumattomuus kuvattiin hyvin yleisenä syynä kiusatuksi joutumiselle (26). Tämä kategoria jakautui alkoholin käyttöön (14) ja tapahtumiin osallistumiseen (12) liittyviin syihin. Opiskelijaelämään kuuluu vahvasti erilaiset opiskelijatapahtumat ja ne linkittyvät vahvasti tietynlaiseen alkoholikulttuuriin. Näin ollen opiskelija pelkäsivät joutuvansa kiusaamisen uhreiksi, jos eivät osallistuneet aktiivisesti opiskelijaelämän tapahtumiin tai käyttäneet alkoholia.

[...]Pelkäsin tätä, koska olen absolutisti ja opiskelijakulttuuri vaikuttaa edelleen pyöriävän vahvasti alkoholin ympärillä...” (VASTAAJA NRO 122)

[...] Tunne, että kaikkiin tapahtumiin on pakko osallistua, vaikkei jaksaisi/haluaisi [...] (V76)

Opiskelijat kertoivat pelkäävänsä kiusatuksi joutumista oman osaamisensa takia (17). Esimerkiksi jos opiskelija epäonnistui tai joutui esittelemään huonosti tehdyn tehtävän, hän pelkäsi joutuvansa kiusatuksi. Lisäksi osa opiskelijoista poti epävarmuutta omaa osaamistaan kohtaan ja pelkäsi ettei ole riittävän fiksu ja saattaisi sen takia joutua kiusatuksi. Epävarmuus huokui myös

siinä, että moni opiskelija kirjoitti tyhmyydestä ja siitä, että pelkäsi muiden pitävän häntä tyhmänä ja sen takia joutuisi kiusatuksi. Osa opiskelijoista pelkäsi myös, että heidän tietotaidostaan huomaa, etteivät he ole lähtökohdiltaan akateemisesta perheestä tai lukiosta tulleita.

Olen kokenut kiusatuksi joutumisen pelkoja epävarmuuksiini liittyen. Pääsääntöisesti siihen, että olenko riittävän ”fiksi” ja kuulunko joukkoon... Olen pohtinut myös sitä, onko minusta riittävästi yliopisto-opintoihin, koska ne ovat vaativia ja tuntuu että akateemisuutta korostetaan paljon... Opiskelijaelämässä mietin sanomisiiani, ettei minua pidetä tyhmänä. (V156)

Johtuen aiemmista opinnoistani. Olen suorittanut ammatillisen perustutkinnon mutten lukion oppimäärää enkä ylioppilastutkintoa ja tämä kokemuksieni mukaan aiheuttaa joissain ihmisissä pakottavan tarpeen vähättelylle. (V65)

Edellä kuvatun malliopiskelijan henkilökohtaiset piirteet (13) tulivat ilmi opiskelijoiden kuvaimissa peloissa joutua kiusatuiksi, koska on muita vanhempi tai oma pukeutumistyyli ja persoona eivät vastanneet oman alan enemmistön kanssa. Muutama opiskelija kuvasi myös oman seksuaalisen suuntautumisensa ja ajatusmaailmansa eroavaan oman tiedekunnan vallitsevasta normista ja pelkäsi näiden vuoksi joutuvansa kiusatuksi.

Koen, että pukeutumistyylini ja persoonani eivät kohtaa oman alan enemmistöopiskelijoiden kanssa. (V105)

Seksuaalinen suuntautumiseni ja siihen liittyvä ulosantini sekä poliittiset arvoni erivät myös siitä, mitä tiedekunnassani uskallan väittää normaaliksi. (V22)

Olen kokenut, että ellei edusta tietynlaista ideologista suuntausta, sinua katsotaan karsaasti eikä sinua oteta yhteisöön mukaan yhtä avoimesti. Olen tämän huomannut omassa ainejärjestössäni ja jopa oman vuosikurssini sisällä...Suurimpana ongelmana sanoisin mainitsemani ideologisen syrjimyksen; tuntuu, että vallalla on yhdenlainen oppi, jota ei saa kyseenalaistaa joutumatta vihan ja epäilyn kohteeksi. (V75)

Kaikki tämän syykategorian piirteistä liittyy omalla tavalla henkilöön itseensä. Ne ovat joko henkilökohtaisia piirteitä, henkilökohtaista taustaa tai henkilökohtaisia valintoja. Oleellinen huomio on, että tämän kategorian syyt ovat kontekstisidonnaisia syitä kiusatuksi joutumiselle. Tällä tarkoitan sitä, että kyseistä henkilöä ei isolla todennäköisyydellä toisessa kontekstissa esimerkiksi työelämässä tai vapaa-ajan harrastuksissa kiusattaisi tämän kategorian syistä. Esimerkiksi alkoholin juominen keskellä viikkoa, opiskelijahaalareissa bilettäminen tai akateeminen perhetausta tuskin nousisi ensimmäiseksi kiusaamisen syyksi harrastuksissa. Seuraavaksi tarkastelen omassa

kategoriassaan yleisiä henkilöön liittyviä syitä, jotka eivät ole tällä tavalla yhtä kontekstisidonnaisia.

Henkilöön liittyvä syy

Henkilöön itseensä liittyvä syy (49) oli raportoinneissa hyvin yleinen pelätty syy joutua kiusatuksi. Tämä kategoria jakautuu viiteen alakategoriaan: henkilökohtaisiin piirteisiin (26), omaan toimintaan (9), vakaumukseen (7) sekä mielenkiinnonkohteisiin (4) ja koti- ja perhetaustaan (3). Kaikki henkilöön itseensä liittyvät syyt liittyvät tietynlaiseen ryhmästä poikkeamiseen ja erilaisuuteen.

Henkilökohtaisia piirteitä (26), joiden takia pelättiin kiusaamista oli esimerkiksi ulkonäkö, pukeutuminen, erilaisuus, seksuaalinen suuntautuminen sekä luonteen piirteet ja sosiaaliset taidot. Opiskelijat pelkäsivät, että he eivät ole ihmisenä riittäviä eivätkä sen takia sovi joukkoon. Esimerkiksi valtamedian kauneusihanteesta poikkeaminen tai poikkeava pukeutumistyyli nousi ilmi opiskelijoiden maininnoista. Henkilökohtaisten piirteiden lisäksi opiskelijat pelkäsivät joutuvansa kiusatuksi oman mielenkiinnonkohteen (4) tai teon ja valinnan takia (9). Esimerkiksi, jos sanoo tai tekee jotain väärin tai heittää vääränlaisen vitsin saattaa joutua kiusaamisen kohteeksi. Mielenkiintoisena havaintona opiskelijat kuvasivat kiusatuksi joutumisen syinä myös ruokailutilanteisiin liittyviä syitä. Esimerkiksi osa opiskelijoista koki, että yksin syömään meneminen voi johtaa kiusaamiseen, ja eräs opiskelija kertoi pelostaan joutua kiusatuksi omien ruokavalintojen takia. Opiskelija pelkäsi joutuvansa kiusatuksi, koska syö lihaa ja juo lehmänmaitoa (V61).

Kasvissyönti on lisääntynyt vahvasti nuorten keskuudessa, joten tietyissä kaveriporukoissa seksasyöjä saattaa poiketa joukosta, mikä saattaa omalta osaltaan lisätä kiusaamisriskiä. Valintojen lisäksi opiskelijat pelkäsivät joutuvansa kiusatuksi oman vakaumuksen (7) ja siihen mahdollisesti liittyvien ennakkoluulojen takia. Vakaumuksina kuvattiin uskonto sekä oma arvomaailma liittyen elämään ja politiikkaan. Oma vakaumusta ei uskallettu tuoda ilmi, koska pelättiin siihen liittyvän kanssaopiskelijoilla ennakkoluuloja, jotka saattaisivat johtaa kiusaamiseen. Näiden lisäksi opiskelijoiden vastauksista nousi myös muutamia kotiin- ja perhetaustaan liittyviä syitä (3). Näitä oli esimerkiksi Etelä-Suomesta opiskelupaikkakunnalle muuttaminen sekä perheessä oleva alkoholiongelma.

Opintoihin liittyvä syy

Opiskelijat pelkäsivät joutuvansa kiusaamisen uhreiksi opintoihin liittyvien syiden takia (14) esimerkiksi ollessaan opinnoissa äänessä (9) tai opintoihin liittyvä valinnan (5) takia. Opinnoissa äänessä olemisella viitataan luennolla vastaamiseen ja oman mielipiteen sanomiseen (6) sekä kysymysten esittämiseen (3). Opintoihin liittyvät valinnat jakautuivat alavalintaan (3), etäopintoihin (1) sekä opintojen suoritusnopeuteen (1).

Kysymysten esittäminen nähtiin mahdollisena syynä kiusaamiselle esimerkiksi, jos esittää tyhmän kysymyksen. Tämän takia opiskelijat kertoivat pelkäävänsä tiettyjen kysymysten esittämistä, koska ne saattaisivat aiheuttaa negatiivisia reaktioita toisissa opiskelijoissa. Lisäksi opiskelijat kuvasivat pelkojaan äänessä olemisesta, koska väärin vastatessa saattaa joutua kiusaamisen uhriksi. Pelkoja oli myös siitä, jos esiintymistilanteessa omasta toiminnasta erottuu jännitys ja näin ollen joutuu mahdollisesti kiusatuksi jännityksen laukaisemien reaktioiden takia. Osassa vastauksista korostui myös oman mielipiteen takia kiusatuksi joutuminen muiden opiskelijoiden tai opettajan toimesta. Eräs opiskelija kertoi pelkäävänsä opettajan kiusaavan huonosti perustellun mielipiteen takia. Toinen opiskelija kuvasi laajemmin pelkojaan mielipiteen esittämiseen liittyen:

Olen pelännyt tulevani kiusatuksi, erityisesti syrjityksi, mielipiteitteni vuoksi. Opiskelen humanistisella alalla, jossa tasaarvosta, yhdenvertaisuudesta ja mielipiteen/olemisen vapaudesta puhutaan paljon. Kuitenkin tuntuu, että tämä tasa-arvo ei ulotu kaikkialle; vallitsevien aatteiden haastamiseen, tai toisin ajatteluun. Tyylini ei ole provosoiva tai haastava, vaan pikemminkin sovitteleva ja arka, sillä en pidä konflikteihin joutumista. Tästä syystä, varsinkin opintojen alkuvaiheessa, jätin toisenlaiset ideani ja kommenttini esittämättä. Kyse ei ole toisten tyrmäämisestä, vaan mielestäni yliopistoinstituuttiin kuuluvasta ajatusten kyseen alaistamisesta ja keskustelusta monista näkökulmista, josta olen kiinnostunut. (V127)

Opinnoissa äänessä oleminen oli kiusaamisen syy, jota pelättiin niin muiden opiskelijoiden kuin opettajien toimesta. Opintoihin liittyvä valinta puolestaan oli kiusaamisen syy, jota pelättiin ainoastaan toisten opiskelijoiden kohdalla. Opintoihin liittyvinä valintoina tuotiin ilmi etäopinnot, alavalinta sekä oma opiskelutahti. Opiskelijat pelkäsivät esimerkiksi kiusatuksi joutumista oman tutkintovalinnan takia tai sen takia, että on sivuaineopiskelijana suorittamassa toisen pääaineen opintoja, eikä kuulu tämän vuoksi joukkoon. Eräs opiskelija toi ilmi myös pelon joutua kiusatuksi, koska oma opiskelutahti eroaa muiden tahdist.

Kokenut tai havainnut kiusaamista

Viimeinen kiusaamispelon syykategoria on edellisistä hieman poikkeava. Se ei ole lähtökohtaisesti ulospäin näkyvä syy, eikä henkilö todellisuudessa tämän syyn takia joutuisi kiusatuksi. Tämä on siis ainoa syy, joka suoraan kuvaa syytä kiusaamispelolle eikä oikeastaan kiusatuksi joutumiselle. Opiskelijat kuvasivat kiusaamispelon syynä oman kokemuksen tai havainnon kiusaamisen yleisyydestä (34). Opiskelijoiden vastauksissa korostui kiusaamispelon syynä omat aiemmat kiusaamiskokemukset (21), oma havainto siitä, että kiusaamista tapahtuu yliopistolla (7) sekä oma-kohtainen kiusaamiskokemus yliopistolla (6). Tutkielmassa ei selvitetty onko opiskelijaa aiemmin kiusattu tai onko hän nähnyt kiusaamista. Silti useissa vastauksissa korostui kiusaamispelon syynä joko aiempi kiusaamiskokemus tai oma havainto kiusaamisesta yliopistolla.

Ylä-asteella oli kovasti kiusaamista, lukion aikana tätä ei enää oikein ollut ja yliopistossa en sitä ole oikeastaan huomannut ollenkaan. Kuitenkin aina jäänyt sellainen pieni pelko. (V160)

Olen nähnyt kursseilla esim. jonkun toisen suorituksen vähättelyä muiden toimesta; naureskelua, vahingoniloa. Sen jälkeen olen ajatellut, että voin itse joutua kohteeksi eli samalla tavalla naurunalaiseksi. (V143)

Aiempien kiusaamiskokemusten sekä omien havaintojen lisäksi opiskelijoiden vastauksissa korostui kiusaamispelon syynä oma aiempi tai nykyinen kiusaamiskokemus yliopistolla. Oma kokemus oli esimerkiksi luennolla naurunalaiseksi joutuminen, syrjityksi joutuminen tai selän takana puhuminen. Osalla vastaajista kiusaaminen oli jatkumoa aiemmilta kouluasteilta, mutta osalla ei ollut aiempaa kiusaamiskokemusta ennen omaa kiusaamiskokemusta yliopistolla. Kahdessa vastauksessa korostui lähtöajatus siitä, että vaikka oli aiemmin kokenut kiusaamista, aloitti yliopisto opinnot avoimin mielin tai toisaalta ehkä jopa sinisilmäisesti ajatellen, ettei korkeakoulussa enää ole kiusaamista. Opintojen alettua kohtaisi kuitenkin kiusaamista ja tämä aiheutti pelkoa kiusaamisesta.

Pelkoja on ollut siksi, koska minua on kiusattu toiselta luokka-asteelta asti, kaikissa kiusaamisen muodoissa. Ensin ajattelin, että yliopistossa on kuitenkin aikuisia ihmisiä, että pakkohan tämän on olla vähän järkevämpi paikka, mutta kuinka väärässä sitä voikaan olla [...] (V161)

Olen aikaisempina kouluvuosina kokenut jonkinasteista syrjintää, selän takana paha puhumista sekä ulkopuolelle jättämistä. Yliopistoon tullessani minulla oli kuitenkin hyvin positiiviset ennakkoluulot, sillä oletin, ettei aikuisten, pääsääntöisesti yli

20-vuotiaiden keskuudessa tällaiseen enää alennuttaisi...Asia äityi lopulta niin pahaksi, että tämä kyseinen kaveriporukka jätti minut ja muutaman muun täysin ulkopuolelle ja alkoi levittämään muille täysin perättömiä juoruja... Viime syksynä minua pelotti todella paljon palata takaisin opiskelukaupunkiin, sillä en tiennyt kehen voin enää luottaa ja kenen kaveri olen [...] (V100)

Yhteenveto pelätyistä kiusatuksi joutumisen syistä

Olen tiivistänyt taulukkoon 4. kaikki kiusatuksi joutumisen pelätyt syyt ja niiden mainintamäärät. Syistä on hahmotettavissa niiden liittyvät karkeasti katsottuna henkilökohtaisiin piirteisiin tai henkilön toimintaan. Tämä jako on tuttu aiemmista kiusaamisen syitä tarkastelevista tutkimuksista (esim. Ringrose & Renold 2010). Tutkielmassani syyt on kuitenkin luokiteltu vielä tarkempiin kategorioihin, jotta niissä tulee otettua huomioon konteksti, jossa kiusaamista pelätään tapahtuvan. Näiden kategorioiden sisällä olevat yksittäiset syyt vastaavat kuitenkin hyvin paljon aiemmissä tutkimuksissa havaittuja kiusaamisen syitä.

TAULUKKO 4. Kategoriat pelätyistä kiusatuksi joutumisen syistä

Poikkeava yliopisto-opiskelijan "normista" (56)	Henkilöön liittyvä syy (49)	Opintoihin liittyvä syy (14)	Kokenut tai havainnut kiusaamista (34)
<p>Osaaminen (17) -ei sovellu akateemiseen joukkoon lähtökohdiltaan (3) -opiskelutaustalta eroaa muista (4) -osaaminen/ tyhmyys (10)</p> <p>Ulkoiset piirteet (13). -On vanhempi 6 -ei ole samanlainen kuin muut oman alan opiskelijat (7)</p> <p>Opiskelijaelämän normi (26) -ei osallistu tapahtumiin (12) -ei käytä alkoholia (14)</p>	<p>Henkilökohtainen piirre (26) - Ulkonäkö (8) -ihmisenä (4) -luonne (3) -erilaisuus (6) -seksuaalinen suuntautuminen (5)</p> <p>Oma toiminta (9): -teko (7) -valinta (2)</p> <p>Vakaumus (7): -uskonto (5) -arvot (2)</p> <p>Mielenkiinnonkohde (4) -harrastus (1) -muut (3)</p> <p>Koti-/perhetausta (3) -kotipaikkakunta (2) -perhesyyt (1)</p>	<p>Opinnoissa äänessä oleminen (9) -vastaaminen tai oman mielipiteen sanominen (6) -kysymyksen esittäminen (3)</p> <p>Opintoihin liittyvä valinta (5): -etäopinnot (2) -opiskeluala (2) -opiskelutahti (1)</p>	<p>Kiusattu aiemmissä opinnoissa (21)</p> <p>Havainnut kiusaamista yliopistolla (7)</p> <p>Yliopistossa kiusattu (6)</p>

Tulosten mukaan erilaisuus ja joukosta poikkeaminen voidaan nähdä yleisimpänä kiusatuksi joutumisen pelättynä syynä. Erilaisuus korostuu lähes jokaisessa luomassani kategoriassa. Yliopisto-opiskelijan ”normista” poikkeaminen on erilaisuutta, henkilöön liittyvät syyt kuvaavat kaikki poikkeavuutta ja opintoihin liittyvissä syissä opiskelijan toiminta lähtökohtaisesti koetaan eroavan yleisesti hyväksytyistä toiminnasta. Aiemmissa kiusaamistutkimuksissa on tehty samanlainen havainto erilaisuudesta yleisimpänä kiusaamisen syynä. Esimerkiksi Hamaruksen (2006, 110) luomalla listaus kiusaamisen kymmenestä erilaisuutta kuvaavasta syystä. Seuraavaksi vertaan tutkielmani tuloksia näihin kiusaamiseen erilaisuutta korostaviin syihin (Kuvio 2.).

KUVIO 2. Tutkielman tulokset suhteessa Hamaruksen (2006) kiusaamisen syihin

Tämän tutkielma tulos:	Hamarus (2006)
Ulkonäkö ja pukeutuminen	Ulkonäkö
Yksin oleminen, jännittäminen	Käyttäytymiseen liittyvä odostus
Opiskelijana normista poikkeava: keski-ikäisyys	Ikä
Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoleen liittyvä odotus
-	Etnisyyteen liittyvä seikka
-	Sairaus tai vamma
Opinnoissa äänessä oleminen	Kieli (esim. epäselvä puhe, tyhmät jutut..)
Uskonto	Uskonto
Akateeminen osaaminen	Osaaminen ja pätevyys
Akateeminen perhetausta, kotipaikkakunta	Sosioekonomiset tekijät

Kuten kuviosta 2. nähdään, oli tutkielmassani ja ala-aste opiskelijoiden kuvaamissa kiusaamisen syissä paljon yhtäläisyyksiä. Tutkielman tulokset osoittavat, että vielä korkeakoulussa opiskelijat kokevat kiusatuksi joutumisen mahdollisena syynä ulkonäköön liittyvät tekijät. Hamarus (2006) kuvaa käyttäytymiseen liittyvinä odotuksina asennot, eleet sekä yksinolemisen. Tutkielmani tuloksissa korostui opiskelijoiden pelko joutua kiusatuksi, jos esimerkiksi menee syömään yksin tai hänen eleistensä huomaa esiintyessä jännityksen. Myös opinnoissa äänessä oleminen, eli esimerkiksi tyhmän kysymyksen esittäminen tai väärin vastaaminen, voitiin kokea kiusaamisen pelättynä syynä. Tämä tulos vastaa Hamaruksen (2006) havaintoa kielen olevan kiusaamisen yksi syy ja hän kuvaa juuri tyhmät jutut esimerkkinä.

Näkemyks kiusaamisesta sukupuolijaon mukaan on ehkä hieman vanhanaikainen tarkastelutapa. Omassa tutkielmassani en selvittänyt vastaajien sukupuolta, joten en voi tarkastella sukupuolittuneita eroja samalla tavalla, kuin aiemmissa kiusaamistutkimuksissa. Sukupuoleen liittyvät odotukset liittyvät sukupuolille tyypillisiin harrastuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin (Hamarus 2006, 110). Oman tutkielmani tulokset kuitenkin osoittivat, että sukupuoleen liittyvä seksuaalinen suuntautuminen voidaan kokea kiusaamisen pelättynä syynä. Opiskelijoiden vastauksissa kuvattiin esimerkiksi pelkoja joutua kiusatuksi seksuaalivähemmistöön kuulumisen takia. Tulokseni saa tukea aiemmasta kiusaamispelko tutkimuksesta, jossa havaittiin seksuaalivähemmistöön kuuluvien olevan alttiimpia kiusaamispelellä kokemiselle (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 545).

Tutkielmani tulokset osoittivat opiskelijoiden pelkäävän kiusaamisen syynä myös sitä, ettei ole akateemisesta perhetaustasta lähtöisin. Tämä tulos vastaa Hamaruksen (2006) esittämää sosioekonomista tekijää kiusaamisen syynä. Havaintoni saa tukea myös aiemmista kiusaamispelko tutkimuksista. Kiinassa havaittiin, että äidin koulutustaustalla oli vaikutusta lapsen kiusaamispelellä. Tutkimuksen mukaan nuoret, joiden äidit olivat vähemmän koulutettuja, pelkäsivät enemmän kiusatuksi joutumista, kuin korkeasti koulutettujen äitien lapset (Wang ym. 2021).

6.3 Kiusaamispelellä olevien seuraukset opiskelijoiden elämään

Opiskelijat kuvasivat kiusaamispelellä olevan laajoja seurauksia heidän elämäänsä. Vastauksista oli hahmotettavissa kolme suurempaa pääkategoriaa, jotka ovat sosiaalisen elämän seuraukset (197), seuraukset henkilölle itselleen (84) ja opintoihin liittyvät seuraukset (68). Seuraavaksi kuvaan miten nämä seuraukset näkyvät opiskelijoiden elämässä, jokaisen kategorian alla.

Sosiaalisen elämän seuraukset

Sosiaalisessa elämässä (197) opiskelijoiden kiusaamispelellä näkyivät sosiaalisten suhteiden luomisessa (33), opiskelijatapahtumiin osallistumisessa (59), sosiaalisissa tilanteissa toimimisessa

kuten kommunikoinnissa (43), omana itsenä olemisessa (28) ja tiettyjen tilanteiden välttelemisenä (34). Seuraava sitaatti kuvaa hyvin sitä, kuinka kokonaisvaltaisia seurauksia kiusaamispelellä voi olla sosiaaliseen elämään.

Pelko ulkopuolelle jäämisestä aiheuttaa paineita osallistua kaikkeen, jotta ei jää ulkopuolelle. Tämä ongelma on ollut erityisesti opintojen alussa kun kaverisuhteet vielä muodostuivat. Vastaavasti tavallisessa arkielämässä on tuntunut, että täytyy olla kaikille yli-mukava ja ottaa kaikki mukaan, ettei kellekään tule ulkopuolinen olo, joka taas on vaikuttanut negatiivisesti syvempien kaverisuhteiden luomiseen yksittäisten ihmisten kanssa. Pelko juoruista yms. ja väärinkäsitykset näkyvät sillä, että asioista ei voi aina puhua suoraan vaan täytyy kainostella, etteivät muut loukkaannu. Tämä vaikuttaa myös osaltaan mielestäni syvempien kaverisuhteiden luomiseen negatiivisesti. Vapaa-ajalla täytyy olla kaikissa mahdollisissa sosiaalisen median alustoilla ja keskusteluryhmissä, jotta kuulee varmasti kaikista esim. Sovituista menoista, jotta ei jää ulkopuoliseksi. Opiskelija-elämässä myös pätee tämä, että jos haluat kuulua porukkaan, tulee olla paikalla kaikkialla, vaikka itseä ei kiinnostaisi, jotta pysyy kärryillä jutuista. Nämä pelot näkyvät omassa elämässä myös omana henkisenä stressaamisena ja ylianalysointina em. aiheista, joka taas aiheuttaa stressiä muihin arjen asioihin, kuten opiskeluun. (V155)

Sosiaalisessa elämässä: sosiaalisten suhteiden luominen

Opiskelijoiden vastauksista oli havaittavissa kiusaamispelellä näkyvän kahdella tavalla sosiaalisten suhteiden luomisessa (33). Joko opiskelija ei pelon takia halunnut tutustua uusiin ihmisiin (16) tai pelko vaikeutti muihin tutustumista (12). Opiskelijat, jotka kuvasivat pelkojen vaikeuttavan sosiaalisten suhteiden luomista, mainitsivat etteivät uskalla ottaa kontaktia muihin tai eivät uskalla tutustua erilaisiin ihmisiin. Ystävien saaminen koettiin hankalaksi, pelot olivat lisänneet muihin tutustumisen ujoutta ja opiskelijat olivat varovaisia muiden ihmisten seurassa.

Vaikeuttaa uusien ihmissuhteiden luomista, koska pelottaa että ihmisillä on jonkinlaisia ennakkokajatuksia valmiiksi tai ei uskalla vastaanottaa niistä mahdollisesti tulevaa pettymystä sosiaalisissa tilanteissa, esim. jos joutuukin syömään kuitenkin yksin [...] (V42)

Opiskelijat, jotka eivät halunneet tutustua muihin kuvasivat vastauksissaan, etteivät hakeudu mielellään muiden seuraan, välttelevät kontaktin ottamista tai ovat eristäytyneet muista. Lisäksi eräs opiskelija kuvasi, ettei halua tutustua puoleen luokkansa opiskelijoista. Toisaalta osassa vastauksissa korostui ennakoiva itsensä suojeleminen mahdolliselta kiusatuksi joutumiselta. Tämä tuli ilmi

vastauksissa, joissa opiskelijat kuvasivat vetäytyvänsä itse ryhmistä, eivät kysyneet muita minnekään, jättäytyivät itse porukoiden ulkopuolelle, koska olettivat, ettei heitä kuitenkaan hyväksyttäisi mukaan.

Mieluummin myös jättäydyn itse ulkopuolelle kuin tulen jätetyksi ulkopuolelle. (V120)

Myöskään vapaa-ajalla en ole juuri tekemisissä toisten ihmisten kanssa suojellakseni itseäni mahdolliselta kiusaamiselta. (V125)

Opintojeni alussa vältin kontakteja opintotovereihini kaikenkaikkiaan, mistä syystä minulla ei ole ollenkaan ystäviä yliopistolla/paikkakunnalla. (V47)

Kuten edellisessä sitaatissa kuvataan ei kyseiselle henkilölle ole pelon takia syntynyt ystävyys-suhteita, koska ei ole edes yrittänyt solmia niitä. Vastaavasti neljä muutakin kuvaa, ettei ole saanut ystäviä kiusaamispelon takia. Näissä neljässä vastauksessa ei kuitenkaan kuvata omaa toimintaa liittyen ystävyysuhteiden luomiseen. Tilanteeseen on suhtauduttava kriittisesti. Taustalla voi olla edellä kuvatun sitaatin kaltainen tilanne. Henkilö on joko itse vältellyt kontakteja tai vetäytynyt jo alun alkujaan pois sosiaalisista tilanteista tai opintoihin liittyvistä tutustumistapaamisista, jonka takia ystävyysuhteita ei ole muodostunut.

Sosiaalisessa elämässä: tapahtumiin osallistuminen

Opiskelijatapahtumat ovat perinteisesti kiinteä osa yliopisto-opiskelijoiden arkipäiväistä elämää, ja ne ovat vahvasti kytköksissä sosiaalisten suhteiden luomiseen sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Kiusaamispelot näkyivät opiskelijoiden aktiivisuudessa tapahtumiin osallistumisessa (59). Opiskelijoiden vastauksista oli havaittavissa pelkojen vaikeuttavan tapahtumiin osallistumista (27) ja osa opiskelijoista kuvasi, ettei pelon takia halunnut osallistua tapahtumiin (24). Toisaalta myös muutamissa vastauksissa oli maininta siitä, että pelon takia oli pakko osallistua kaikkiin tapahtumiin (8) ettei joutuisi kiusatuksi.

Eniten opiskelijat kuvasivat kiusaamispelkojen vaikeuttavan tapahtumiin osallistumista (27). Nämä vaikeudet näkyivät esimerkiksi siten, ettei uskaltanut osallistua tapahtumiin, jos ei ollut kaveria mukana tai pelkäsi kohtaavansa tapahtumissa mahdollisia kiusaajia. Osa kuvasi, että ta-

pahtumissa käyminen oli pelkojen takia vähentynyt, tai ei uskaltanut osallistua tietynlaisiin tapahtumiin. Osa opiskelijoista ei esimerkiksi uskaltanut osallistua oman ainejärjestön tapahtumiin tai alkoholipitoisiin tapahtumiin. Tapahtumiin osallistuminen koettiin useissa vastauksissa vaikeaksi juuri sen takia, ettei halunnut juoda alkoholia.

Välttelen (ALA POISTETU) opiskelijatapahtumia sillä niissä on pääasia on ryypäminen ja saunominen sekasaunassa. En halua olla humalaisten kanssa tekemisessä, eikä minua kiinnosta kaikenmaailman känniset lääppijät. Mieluiten osallistuisin tapahtumiin, jotka järjestettäisiin ulkona ja joissa olisi tarjolla korkeintaan mehua ja teetä. Minusta alkoholi ei sovi opiskelijatapahtumiin, sillä se lisää häirintää, kiusaamista ja väkivaltaa [...]” (V94)

Pelkojen seuraukset saattoivat näkyä myös siinä, että opiskelija jätti kokonaan osallistumatta tapahtumiin ja oli eristäytynyt opiskelijaelämästä (24). Opiskelijaelämästä eristäytymisellä pyrittiin suojelemaan itseä mahdolliselta kiusaamiselta, koska tapahtumiin osallistuessa saattaisi joutua kiusatuksi esimerkiksi, jos ei halua juoda alkoholia, tanssia tai pelättiin että siellä tuomitaan luonteen ja ulkonäön takia. Osa oli kokenut kiusaamista tapahtumissa, ja sen takia koki kiusaamispelejä eikä siksi osallistunut enää tapahtumiin. Vastakohtana tapahtumien välttämiseksi osa opiskelijoista kuvasi pelon aiheuttavan pakottavan tarpeen tapahtumiin osallistumiseen (8). Etenkin opiskelijat, jotka pelkäsivät syrjimistä ja ulkopuolelle jäämistä, halusivat osallistua kaikkiin tapahtumiin ja olla niin aktiivisia kuin vain pystyvät, jotta eivät joutuisi kiusaamisen kohteiksi.

Osallistun kaikkiin mahdollisiin tapahtumiin, jotta en jäisi ulkopuolelle, vaikka aina ei niinkään olisi oma juttu, tai ei olisi rahallisesti varaa osallistua. (V19)

Sosiaalisessa elämässä: sosiaalisissa tilanteissa toimiminen, kommunikointi

Kiusaamispelot näkyivät opiskelijoiden tavoissa kommunikoida (43) toisten kanssa. Osa opiskelijoista kuvasi, että pelon takia ei uskalla sanoa kaikkea ääneen (20). Samaan tyyliin osa painotti, että muiden seurassa täytyy olla varovainen (12) ja osalla pelko näkyi siinä, että sanomisia joutui miettimään tarkkaan (11). Vastauksista oli havaittavissa, että pelot näkyivät opiskelijoiden välisessä kommunikoinnissa, mutta muutamien vastauksien perusteella myös opiskelijoiden ja opettajan välisissä keskusteluissa. Lisäksi vastauksista pystyi hahmottamaan, että kiusaamispelot näkyivät vapaa-ajalla, opiskelijaelämässä ja yliopistolla.

Eniten mainintoja oli siitä, että opiskelijoilla kiusaamispelko näkyi uskalluksessa kertoa asioista ja uskalluksessa kommunikoida muiden kanssa (20). Tämä nousi vastauksista ilmi esimerkiksi siten, että eräs opiskelija pelkäsi ainejärjestön ryhmässä juttelua, toinen ei uskaltanut sanoa omia ajatuksiaan ääneen ja kolmas koki oman mielipiteen kertomisen haasteelliseksi. Vastauksissa oli mainintoja myös uskalluksesta kertoa rehellisesti asioista. Opiskelijat kuvasivat pelon takia joutuvansa piilottelemaan ja peittelemään asioita sekä kertomaan valheita tai tekosyitä valinnoilleen, jotta ei joutuisi kiusatuksi. Muutamissa vastauksissa oli myös mainintoja siitä, ettei uskaltanut kysyä itselle seuraa tai ei uskaltanut kysyä pääseekö muiden mukaan, koska pelkäsi joutuvansa torjutuksi muiden kieltäytyessä. Osa opiskelijoista ei puolestaan uskaltanut kommunikoida toisten kanssa ollenkaan ja pelon takia jätti sanomatta asioita ja hiljensi itsensä.

En välttämättä uskalla sanoa omia ajatuksiani ääneen ja myötäilen muita [...] (V89)

Piilotan parhaani mukaan oman vähemmistöstatukseni, saatan jopa kertoa pieniä valheita esimerkiksi jos keskustelu kääntyy yksityiselämän puolelle [...] (V47)

Osa opiskelijoista kertoi, että muiden seurassa on oltava varovainen (12). Täytyi olla varovainen esimerkiksi sen suhteen mistä heittää vitsiä, myös omista asioista kertoessa pitää olla varovainen, ettei asioita ymmärretä väärin ja niistä saada materiaalia kiusaamiseen. Varovaisuuden rinnalla opiskelijoiden vastauksista nousi ilmi, että on mietittävä tarkkaan mistä puhuu ja mihin sävyyn puhuu (11). Opiskelijat kertoivat kiusaamispelon näkyvän siinä, että joutuu olemaan hyvin tarkkana: kenelle puhuu, mitä puhuu ja miten puhuu. Osa kertoi pelkäävänsä sitä, että kuulostaa tyhmältä puhuessaan ja siksi joutui tarkkaan harkitsemaan sanojaan.

Opiskelijaelämässä mietin sanomisiani, ettei minua pidetä tyhmänä [...] (V156)

Ei mitenkään hirmu radikaalisti näy arjessa, lähinnä yritän miettiä miten käyttäydyn ja millaisen kuvan annan itsestäni muille. Mietin tarkkaan mitä sanon ja miltä se ehkä muille kuulostaa. (V80)

Sosiaalisessa elämässä: sosiaalisissa tilanteissa toimiminen, omana itsenä oleminen

Pelko näkyi sosiaalisissa tilanteissa toimimisessa kommunikoinnin lisäksi opiskelijan omana itsenä olemisen haasteina (28). Osa opiskelijoista kuvasi, ettei pelon takia uskaltanut olla oma it-

sensä (13), osalla pelko johti tarpeeseen miellyttää muita (11) ja toiset pyrkivät parhaansa mukaan mukautumaan ympäröivään ryhmään (4). Useissa vastauksissa oli mainintoja näiden näkymisestä etenkin uusia ihmisiä tavatessa ja opintojen alussa fuksivuonna.

Haasteet omana itsenä olemisesta (13) välittyivät vastauksista esimerkiksi mainintoina sulkeutumisesta, oman käytöksen hillitsemisestä, oman persoonan ja mielenkiinnonkohteiden piilottamisesta. Eräs opiskelija kuvasi myös, ettei uskalla olla oma itsensä perheen ulkopuolisessa seurassa. Yhdessä vastauksessa oli maininta siitä, ettei uskalla olla oma itsensä opiskelijaelämässä, koska pelkää mahdollisesti mokaavansa jotenkin ja tämä voisi sitten levitä muiden tietoon. Näin ollen on parempi vain sulautua joukkoon. Tämä joukkoon sulautuminen eli ryhmään mukautuminen (4) tapahtui esimerkiksi siten, että opiskelija tunnusteli ryhmän ilmapiiriä ja muutti omaa rooliaan ryhmän mukaisesti. Opiskelijat pyrkivät muuttamaan omaa käytöstään ja toimintatapaan ryhmän mukaisiksi.

[...] paineena sulautua joukkoon ja mennä porukan mukana kaikkeen. Käytin esimerkiksi paljon alkoholia, jotta en jäisi porukasta pois, vaikka normaalisti en käytä juurikaan alkoholia. (V43)

Omana itsenä olemisen haasteet näkyvät myös toisten opiskelijoiden miellyttämisessä (11). Opiskelijoiden vastauksissa oli mainintoja teeskentelystä, miellyttämisestä, myötäelämisestä ja mukautumisesta. Vastauksissa korostui yleinen pyrkimys miellyttää muita, mutta tämän lisäksi myös teeskenneltiin olevan kiinnostuneita muiden asioista ja mielenkiinnonkohteista, vaikka ne eivät olisi olleet lähelläkään omia. Miellyttäminen näkyi myös siinä, että osa opiskelijoista ei uskaltanut sanoa ääneen omia mielipiteitään vaan oli aina samaa mieltä muiden kanssa. Vaikka toinen opiskelija tekisi tai sanoisi jotain mistä opiskelija ei kauheasti pitäisi hän jättäisi puuttumatta asiaan, koska aiheesta ääneen sanominen voisi johtaa siihen, etteivät muut enää pitäisi hänestä.

Yritän olla myötämielinen enkä puhu mistään asiasta kovin kärkkäästi, jotta ihmiset eivät saisi väärää kuvaa minusta. Olen ehkö hieman turhan samaa mieltä toisinaan ihmisten kanssa, mutta pelkään että eriävät mielipiteet voisivat aiheuttaa kiusatuksi joutumisen. (V57)

Sosiaalisessa elämässä: sosiaalisissa tilanteissa toimiminen, välttely

Pelko kiusaamisesta saattoi näkyä opiskelijoilla myös sosiaalisten tilanteiden (18) sekä tiettyjen henkilöiden (14) välttelemisenä. Vaikka vastauksista hahmottui tämä kahtiajako, oli monissa vastauksissa havaittavissa, että sosiaalisia tilanteita välteltiin juuri sen takia, että pyrittiin välttelemään tiettyjä henkilöitä. Näin ollen nämä kategoriat ovat hyvin sidoksissa toisiinsa.

En välttämättä uskalla mennä yksin syömään siihen aikaan, kun tiedän että siellä on tuttujani [...] (V74)

Edellä kuvatun sitaatin tapaan myös 10 muussa vastauksessa oli maininta siitä, että vältteli yliopistolla juuri ruokalaan menemistä. Osa kertoi, ettei pelon takia uskaltanut syödä yliopistolla yksin. Osassa vastauksissa ruokailuun liitettiin pelko juuri siitä, että siellä mahdollisesti törmää tuttuihin, oman alan opiskelijoihin, aiempiin kiusaajiin tai mahdollisiin kiusaajiin ja sen takia vältteli syömään menemistä. Mahdollisia kiusaajia oli esimerkiksi henkilöt, joiden oli nähnyt kiusaavan muita.

Vastauksissa oli myös yksittäisiä mainintoja erilaisista tilanteista, joita pyrittiin välttämään. Eräs opiskelija vältteli kiusaamispelon takia tilanteita, joissa voi joutua konfliktiin. Toisessa vastauksessa mainittiin tilanteet, joissa on riski tuntea itsensä ulkopuoliseksi. Eräs opiskelija vältteli oman mukavuusalueen ulkopuolisia asioita ja pyrki pysymään mieluiten kotona. Toiselle opiskelijalle aiempi kiusaamiskokemus oli aiheuttanut sen, että vältteli pelon takia ainejärjestön toimintoon menemistä. Lisäksi eräs opiskelija kuvasi pelkonsa takia välttelevän sosiaalisen median käyttöä, koska ei halunnut altistaa itseään kiusaamiselle. Vastakohtaisesti toinen kuvasi, että ulkopuolelle jäämisen -pelon takia on vapaa-ajalla oltava kaikilla sosiaalisen median alustoilla ja keskusteluryhmissä, jotta kuulee varmasti kaikista sovituista menoista eikä joudu ulkopuolelle. Näissäkin on havaittavissa, että henkilö välttelee tilanteita niissä olevien muiden henkilöiden takia.

Edellä jo hieman kuvasin henkilöitä, joita opiskelijat kuvasivat kiusaamispelon takia pyrkivänsä välttämään (14). Tarkemmin vastauksissa korostui juuri mahdolliset kiusaajat, joiksi koettiin omat kaverit, vahvat persoonat, tietyt luokkalaiset sekä yleisesti ympärillä olevat muut henkilöt.

Lisäksi aiempia kiusaajia pyrittiin luonnollisesti välttelemään. Henkilöitä pyrittiin välttelemään tekemällä itsestä huomaamaton, kävelemällä katse maassa, pakenemalla luentojen jälkeen sekä välttelemällä yliopistolle samoihin tiloihin jäämistä.

Kiusaamispelon seuraukset henkilölle itselleen

Edellä kuvatusti kiusaamispelot ovat näkyneet opiskelijoiden toiminnassa sosiaalisessa elämässä erilaisina sosiaalisen elämän seurauksina. Näiden lisäksi peloilla oli seurauksia myös opiskelijoille itselleen (99). Pelot näkyvät erilaisina tunteina (86), ulkonäköpaineina (9) sekä fyysisinä reaktioina (4).

Seuraukset henkilön tunteisiin

Opiskelijat kuvasivat kiusaamispelon näkyvän itsessä erilaisina tunteina (86), kuten epävarmuutena (33), ahdistuksena (20), jännittämisenä (9), yksinäisyytenä (6), jaksamisena (6) ja stressinä (3). Näiden lisäksi oli yksittäisiä mainintoja liittyen ylivirittymiseen, syyllisyyteen, arkuuteen, masentuneisuuteen, harmitukseen, uupumukseen sekä ylpeyteen.

Tunteissa kiusaamispelko näkyi eniten opiskelijoiden epävarmuudessa (33). Opiskelijat kuvasivat epävarmuutta muita kohtaan (18) ja epävarmuutta itseä kohtaan (15). Muita kohtaan epävarmuus ilmeni tietynlaisena ylitulkintana ja luottamuspulana. Opiskelijoiden vastauksissa oli useampikin maininta siitä, että esimerkiksi naurua kuullessa tai toisen opiskelija hymyillessä, opiskelija ei voinut olla ajattelematta, etteikö henkilö nauraisi hänelle ja etteikö hänessä olisi jotain huvittavaa. Lisäksi opiskelijat eivät osanneet luottaa muihin, he epäilivät omia kavereitaan ja pelkäsivät että jäävät vielä yksin ja joutuvat kiusatuiksi. Aiemmat kiusaamiskokemukset olivat tehneet osasta opiskelijoista epävarmoja. Eräs opiskelija ei enää tiennyt ketkä ovat hänen kavereitansa, ja kehen hän todella voi luottaa. Toinen opiskelija kuvaili, että pelko näkyi muiden eleiden, tekemisten ja sanomisten ylitulkintana, koska hän oli kokenut kiusaamista ja tiesi millaisia ihmiset voivat pahimmillaan olla. Epävarmuus saattoi ajatusten ja ylitulkinnan lisäksi näkyä omassa toiminnassa esimerkiksi seuraavan sitaatin tavoin.

Farmasian opinnoissa en milloinkaan juonut opiskelijabileissa, sillä oma ja muiden turvallisuus oli päällimmäisenä mielessäni. Olen kerran saanut tyrmäystippoja laisiini, menetin silloin ainoastaan muistini ja puhekykyni ja selvisin yksin kotiin. Nykyään uskallan juoda alkoholia ainoastaan tiettyjen henkilöiden seurassa [...] (V94)

Epävarmuus itseä kohtaan (15) tuli ilmi opiskelijoiden vastauksissa, joissa kuvattiin esimerkiksi pelon näkyvän elämässä siten että, vähätteli itseään ja pelkäsi mitä muut hänestä ajattelevat. Esimerkiksi oli mainintoja siitä, ettei lähtökohtaisesti uskonut muiden haluavan jutella hänen kanssaan tai epäili ettei tuntemattomat tykkää hänestä. Epävarmuutta oli myös omaa osaamista ja pärjäämistä kohtaan. Lisäksi aiemmat kiusaamiskokemukset olivat lisänneet osalla opiskelijoista epävarmuuksia itseä kohtaan.

[...] lisäksi aiemmin minua on haukuttu läskiksi, mikä kulkee mukana joka päivä, ja pelkään olevani edelleen vain haukkujen arvoinen [...] (V52)

Epävarmuuden jälkeen yleisin tunne, jota koettiin, oli ahdistus (20). Ahdistuksen tunteet liitettiin esimerkiksi opinnoissa suoriutumiseen, sosiaalisiin tilanteisiin, suuriin ihmisjoukkoihin ja yksin olemiseen. Ahdistuksen kokemus vaihteli, osalla se oli jokapäiväistä ja osalla toisinaan ilmenevää. Ahdistus saattoi liittyä toisiin henkilöihin, tilanteisiin tai molempiin näistä. Esimerkiksi uteliaat ihmiset saatettiin kokea ahdistavina. Tilanteista ahdistavina saatettiin kokea opiskelijaelämä, luennot ja yliopistolla oleminen.

Monet tilanteet ahdistavat, kuten tapahtumiin ja luennoille meneminen ja siellä muiden kanssa keskusteleminen (V79)

Tunteita, joista oli hieman vähemmän mainintoja, mutta kuitenkin useampia, olivat jännittäminen (9), yksinäisyys (6) ja jaksaminen (6). Kiusaamispelon takia opiskelijat jännittivät esimerkiksi uusia tilanteita, omista asioista kertomista sekä opetukseen ja opiskelijatapahtumiin osallistumista. Opiskelijoiden vastauksissa oli mainintoja kiusaamispelon näkyvän yksinäisyytenä. Tulkitani mukaan yksinäisyys johtui useimmiten siitä, ettei uskaltanut tutustua muihin tai ei uskaltanut hakeutua muiden seuraan esimerkiksi opiskelijatapahtumissa. Myös jaksaminen liitettiin vastauksissa sosiaalisten suhteiden luomiseen. Opiskelijat kuvasivat, etteivät kiusaamispelon takia enää jaksaa hakeutua toisten seuraan tai tutustua muihin. Yhdessä vastauksessa jaksaminen nähtiin kokonaisvaltaisempaan opintoihin liittyvänä.

Opintoja jäljellä vielä reilut pari vuotta, toivottavasti jaksan loppuun asti [...] (V14)

Stressin kokemisesta oli muutamia mainintoja (3). Tämän lisäksi harmittamisesta ja uupumuksesta oli pari mainintaa ja yksittäisiä mainintoja oli ylivirittymisestä, syyllisyydestä, arkuudesta, masentuneisuudesta ja ylpeydestä. Kiusaamispelot näkyivät opiskelijoiden elämässä opintoihin liittyvänä stressinä. Opiskelijoiden vastauksissa oli kuvauksia pari- ja ryhmätöiden aiheuttavan stressiä, koska ei tiennyt kenen kanssa ne joutuu tekemään tai saako paria ollenkaan. Stressi näkyi myös henkisenä stressaamisen liittyen kaverisuhteisiin ja toisten toiminnan ylianalysointiin. Opiskelijat myös kuvasivat kiusaamispelon näkyvän omassa elämässä siten, että joutui harmittelemaan sitä, ettei uskalla koulussa olla oma itsensä tai ei uskalla tutustua toisiin. Syyllisyys kun joutuu tuppautumaan porukoihin mukaan. Pelko näkyi myös arkuutena esimerkiksi asioiden kysymisessä. Kaikki edellä kuvatut tunteet ovat tietyllä tapaa negatiivisesti latautuneita, mutta eräs opiskelija toi vastakohtaisesti ilmi, että koki ylpeyttä, jos oli uskaltanut kiusaamispelosta huolimatta jutella toisten ihmisten kanssa tai käydä yliopistolla muiden kanssa syömässä. Tunne saattoi olla myös positiivinen, jos oli rohkaistunut peloista huolimatta erilaisiin tilanteisiin.

Henkilöön liittyvät seuraukset: ulkonäköpaineet ja fyysiset reaktiot

Kiusatuksi joutumisen pelko näkyi opiskelijoiden elämässä myös ulkonäköpaineina (9) ja fyysisinä reaktioina (4). Opiskelijoiden vastauksissa oli mainintoja siitä, että oli pukeuduttava mahdollisimman muodikkaasti, siististi tai geneerisesti, jotta kuuluisi joukkoon eikä joutuisi kiusatuksi. Oli mietittävä tarkkaan mitä voi pukea ja miltä näyttää.

Fyysisinä reaktioina puolestaan nousi ilmi paniikkikohtaukset (3) ja unettomuus (1). Unettomuus tuli ilmi yhdessä vastauksessa ja sitä ei avattu mitenkään tarkemmin. Paniikkikohtausten kohdalla on otettava huomioon, että kaikissa vastauksissa opiskelijat olivat itse joutuneet yliopisto-opinnoissaan kiusatuiksi. On siis vaikea sanoa, näkyvätkö paniikkikohtaukset elämässä kiusatuksi joutumisen pelon vai kiusaamiskokemuksen myötä.

Opintoihin liittyvät seuraukset

Opiskelijoiden vastauksista hahmottui kiusaamispelkojen näkyvän yliopistolle tulemisessa ja opetukseen osallistumisessa (41) sekä opetuksessa äänessä olemisessa (22). Lisäksi oli muita yksittäisiä ilmauksia (14), jotka liittyivät lähinnä opintojen suorittamiseen, opintomenestykseen sekä opiskelumotivaatioon ja opettajiin.

Opintoihin liittyvä seuraus: yliopistolle tuleminen ja opetukseen osallistuminen

Kiusaamispelot näkyivät opiskelijoiden halukkuudessa tulla yliopistolle ja mennä opetukseen (41). Opiskelijat eivät esimerkiksi halunneet pelon takia viettää yliopistolla yhtään enempää aikaa kuin oli pakko (17). Eniten oli kuitenkin mainintoja siitä, että pelon näkyivät opetukseen osallistumisessa eli esimerkiksi luennolle menemisessä (24).

Opiskelijat, jotka eivät pelon takia halunneet viettää yliopistolla aikaa (17), kuvasivat esimerkiksi, etteivät viihtyneet yliopistolla yksin ja välttelivät sinne tulemista esimerkiksi, jos kaveria ei ollut mukana. Osa totesi tekevänsä opintoja mieluummin kotona tai kahviloissa yliopiston sijaan. Yliopistoa välteltiin suojellakseen itseään kiusaamiselta, koska kiusaamispelko kotona oli pienempi, kuin yliopistolla. Osa opiskelijoista sanoi myös suoraan, että tekee opintojaan mieluiten etänä (4), niin ei tarvitse edes käydä yliopistolla eikä olla fyysisesti läsnä muiden kanssa.

Yliopistolla tämä ahdistus tulee myös usein, ja pyrinkin mahdollisuuksien mukaan suorittamaan suurimman osan opinnoista etänä. (V133)

[...] Niitä on kuitenkin helpompi tehdä, kun sitä ei samalla tavalla tarvitse fyysisesti olla läsnä. On helpompaa olla oma itsensä netin välityksellä, kun tiedän, ettei minun koskaan tarvitse fyysisesti tavata niitä ihmisiä, jotka ovat mukana ryhmätyössä. (V129)

Yliopistolla olemisen lisäksi opiskelijat kuvasivat kiusaamispelon näkyvän luennoille osallistumisessa (24). Opiskelijat kokivat lähiluennolle ja pienryhmiin osallistumisen hankalana (10), osa vältteli kokonaan opetukseen osallistumista (9) ja osa ei halunnut kiusaajien kanssa samoihin ryhmiin (5). Opetukseen osallistuminen koettiin hankalana esimerkiksi siten, että luennot ja pienryhmät koettiin jännittäviksi ja ahdistaviksi. Etenkin kaikki opetus, jossa täytyy toimia ryhmässä, pareittain tai pienryhmissä koettiin haasteellisina. Opiskelijat, jotka jättivät pelon takia

osallistumatta opetukseen tai välttelivät opetukseen osallistumista (9), kuvasivat esimerkiksi, etteivät uskaltaneet osallistua luennoille ilman läheistä kaveria tai eivät osallistuneet opetukseen, ellei ollut pakko. Osa opiskelijoista mainitsi jättäneensä luennot väliin myös sen takia, ettei halunnut törmätä kiusaajiinsa. Vastauksissa oli useampi maininta myös siitä, että vältteli opetuksessa kiusaajia (5). Nämä opiskelijat osallistuivat opetukseen normaalisti, mutta pyrkivät vaihtamaan ryhmätyöryhmää tai opetusryhmää, jos kiusaajia oli siellä.

Opintoihin liittyvä seuraus: opetuksessa osallistuminen

Osalla opiskelijoista kiusaamispelko ei näkynyt yliopiston ja opetuksen välttelemisenä vaan ennemminkin opetuksessa äänessä olemisen haasteina (22). Näitä haasteita oli esimerkiksi keskusteluun osallistumisessa (11), esiintymisessä ja oman osaamisen osoittamisessa (6) sekä asioiden kysymisessä (5).

Opiskelijat kuvasivat, etteivät pelon takia uskalla osallistua kaikkiin opinnoissa käytäviin keskusteluihin tai eivät uskaltaneet sanoa kaikkia asioita ääneen (11). Vastauksissa korostui tietynlainen varovaisuus keskusteluihin osallistumisen suhteen. Osalla opiskelijoista pelko näkyi niin suuresti, että keskusteluihin osallistuminen ahdisti ja jätti yleensä vastaamatta kysymyksiin. Myös oman mielipiteen ilmi tuominen koettiin arveluttavana ja se jätettiin usein kertomatta. Vaikka keskusteluihin osallistuminen koettiin pelkojen takia haasteellisena, eräs opiskelija kuvasi etäopintojen helpottaneen omaa oloa, ja lisänneen mahdollisuuksia omien ajatusten jakoon.

Nyt kun olen muuttanut pois Joensuusta takaisin kotipaikkakunnalle ja teen opintoja 100% etänä, niin oma olo on helpottunut aika lailla. Vaikka edelleen ryhmätöitä tehdessä pelko nousee pintaan ja tehokkaasti estää minua jakamasta kaikkia ideoita ja ajatuksia tuomitsemisen pelossa. Niitä on kuitenkin helpompi tehdä, kun sitä ei samalla tavalla tarvitse fyysisesti olla läsnä. On helpompaa olla oma itsensä netin välityksellä, kun tiedän, ettei minun koskaan tarvitse fyysisesti tavata niitä ihmisiä, jotka ovat mukana ryhmätyössä. (V129)

Keskusteluun osallistumisen lisäksi opiskelijat kokivat haasteita esiintymisessä ja oman osaamisen osoittamisessa (6). Esiintymistä ja oman osaamisen näyttämistä pelättiin useimmissa tapauksissa sen takia, että jos mokaakaan tai jännittää esiintyessään niin muut saavat materiaalia kiusaamiselle. Kiusaamispelko näkyi esiintymistilanteiden jännittämisessä, keskittymisvaikeuksissa sekä ahdistuksessa. Vastauksista hahmottui kuva, että opiskelijat jännittivät esiintymistä, koska

jos ei ole luonteva esiintyjä tai mokaa, niin muut voisivat aloittaa kiusaamisen. Toisaalta eräs opiskelija kuvasi, että ei uskalla osoittaa omaa osaamistaan, koska opinnoissa menestymisestäkin voidaan alkaa kiusaamaan esimerkiksi vähättelemällä.

Kiusaamispelot näkyivät myös asioiden kysymisessä (5). Opiskelijat kuvasivat, että pelon takia jättivät usein kysymättä asioita. Mainintoja oli esimerkiksi siitä, ettei uskaltanut kysyä apua, koska muut voisivat pitää sinua kysymyksesi takia tyhmänä ja saisivat siitä aiheutta kiusaamiselle. Kysymyksen esittämisen vaikeus oli havaittavissa myös ryhätöihin liittyen. Osa opiskelijoista kertoi, ettei uskaltanut kysyä pääsisikö ryhätöihin mukaan tai ei uskaltanut kysyä itselleen ryhmäläisiä.

Opintoihin liittyvä seuraus: muut yksittäiset ilmaukset

Opiskelijoiden vastauksissa oli myös yksittäisiä mainintoja kiusaamispelkojen seurauksista opintojen suorittamiseen (15). Kiusaamispelot näkyivät opinnoissa mokaamisen pelkona, ryhätöissä hiljaa seurailemisena ja alisuorittamisena sekä motivaation laskuna ja kurssivalintojen vaikeutena. Vastakohtaisesti eräs opiskelija oli kokenut kiusaamista harjoittelussa ja seuraavaan harjoitteluun mennessä pelkäsi kiusaamista, mikä näkyi omassa toiminnassa ylisuorittamisessa. Muutamia mainintoja oli liittyen tehtävien tekoon ja niissä oli viittausta opettajiin. Parissa vastauksessa opiskelija koki kiusaamispelon takia tehtävien tekemisen työläänä, ei uskaltanut palauttaa tehtäviä, merkitsi tehdyksi vain ne tehtävät, jotka oli varmasti tehnyt oikein. Opiskelijat kokivat näin, koska pelkäsivät opettajan reaktiota tehtäviin. Eräs opiskelija koki kiusaamispelon takia vaikeutta kohdata opettajia käytävillä ja ei uskaltanut ottaa yhteyttä opettajiin lisäavun tarpeessa. Eräs opiskelija oli joutunut opettajan kiusaamaksi ja vältteli tämän takia kyseisen opettajan kursseja.

Näiden lisäksi muutama opiskelija kuvasi vastauksissaan, että kiusaamispelot näkyvät omassa elämässä eri tasoilla ja heijastuvat sieltä opiskeluihin (3). Esimerkiksi eräs opiskelija kuvasi, että kiusaamispelko näkyy omassa elämässä ahdistuksena ja ahdistus johtaa toisinaan siihen, ettei pystynyt menemään yliopistolle ja tämän vuoksi opiskelut kärsivät. Myös tämän luvun alussa

esittämäni sitaatti, jossa kiusaamispelot näkyivät opiskelija sosiaaliseen elämässä, kuvaa pelon heijastumista myös opiskeluihin:

[...] Nämä pelot näkyvät omassa elämässä myös omana henkisenä stressaamisena ja ylianalysointina em. aiheista, joka taas aiheuttaa stressiä muihin arjen asioihin, kuten opiskeluun. (V155)

Yhteenvetona kiusaamispelkojen seuraukset opiskelijoiden elämään

Kiusaamispelolla oli seurauksia tutkielmani tulosten mukaan eniten opiskelijoiden sosiaaliseen elämään. Tämän lisäksi oli havaittavissa seurauksia henkilölle itselleen sekä opintoihin liittyen. Olen koonnut taulukkoon 5. kaikki kategoriat ja niiden alaluokat sekä mainintamärät. Seuraavaksi tarkastelen tutkielmani tuloksi suhteessa aiempiin kiusaamisen seurauksia sekä kiusatuksi johtumisen pelon seurauksia käsitteleviin tutkimuksiin.

TAULUKKO 5. Kategoriat kiusaamispelkojen seurauksista

Sosiaalisen elämän seuraukset (197)	Seuraukset henkilölle itselleen (99)	Opintoihin liittyvät seuraukset (78)
<p>Sosiaalisten suhteiden luominen (33) -ei edes yritä luoda (16) -pelot vaikeuttavat tutustumista (12) -sosiaalisia suhteita ei ole syntynyt (5)</p> <p>Opiskelijatapahtumiin osallistuminen (59) -pelot vaikeuttavat osallistumista (27) -ei osallistu (24) -pakko osallistua (8)</p> <p>Sosiaalisissa tilanteissa toimiminen: -kommunikoinnin haasteet (43) -välttely (34) -omana itsenä olemisen vaikeus (28)</p>	<p>Tunteet (72) -epävarmuus (33) -ahdistus (20) -jännittäminen (9) -stressi (2) -muu yksittäinen (7)</p> <p>Ulkonäköpaineet (9)</p> <p>Fyysiset reaktiot (4) -Paniikkikohtaus (3) -unettomuus (1)</p>	<p>Yliopistolle tuleminen ja opetukseen osallistuminen (41) -yliopistolle meneminen (17) -opetukseen osallistuminen (24)</p> <p>Opinnoissa äänessä oleminen (22) -keskusteluihin osallistuminen (11) -Esiintyminen ja oman osaamisen osoittaminen (6) -Asioiden kysyminen (5)</p> <p>Muu yksittäinen ilmaus (15) -tehtävien suorittaminen -opettajan pelko -opiskelut kärsivät -heijastuu muualta opintoihin</p>

Tuloksissani jako sosiaaliseen elämään, henkilöön sekä opintoihin vastaa hyvin paljon aiemmissa kiusaamistutkimuksissa havaittuja kiusaamisen seurauksia. Tutkimuksissa puhutaan kiusaamisen vaikutuksista henkilöön ja opintoihin sekä työntekoon (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 156; Meriläinen ym. 2016). Osa tutkimuksista on tarkastellut myös sosiaalisia vaikutuksia (Pöhölä 2008; Nunes & Torga 2020). Tutkielmani tuloksissa korostaisin sosiaalisen elämän kategoriaa, koska opiskelijat raportoivat kiusaamispelon seurausten näkyvän eniten erilaisissa sosiaalisen elämän tilanteissa, kuten tutustumisessa, sosiaaliin tilanteisiin osallistumisessa sekä muiden kanssa kommunikoinnissa. Tämä eroaa aiemmista kiusaamistutkimuksista, joissa sosiaaliset seuraukset tuntuvat jääneen hieman pienemmiksi havainnoiksi ja osassa tutkimuksista ne on sisällytetty henkilöön liittyviin seurauksiin (esim. Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158). Tutkielmassani kyseisen kategorian voisi kyllä sisällyttää kiusaamispelon henkilö-kategorian alle, koska sosiaalinen elämä liittyy vahvasti henkilöön itseensä sekä henkilön omiin tunteisiin, uskallukseen sekä omaan toimintaan. Koen kuitenkin, että yhdistämisellä olisin kadottanut olennaiset tulokset.

Tutkielmani tuloksissa henkilö-kategoriassa korostui vahvimpana erilaiset tunnereaktiot, kuten epävarmuus ja ahdistus. Tulokseni saa tukea aiemmista kiusaamispelkotutkimuksista, joissa ahdistuksen ja pelon välillä havaittiin olevan yhteyttä (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021). Ahdistuksen kokeminen ei kuitenkaan korostunut tuloksissani mitenkään silmiinpistäväenä. Tuloksissani epävarmuuden kokeminen oli yleisempää. Epävarmuutta koettiin itseä sekä muita kohtaan. Epävarmuus on havaittavissa myös aiemmissa kiusaamistutkimuksissa, itseluottamuksen heikkenemisenä, oman osaamisen kyseenalaistamisena sekä luottamuksen horjumisena (Hutson 2018, 55; Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Meriläinen ym. 2016, 628).

Tulosteni mukaan kiusaamispelon opintoihin liittyvät seuraukset näkyivät esimerkiksi siten, että opiskelijat halusivat vaihtaa ryhmää niin, ettei olisi mahdollisten kiusaajien kanssa samoilla kursseilla tai ryhmätöissä. Myös aiemmissa kiusaamispelko-tutkimuksissa on havaittu työntekijöillä pelon johtaneen työpaikan vaihtohalukkuuteen (Meriläinen 2019, 56, 65). Vastaavia tuloksia on saatu kiusaamisen seurauksena. Esimerkiksi opiskelijat ovat kertoneet halunneensa vaihtaa

opiskeluryhmää (Eronen-Levonen, Koivula & Joronen 2015, 158; Lappalainen ym. 2011), työpaikkakiusatut raportoivat työpaikanvaihtohalukkuudesta (Meriläinen ym. 2016, 628) ja pahimmillaan kiusaamisen seurauksena on keskeytetty opinnot (Nunes & Torga 2020). Opintojen keskeyttämisen suhteen tulokset eroavat. Kiusaamispelko ei näkynyt ainakaan tutkimukseni tuloksissa opiskelijoiden kuvauksissa opintojen keskeyttämisenä. Tuloksissa korostui lähinnä opiskelusuorituksen heikkeneminen sekä opetukseen osallistumisen vaikeudet ja jaksamiseen liittyviä piirteitä. Näitä havaintoja tukee myös Meriläisen (2019, 65) havainto opettajien kiusaamispelon yhteydestä työuupumukseen ja työtehokkuuteen.

7 POHDINTA

Tulokset osoittivat, että kiusatuksi joutumisen pelko on suhteellisen yleistä Itä-Suomen yliopistolla, vaikka suurempaan yleistettävyyteen ei tutkimuksella pyritä. Seuraavaksi tarkastelen tutkielmani keskeisiä tuloksia ja kuvaan itsearvion tutkimusprosessista sekä sen laadusta. Loppuun kuvaan vielä jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Tulosten tarkastelu

Tutkielman tutkimustehtävänä oli kuvata monipuolisesti opiskelijoiden kiusaamispelkoja, nimetä kiusaamispelkojen muodot, sekä syyt ja seuraukset. Kiusaamispelon muodot vastaavat pitkälti kiusaamisen muotoja ja syyt kiusaamistutkimuksissa havaittuja kiusaamisen syitä. Pelon seuraukset näkyvät opiskelijoiden elämässä lähes samalla tavalla, kuin kiusaamistutkimuksissa kiusaamisen seuraukset. Ilmiö on hälyttävä, koska pelot ovat henkilöiden subjektiivisia tunteita ja silti ne näkyvät ja vaikuttavat tämän tutkielman mukaan opiskelijoiden elämään lähes samalla tavalla kuin kiusaamiskokemus. Seuraavaksi tarkastelen havaintojani aiemman tutkimuksen valossa.

Kiusaamispelon muodot vastaavat pitkälle kiusaamisen muotoja. Tämä on toisaalta hyvin ymmärrettävää, pelätään asiaa, jonka olemassaolo tunnustetaan ja jonka ilmenemismuodot ovat meille tuttuja. Tämä näkyy suoraan siinä, että opiskelijat pelkäävät niitä muotoja, jotka ovat korkeakoulussa edustettuina kiusaamisen muotoina. Näitä muotoja ovat sosiaalinen syrjiminen, verbaalinen kiusaaminen, henkilökohtainen arvostelu ja osaamisen arvostelu (Lappalainen ym. 2011, 64; Pörhölä ym. 2020, 148). Vastaavasti aiemmat tutkimukset osoittavat, että fyysinen kiusaaminen on korkeakouluissa hyvin vähäistä eikä sitä raportoida lähes ollenkaan (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 81). Tutkielmani tulos vastaa myös tätä, fyysisen kiusaamisen uhka oli pienin pelätyistä muodoista.

Mielenkiintoinen havainto on se, että opiskelijat eivät raportoineet verkkokiusaamisen pelosta. Aiemmissä kiusaamistutkimuksissa on todettu verkkokiusaamisen olevan hyvin yleistä korkeakouluissa (Faucher, Jackson & Cassidy 2014, 3–4). Vastaavasti kiusaamispelko tutkimuksissa on

havaintoja verkkokiusaamisen pelosta (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 541). Tutkielmassani vain yksi opiskelija sivusi verkkokiusaamista todetessaan välttelevän toisinaan sosiaalisen median alustoja. Tämä ero voi johtua siitä, ettei tutkielmani aineiston keruussa opiskelijoille määritelty erikseen kiusaamisen käsitettä eikä kuvattu kiusaamisen muotoja. Tätä ei tehty sen takia, ettei kiusaamisen määritelmä tai muodot johdattelisi opiskelijoiden vastauksia, vaan saataisiin aitoja subjektiivisia kuvauksia kiusaamispelon muodoista.

Tutkielmassani opiskelijat kuvasivat pelkäävänsä kiusaamista lähinnä yliopistolla ja opiskelijaelämässä. Lisäksi etenkin kiusaamispelkojen näkyminen sosiaalisessa elämässä korostaa opiskelijaelämän piirteitä. Aiemmassa kiusaamispelkotutkimuksessa yliopisto-opiskelijat raportoivat suurinta kiusaamispelkoa kampusalueen ulkopuolella (Grinshteyn, Whaley & Couture 2021). Tutkielmani tulokset vastaavat omalta osaltaan tätä, mutta aihe vaatisi tarkempaa tutkimusta. Tutkielmassani ei suoraan selvitetty, missä opiskelijat pelkäävät kiusaamista. Tämän takia kaikissa vastauksissa ei ole edes mainittu sitä.

Tutkielman tulosten syyt vastaavat paljon aiempien kiusaamistutkimusten syitä. Erilaisuutta ja joukosta poikkeamista (Rainivaara & Karhunen 2006,12; Hamarus 2006, 110–111). Lisäksi opiskelijat, joita oli aiemmin kiusattu, pelkäsivät yliopistossa kiusaamista. Tämä havainto saa tukea aiemmista kiusaamispelko tutkimuksista. Rezapour ym. (2021, 95) kuvaavat luonnollisena asiana, että kiusaamisen uhrit pelkäävät joutuvansa uudelleen kiusatuiksi. Aihe vaatii kuitenkin tarkempaa jatkotutkimusta.

Tulokseni osoittavat, että henkilöt, joita on aiemmin kiusattu, pelkäävät korkeakoulussa aiemmin kokemiaan kiusaamisen muotoja. Tutkielmassani ei erikseen selvitetty ketkä ovat kokeneet aiemmin kiusaamista ja ketkä eivät, joten on vaikea sanoa eroa heidän kokemusten välillä. Mutta henkilöt, jotka vastauksissaan omaehtoisesti kuvasivat aiemman kiusaamiskokemuksen johtaneen kiusaamispelkoon, kuvasivat pelkojaan vastaavasta kiusaamisesta. Esimerkiksi tutkielmassani henkilö, joka oli joutunut opiskelijaelämässä huumatuksi tyrmäystipoilla, ei uskaltanut juoda alkoholia enää kuin tiettyjen henkilöiden seurassa. Näin ollen fyysinen kiusaaminen oli johtanut

fyysisen uhkan pelkoon. Havaintoni on poikkeava aiemman tutkimuksen suhteen, jossa havaittiin, että fyysisen kiusaamisen uhrin kokevat harvemmin pelkoa fyysistä kiusaamista kohtaan, kuin muilla tavoilla kiusatut (Rezapour ym. 2021, 95). Tämä eroa, voi johtua siitä, että kyseinen tutkimus oli tehty alemmilla kouluasteilla, joissa fyysinen kiusaaminen on useammin fyysistä päälle käymistä. Tutkimuksessakin todettiin, että fyysiseen kiusaamiseen pystytään useimmiten kouluissa puuttumaan helpommin, kuin muihin kiusaamisen muotoihin, ja näin fyysinen kiusaaminen saadaan helpommin loppumaan (Rezapour ym. 2021, 95). Korkeakouluopinnoissa ja etenkin opiskelijaelämässä fyysiseen kiusaamiseen on haasteellisempaa puuttua, kuin alakoulussa koulualueella.

Huomionarvoista on, että yliopisto kontekstina luo erilaisia mahdollisuuksia kiusaamispelon kokemiselle sekä kiusatuksi joutumisen syyille. Yliopistossa opiskeluun liittyy akateeminen keskustelu ja opiskelijaelämä. Nämä piirteet luovat erilaisia syitä kiusatuksi joutumiselle esimerkiksi, jos opiskelija tai opiskelijan toiminta poikkeaa näistä normeista. Lisäksi opintojen akateemisuus ja akateeminen vuorovaikutus voi lisätä riskiä ja pelkoa kiusatuksi joutumisen kokemiselle. Aikaisemmissa tutkimuksissa on huomattu, että akateemisen vuorovaikutuksen piirteet, kuten arviointi, kritiikki ja ajatusten haastaminen voidaan esittää toisinaan sellaisessa muodossa, että osa opiskelijoista pitää niitä pelottavina ja loukkaavina (Pörhölä, Almonkari, Kunttu 2019, 729). Näin ollen opiskelijat saattavat kokea akateemiset keskustelut helposti uhkaaviksi ja tämän vuoksi esimerkiksi pelkäävät niihin osallistumista. Tässä on kuitenkin muistettava, että kiivas keskustelu ja ajatusten haastaminen ei oikeastaan ole kiusaamista. Mutta raja kiivaan keskustelun, epäasiallisen keskustelun ja kiusaamisen välillä on häilyvä.

Tutkielmani tulokset osoittavat, että kiusaamispelon seuraukset näkyvät opiskelijoiden elämässä hyvin samalla tavalla, kuin kiusaamisen seuraukset. Näitä yhtäläisyyksiä on esimerkiksi pelkojen näkyminen opiskelijan tunteissa, opinnoissa sekä sosiaalisessa elämässä. Kiusaamisella on havaittu olevan seurauksia niin henkilölle itselleen, opintoihin ja työn tekoon sekä sosiaalisiin suhteisiin (esim. Pörhölä 2008; Meriläinen ym. 2016, 628). Tulokset vastaavat myös aiempien kiusaamispelkotutkimusten havaintoja pelkojen yhteydestä ahdistukseen (Walters, Kremser & Runell

2021, 110; Grinshteyn, Whaley & Couture 2021, 545) Huomion arvoista on kuitenkin ero niin sanottuihin kiusaamisen vakaviin seurauksiin, joihin voidaan pitää itsetuhoisia ajatuksia ja itsemurhaa (Hutson 2018, 55; Wang ym. 2021,1; Islam, Khanam & Kabir 2020; Baiden & Tadeo 2020, 7; Rahman, Hasan, Hossain & Kabir 2021, 201). Näin radikaaleja tuloksia kiusaamispelon näkymisestä ei kuvattu, mikä toisaalta on hyvin positiivinen havainto. Aihe kuitenkin vaatii varmasti syvempää perehtymistä ja jatkotutkimusta.

7.2 Tutkimusprosessin arviointi ja luotettavuus

Tutkimusprosessin arvioinnissa ja luotettavuudessa on otettava huomioon koko tutkimuksen toteutus, aina aiheen valinnasta tutkimuksen toteutukseen ja julkaisuun saakka (Tracy 2010, 837; Santiago-Delefosse ym. 2015,144). Seuraavaksi kuvaan oman tutkielmani kannalta luotettavuuteen liittyviä piirteitä, joihin olen kiinnittänyt tutkielmani teossa huomiota.

Tutkielman aiheena oli yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispelot. Tracy (2010,840) korostaa laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tutkimusaiheen relevanttiutta, mielenkiintoisuutta sekä merkittävyyttä. Tutkielmani aihe oli ajankohtainen, koska korkeakoulukiusaamisen tutkimus on yleistynyt viime aikoina, ja on huomattu, että kiusaaminen on suhteellisen yleistä korkeakouluissa (ks. esim. Lappalainen ym. 2011). Lisäksi yhdysvaltalaisen kiusaamispelkotutkimuksen mukaan pelot ovat yleisiä ja ne ovat yhteydessä vakaviin seurauksiin, ahdistukseen ja masennukseen (Grinshteyn, Whaley ja Couture 2021, 545). Tämä vuoksi aihetta oli tärkeää tutkia laajemmin. Oli tärkeää saada tarkempaa tutkimustietoa kiusaamispelkojen muodoista sekä seurauksista opiskelijoiden elämään, jotta jatkossa pystytään tukemaan entistä paremmin opiskelijoiden hyvinvointia. Aihe oli tutkimuskohteena myös mielenkiintoinen, mikä näkyi esimerkiksi kyselyn vastausmäärissä ja itse vastauksissa (osassa vastauksista kiitettiin aiheen tutkimista).

Aiheenvalinnan jälkeen olen kiinnittänyt huomiota teoriataustan kirjoittamiseen sekä menetelmällisiin valintoihin. Laadullista tutkimusta tehdessä on kuvattava mahdollisimman tarkasti teoriatausta ja menetelmälliset valinnat (Santiago-Delefosse ym. 2015, 144; Tracy 2010, 840). Olen

pyrkinyt kuvaamaan kiusaamisen- ja pelon teorian tutkielman kannalta tarpeeksi selkeästi sekä relevanteilla tavoilla. Kiinnittäen huomiota oikeaoppiseen lähdeviittaustekniikkaan. Kaikki esitelmani käsitteet ja näkökulmat on perusteltu tämän työn kannalta olennaisiksi. Aikaisempaa teoriaa kiusaamisesta sekä kiusatuksi joutumisen peloista tarkastellaan tulosten pohdinnassa kriittisesti suhteessa saatuihin tuloksiin. Menetelmälliset valinnat olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti. Olen perustellut valintani ja kuvannut miten niitä on hyödynnetty tässä tutkielmassa. Esimerkiksi sisällönanalyysin vaiheet on avattu mahdollisimman läpinäkyvästi. Luotettavuutta olen pyrkinyt lisäämään esittämällä analyysiesimerkit tutkimuksen sisällä ja kertonut, että tarkemman analyysitaulukon saa tutkijalta pyydettäessä.

Tutkielmaa tehdessä olen ymmärtänyt oman vaikutukseni tutkijan tutkimuksen toteutukseen ja lopputulokseen. Santiago-Delefosse ym. (2015, 147) kuvaavat yhtenä laadullisen tutkimuksen arvioinnin tärkeänä ulottuvuutena juuri refleksiivisyyttä. Aineistoa kerätessä en vaikuttanut saatuihin tuloksiin, koska toteutin aineistonkeruun kyselylomakkeella. Aineistoa analysoidessa olen tiedostanut oman ajatusmaailmani ja tietotaitoni mahdollisesti vaikuttavan työhön. Olen parhaani mukaan pyrkinyt sivuttamaan aiemmat teoriat analyysiä tehdessäni. Tätä helpotti se, ettei teoriataustani ollut valmiiksi kirjoitettu analyysivaiheessa. Minulla ei myöskään ole omakohtaista kokemusta tutkimuksen aiheesta, joten siltä kannalta omat kokemukseni eivät päässeet vaikuttamaan analyysiin.

Tutkielmani toteutusaikataulu oli tiivis, mikä voi luoda haasteita ensikertalaiselle tutkijalle. Tutkielman suunnittelu alkoi syyskuussa 2022 ja tutkimussuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2022. Aineisto kerättiin helmikuun 2023 aikana, jonka jälkeen maaliskuussa 2023 aineisto analysoitiin. Lopullinen versio tutkielmasta valmistui huhtikuun 2023 aikana. Tiiviistä aikataulusta huolimatta olen pyrkinyt huolellisuuteen sekä perustelevaan kaikki tutkielman vaiheet sekä valinnat läpinäkyvästi ja aiempaan tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen. Vaikka tuloksien analyysiin olisi voinut käyttää enemmän aikaa ja osa luokista olisi voinut yhdistää tai jättää pois, olen tyytyväinen saamiini tuloksiin. Lisäksi uskon tutkielmani tulosten olevan merkittäviä kiusaamistutkimuksen kentällä.

7.3 Jatkotutkimuksen aiheita

Tutkielmani antaa aihetta kiusaamispelkojen jatkotutkimukselle. Tutkielmassani toin ilmi, ettei aihe ole saanut vielä kovinkaan suurta huomiota kiusaamistutkimuksien kentällä. Lisäksi tutkielmani tulokset luovat kattavan pohjan aiheen jatkotutkimukselle. Tuloksista nousi ilmi selkeitä jatkotutkimusaiheita liittyen esimerkiksi opiskelijoiden aiempiin kiusaamiskokemuksiin, kiusaamispelkojen syihin, verkkokiusaamisen pelkoon sekä laajempaan kiusaamispelkotarkasteluun eri korkeakouluissa.

Jatkotutkimuksena olisi tärkeä tarkastella eroaako kiusaamispelot aiemmin kiusattujen ja ei-kiusattujen välillä. Tutkielmassani ei selvitetty onko opiskelijalla aiempaa kiusaamiskokemusta vai ei. Tästä huolimatta osa vastaajista toi asian ilmi, joko kertomalla aiemmista kokemuksistaan tai mainitsemalla, ettei häntä ole koskaan kiusattu. Suurimmassa osassa vastauksista ei kuitenkaan otettu kantaa siihen onko henkilöä kiusattu aiemmin, joten en voi tietää mitä pelon taustalla kyseisillä henkilöillä on. Näin ollen olisi mielenkiintoista selvittää millaisia kiusaamispelot ovat henkilöillä, joita ei ole kiusattu. Ja samalla selvittää eroavatko pelon kokemukset aiemmin kiusamista kokeneiden pelkokokemuksista.

Tämän ohella olisi mielenkiintoista selvittää, mistä ei-kiusattujen kiusaamispelot syntyvät. Kuten aiemmissa tutkimuksissa on tuotu ilmi, kiusaamispelot voivat syntyä omasta kiusaamiskokemuksesta tai toisilta kuulluista kokemuksista. Olisikin tärkeää selvittää syntyvätkö kiusaamispelot ei-kiusatuilla juuri näistä kuulluista kokemuksista vai kenties jostain muualta. Tutkielmassani ainakin osalla opiskelijoista kiusaamispelko rakentui omakohtaisen havainnon pohjalta, mutta suuri osa vastaajista ei kuvaillut pelon syntymisen syitä.

Tutkielmassani havaittiin kiusaamispelon muotojen vastaavan pitkälti kiusaamisen muotoja. Lisäksi havaitut muodot vastasivat hyvin paljon juuri korkeakoulukiusaamisen yleisimpiä muotoja. Kuitenkin, kuten jo pohdinnassa toin ilmi, ei verkkokiusaaminen noussut pelkona ilmi. Tämä antaa aiheen jatkotutkimukselle, koska aiemmissa korkeakoulukiusaamistutkimuksissa on havaittu verkkokiusaamisen yleistyneen kiusaamismuotona (Faucher, Jackson & Cassidy 2014, 3). Voiko

olla, ettei tutkielmassani opiskelijat ymmärtäneet tai muistaneet kertoa verkkokiusaamisen pelosta vai onko niin, ettei verkkokiusaamista pelätä? Aihetta olisi tärkeä selvittää tarkemmin, etenkin sen takia, että tutkielmani tulokset hahmottavat kiusaamispelkojen näkyvän opiskelijoiden elämässä lähes samalla tavalla, kuin kiusaamisen seuraukset. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että verkkokiusaamisella voi olla vakavia vaikutuksia opiskelijoiden elämään (Volk, Dane & Marini 2014, 328). Nämä seikat huomioiden tulisi selvittää verkkokiusaamisen pelkoa ja sen seurauksia.

Tutkielmani tulosta ei voida yleistää laajemmin yliopisto-opiskelijoiden kiusaamispeloksi, vaan tulos kuvaa kyseisten Itä-Suomen yliopiston opiskelijoiden kokemusta. Tutkielmaani kertyi kuitenkin todella paljon vastauksia, mikä omalta osaltaan kuvaa aiheen laajuutta. Tämän takia kiusaamispelkojen kokemista olisi tärkeää tarkastella laajemmin. Olisi tärkeää selvittää koetaanko muissakin yliopistoissa ja korkeakouluissa kiusaamispelkoja yhtä paljon ja vastaavatko ne tässä tutkielmassa saatuja tuloksia.

Yhteenvetona voisi todeta tämän tutkielman osoittavan, että kiusaamispelot voivat olla yleisiä opiskelijoiden keskuudessa ja niillä voi olla lähes samanlaisia seurauksia, kuin kiusaamisella. Tämän takia kiusaamispelkojen laajempi tutkiminen olisi tarpeellista opiskelijoiden hyvinvoinnin sekä turvallisemman opiskeluyhteisön turvaamiseksi. Tämän tutkielman myötä olisi ryhdyttävä jatkotoimenpiteisiin kiusaamispelkojen tutkimisen suhteen ja pyrittävä löytämään keinot kiusaamispelkojen ennaltaehkäisyyn. Tutkielmani tulokset antavat viitteitä siitä, että aiemmin kiusaamista kokeneet opiskelijat saattavat tarvita erilaista tukea uuteen oppilaitokseen siirtyessä ja yliopisto-opintojen alussa. Kiusaaminen olisi otettava vakavammin huomioon esimerkiksi fuksivuoteen liittyvissä tutustumis-tapahtumissa, joissa erilaiset pelit ja leikit, voidaan kokea nöyryyttävinä. Yliopistolla olisi oltava myös paremmat resurssit kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamistilanteisiin puuttumisessa. Jos kiusaamista ennaltaehkäistäisiin paremmin, voisi myös kiusaamispelon kokemus olla pienempää.

LÄHTEET

- Andreou, E., Tsermentseli, S., Anastasiou, O., & Kouklari, E.-C. 2021. Retrospective Accounts of Bullying Victimization at School: Associations with Post-Traumatic Stress Disorder Symptoms and Post-Traumatic Growth among University Students. *Journal of Child & Adolescent Trauma* 14 (1), 9–18.
- Baiden, P., & Tadeo, S. K. 2020. Investigating the association between bullying victimization and suicidal ideation among adolescents: Evidence from the 2017 Youth Risk Behavior Survey. *Child Abuse & Neglect* 102, 1-12.
- Beran, T. N., Rinaldi, C., Bickham, D. S., & Rich, M. 2012. Evidence for the need to support adolescents dealing with harassment and cyber-harassment: Prevalence, progression, and impact. *School Psychology International* 33 (5), 562–576.
- Bogart, L. M., Elliott, M. N., Klein, D. J., Tortolero, S. R., Mrug, S., Peskin, M. F., Davies, S. L., Schink, E. T. & Schuster, M. A. 2014. Peer victimization in fifth grade and health in tenth grade. *Pediatrics (Evanston)* 133 (3), 440–447.
- Chapell, M., Casey, D., De La Cruz, C., Ferrell, J., Forman, J., Lipkin, R., Newsham, M., Strerling, M. & Whittaker, S. 2004. Bullying in college by students and teachers. *Adolescence* 39 (153), 53–64.
- Cooper, J. R. M., Walker, J., Askew, R., Robinson, J. C., & McNair, M. 2011. Students' perceptions of bullying behaviours by nursing faculty. *Issues in Educational Research* 21 (1), 1–21.
- Daigle, L. E., Hancock, K., Chafin, T. C., & Azimi, A. 2022. U.S. and Canadian College Students' Fear of Crime: A Comparative Investigation of Fear of Crime and Its Correlates. *Journal of Interpersonal Violence* 37 (15-16).
- Einarsen, S., Hoel, H., & Notelaers, G. 2009. Measuring exposure to bullying and harassment at work: Validity, factor structure and psychometric properties of the Negative Acts Questionnaire-Revised. *Work and Stress* 23 (1), 24–44.
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. 2011. The concept of bullying and harassment at work: The European tradition. In S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. L. Cooper (Eds.), *Bullying and harassment in the workplace: Developments in theory, research, and practice* (2nd ed.) 3–40. CRC Press.
- Eronen-Levonen, E., Koivula, M., & Joronen, K. 2015. "Se oli aina kuin veitsellä olis lyöty..." Kokeuksia kiusatuksi tulemisesta terveydenhuoltoalan opintojen aikana. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 52 (2), 149–162.

- Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullinen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.
- Faucher, C., Jackson, M., & Cassidy, W. 2014. Cyberbullying among University Students: Gendered Experiences, Impacts, and Perspectives. *Education Research International*, 1–10.
- Gaffney, H., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. 2019. Evaluating the effectiveness of school-bullying prevention programs: An updated meta-analytical review. *Aggression and Violent Behavior* 45, 111–133.
- Grinshteyn, E. G., Whaley, R., & Couture, M.-C. 2021. Fear of Bullying and Its Effects on Mental Health among College Students: An Emerging Public Health Issue. *Journal of School Violence* 20 (4), 536–551.
- Gullone, E. 2000. The development of normal fear: A century of research. *Clinical Psychology Review* 20 (4), 429–451.
- Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä: Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Publishing Unit, University Library of Jyväskylä. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 288.
- Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen: huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.
- Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hamarus, P., & Kaikkonen, P. 2008. School bullying as a creator of pupil peer pressure. *Educational Research* 50 (4), 333–345.
- Hutson, E. (2018). Integrative Review of Qualitative Research on the Emotional Experience of Bullying Victimization in Youth. *The Journal of School Nursing* 34 (1), 51–59.
- Ilta-lehti. 2010. Seksivideo laitettiin nettiin – opiskelijapoika syöksyi kuolemaan. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/2010100112442109> [luettu 20.2.2023]
- Islam, M. I., Khanam, R., & Kabir, E. 2020. Bullying victimization, mental disorders, suicidality and self-harm among Australian high schoolchildren: Evidence from nationwide data. *Psychiatry Research* 292.
- Jönsson, S., & Muhonen, T. 2022. Factors influencing the behavior of bystanders to workplace bullying in healthcare—A qualitative descriptive interview study. *Research in Nursing & Health* 45 (4), 424–432.

Karhunen, S. & Pörhölä, M. 2007. Koulukiusaamisen viestinnälliset piirteet: havaitsemisen ja tunnistamisen haasteita. Helsinki: Opetushallitus. http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/oppilas_ja_opiskelijahuolto/erilaiset_ongelma-_ja_kriisitilanteet/kiusaaminen_vakivalta_ja_hairinta/koulukiusaamisen_viestinnalliset_piirteet

Kettunen, P. & Venetoklis, T. 2015. Työpaikkakiusaaminen valtionhallinnossa. *Hallinnon tutkimus* 34 (2), 182–187

Kunttu, K., Pesonen, T. & Saari, J. 2017. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48, 1–431.

LaBar, K. S. 2016. Fear and anxiety. Teoksessa L. F. Barrett, M. Lewis & J. M. Haviland-Jones (toim.) *Handbook of emotions*. (Fourth edition.). New York: The Guilford Press.

Lappalainen, K., Meriläinen, M., Puhakka, H. & Sinkkonen, H.-M. 2011. Kiusataanko yliopistossakin? *Nuorisotutkimus* 29 (1), 64-80.

Marks, I. M. 1987. *Fears, phobias, and rituals panic, anxiety, and their disorders*. New York: Oxford University Press.

Menesini, E., & Salmivalli, C. 2017. Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. *Psychology, Health & Medicine*, 22 (1), 240–253.

Meriläinen, M. 2019. Peruskoulunopettajien kokema työpaikkakiusaaminen, jaksaminen ja työpaikan vaihtohalukkuus. *Työelämän tutkimus* 17 (1), 56–73.

Meriläinen, M., Sinkkonen, H.-M., Puhakka, H., & Käyhkö, K. 2016. Bullying and inappropriate behaviour among faculty personnel. *Policy Futures in Education* 14 (6), 617–634.

Nielsen, M. B., Tangen, T., Idsoe, T., Matthiesen, S. B., & Magerøy, N. 2015. Post-traumatic stress disorder as a consequence of bullying at work and at school. A literature review and meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior* 21, 17–24.

Nunes, T. S., & Torga, E. M. M. F. 2020. Workplace bullying in postgraduate courses: The consequences experienced by teachers and students of a Brazilian state university. *Education Policy Analysis Archives* 28 (11).

Olweus, D. 1992. *Kiusaaminen koulussa*. Helsinki: Otava

Olweus, D. 1997. Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education* 12 (4), 495–510.

Puusa, A., & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.

Pörhölä, M. 2008. Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä –Miten käy kiusatun ja kiusaajan vertaissuhteille? Teoksessa Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.), *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008* (Julkaisu 84; s. 94–104). Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimus-verkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Stakes.

Pörhölä, M., Almonkari, M., & Kunttu, K. 2019. Bullying and social anxiety experiences in university learning situations. *Social Psychology of Education* 22 (3), 723–742.

Pörhölä, M., Cvancara, K., Kaal, E., Kunttu, K., Tampere, K., & Torres, M. B. 2020. Bullying in university between peers and by personnel: cultural variation in prevalence, forms, and gender differences in four countries. *Social Psychology of Education* 23 (1), 143–169.

Pörhölä, M., Karhunen, S. & Rainivaara, S. 2006. Bullying at School and in the Workplace: A Challenge for Communication Research, *Annals of the International Communication Association* 30 (1), 249-301.

Rahman, M., Hasan, M., Hossain, A., & Kabir, Z. 2021. Consequences of bullying on university students in Bangladesh. *Management*, 25 (1), 186–208.

Rainivaara, S. & Karhunen, S. 2006. Näkökulmia koulun ja työpaikan kiusaamissuhteisiin. *Prologi* 2 (1), 8–40.

Rezapour, M., Nezam Tabar, A., & Khanjani, N. 2021. Fear of Bullying Victimization in Middle School: Types of Victimization and Advocacy Considerations. *International Journal of Bullying Prevention* 4 (2), 89–98.

Ringrose, J. & Renold, E. 2010. Normative Cruelties and Gender deviants: the Performative Effects of Bully Discourses for Girl and Boys in School. *British Educational Research Journal* 36 (4), 573–579.

Rosen, J. B., & Schulkin, J. 1998. From Normal Fear to Pathological Anxiety. *Psychological Review* 105 (2), 325–350.

Rospenda, K. M., Richman, J. A., Wolff, J. M., & Burke, L. A. 2013. Bullying Victimization Among College Students: Negative Consequences for Alcohol Use. *Journal of Addictive Diseases* 32 (4), 325–342.

Rouhiainen-Neunhäuserer, M., & Tuikka, S. 2011. Haitallinen johtamisviestintä. *Aikuiskasvatus* 31 (2), 120–127.

Salmivalli, C. 2003. *Koulukiusaamiseen puuttuminen: Kohti tehokkaita toimintamalleja*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Santiago-Delefosse, M., Gavin, A., Bruchez, C., Roux, P., & Stephen, S. L. 2016. Quality of qualitative research in the health sciences: Analysis of the common criteria present in 58 assessment guidelines by expert users. *Social Science and Medicine* 148, 142–151.

Steimer, T. 2002. The biology of fear- and anxiety-related behaviors. *Dialogues in Clinical Neuroscience* 4 (3), 231–249.

Strindberg, J., Horton, P. & Thornberg, R. 2020. The fear of being singled out: pupils' perspectives on victimisation and bystanding in bullying situations, *British Journal of Sociology of Education* 41 (7), 942-957.

Thornberg, R., Rosenqvist, R., & Johansson, P. 2012. Older Teenagers' Explanations of Bullying. *Child & Youth Care Forum* 41 (4), 327–342.

Toskala, A. 1997. Pelot ja niiden voittaminen: kohti uudenlaista rohkeutta. Juva: Writers' House.

Tracy, S. J. 2010. Qualitative Quality: Eight "Big-Tent" Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry* 16 (10), 837–851.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

UEF. 2023. Yliopisto. <https://www.uef.fi/fi/yliopisto>

Vartia, M. A.-L. 2001. Consequences of Workplace Bullying with Respect to the well-being of Its Targets and the Observers of Bullying. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health* 27 (1), 63–69.

Virtanen, J. 2011. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp. 155–214.

Vidourek, R. A., King, K. A., & Merianos, A. L. 2016. School bullying and student trauma: Fear and avoidance associated with victimization. *Journal of Prevention & Intervention in the Community* 44 (2), 121–129.

Volk, A. A., Dane, A. V., & Marini, Z. A. 2014. What is bullying? A theoretical redefinition. *Developmental Review* 34 (4), 327–343.

Walters, G. D., Kremser, J., & Runell, L. 2021. The Fear of Being Bullied on the School Bus: Perceptions, Correlations, and Sex Differences. *International Journal of Bullying Prevention* 3 (2), 102–113.

Wang, H., Wang, Y., Wang, G., Wilson, A., Jin, T., Zhu, L., Yu, R., Wang, S., Yin, W., Song, H., Li, S., Jia, Q., Zhang, W. & Yang, Y. 2021. Structural family factors and bullying at school: a large scale investigation based on a Chinese adolescent sample. *BMC Public Health* 21 (1), 2249–2249.

Winter, S. C., Aguilar, N. J., Obara, L. M., & Johnson, L. 2022. “Next, it will be you”: Women’s Fear of Victimization and Precautionary Safety Behaviors in Informal Settlement Communities in Nairobi, Kenya. *Violence Against Women* 28 (12–13), 2966–2991.

Yang, B., Wang, B., Sun, N., Xu, F., Wang, L., Chen, J., Yu, S., Zhang, Y., Zhu, Y., Dai, T., Zhang, Q. & Sun, C. 2021. The consequences of cyberbullying and traditional bullying victimization among adolescents: Gender differences in psychological symptoms, self-harm and suicidality. *Psychiatry Research* 306, 1-9.

Young-Jones, A., Fursa, S., Byrket, J. S., & Sly, J. S. 2015. Bullying affects more than feelings: the long-term implications of victimization on academic motivation in higher education. *Social Psychology of Education* 18 (1), 185–200.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimustiedote

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Tiedote tutkimuksesta

90 (97)

23.1.2023

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Yliopisto-opiskelijoiden kokemukset kiusatuksi joutumisen pelosta

Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään Anni Salosen pro gradu -tutkielmassa ja KT, yliopistonlehtori Matti Meriläisen kiusaamiskokemuksia käsittelevässä jatkotutkimuksessa.

Pro gradu -tutkielman alustava otsikko: ”Yliopisto-opiskelijoiden kiusatuksi joutumisen pelko”.

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan *yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia kiusatuksi joutumisen pelosta*. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska olette yliopisto-opiskelija Itä-Suomen yliopistossa. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja Teidän osuuttanne siinä. Porehdyttyänne tähän tiedotteeseen Teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen Teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Suostumus annetaan kyselylomakkeeseen vastaamisen yhteydessä.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voitte keskeyttää tutkimuksen koska tahansa. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia kiusatuksi joutumisen pelosta. Tavoitteena on tutkia, millaisia opiskelijoiden kiusaamispelot ovat ja miten nämä pelot näkyvät heidän arkipäiväisessä elämässään.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kyseessä on opinnäytetyö ja tieteellinen jatkotutkimus, joten tutkimustulokset raportoidaan julkisesti.

Tutkimuksen päätyminen

Tutkimus päättyy tutkielman valmistuttua. Koska kyseessä ei ole terveyteen kohdistuva tutkimus, ei tutkittaville ole tarvetta ilmoittaa jatkotoimenpiteistä.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyvät kysymykset tutkimuksesta vastaaville henkilöille.

Tutkijoiden yhteystiedot

Anni Salonen

Itä-Suomen Yliopisto, Kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen asiantuntijakoulutus
sähköposti: annimsa@uef.fi

KT, yliopistonlehtori Matti Meriläinen

Itä-Suomen yliopisto Kasvatustieteiden ja psykologian osasto
sähköposti: matti.merilainen@uef.fi

Tiedotteen liite: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään Teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat:

Tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

Matti Meriläinen

Tutkimuksessa Teistä kerätään seuraavia henkilötietoja:

Henkilötietoja ei kerätä ja erillistä henkilörekisteriä ei tätä tutkielmaa varten pidetä.

Tutkimuksessa kerätään henkilötietojanne myös seuraavista lähteistä:

Henkilötietoja ei kerätä myöskään muista rekistereistä.

Tutkimuksen kestoaika on:

Tutkimuksen arvioitu kestoaika on kevääseen 2023.

Tietojen luovuttaminen tutkimusrekisteristä

Aineistoa ei luovuteta muiden tutkijoiden käyttöön.

Teistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Lopulliset tutkimustulokset raportoidaan ryhmätasolla eikä yksittäisten tutkittavien tunnistaminen ole mahdollista. Tutkimustiedostoa ja tutkimuksen yhteydessä kerättyjä aineistoa säilytetään yliopiston tietokannassa, josta se siirretään tutkijoiden henkilökohtaisille salasanalla ja yliopiston suojauksella varustetuille tietokoneille. Aineistoa säilytetään korkeintaan vuoteen 2028 saakka, jonka jälkeen se hävitetään tietokannasta ja -koneilta.

Liite 2. Kyselylomake

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Yliopisto-opiskelijoiden kokemat kiusaamispelot

Teen pro gradu -tutkielmaa yliopisto-opiskelijoiden kiusatuksi joutumisen pelosta.

Kiusatuksi joutumista voi pelätä henkilö, jolla on aiempia kiusaamiskokemuksia, mutta myös ne, joilla ei ole omakohtaista kiusaamiskokemusta. Toivon, että vastaat kysymyksiin mahdollisimman laajasti.

Kyselyyn vastataan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa tutkielmasta.

Liitteenä luettavissa [tutkimustiedote](#).

Anni Salonen
annimsa@uef.fi

Kiitos avustasi!

1. Annan luvan käyttää vastauksiani tutkimuksen aineistona

Kyllä

2. Millaisia kiusatuksi joutumisen pelkoja olet kokenut yliopisto-opintojesi aikana?

3. Kuvaile miten pelot näkyvät arkipäiväisessä elämässäsi (esim. yliopistolla, vapaa-ajalla, opiskelijaelämässä)

Lähetä

